

הלכות אישות פרק י' (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום של פרק י' מהלכות אישות – רמב"ם

הלכה א' – ארוסה אסורה לבעלה מדברי סופרים

דברי הרמב"ם: הארוסה אסורה לבעלה מדברי סופרים כל זמן שהיא בבית אביה, והבועל ארוסתו בבית חמיו מכין אותו מכת מרדות. אפילו קידשה בביאה – אסור לו לבוא עליה ביאה שניה בבית אביה, עד שיביא אותה לתוך ביתו ויתייחד עמה ויפרישנה לו.

פשוט

ארוסה (אישה לאחר קידושין אך לפני נישואין) אסורה לבעלה מדרבנן כל זמן שהיא עדיין בבית אביה. מי שבוועל את ארוסתו בבית חמיו מקבל מכת מרדות. אפילו כאשר קידש בביאה, היא נשארת אסורה לביאה שנייה בבית אביה. עליו להביאה לביתו, להתייחד עמה ולהפרישה לעצמו.

חידושים והסברות

1) המבנה של קידושין-נישואין – קידושין לא החליפו את הנישואין:

לפני מתן תורה היה רק שלב אחד – האיש הכניס את האישה לביתו (הכניסה לביתו), וזה עשה אותה לאשתו (כפי שהרמב"ם כותב בפרק א'). התורה הוסיפה שלב – קידושין – אך לא הסירה את השלב המקורי של נישואין. שני השלבים נשארו. קידושין הוא ה"שלב המוסף" (added layer), ונישואין הוא המקורי. "כל הרעיון של קידושין הוא שיהיה לפני הנישואין." אילו קידושין היו מחליפים את הנישואין, הקידושין כביכול לא היו מועילים.

2) קידושין כ"חומרא" וכ"קולא" – מחלוקת בהגדרה:

ר' יצחק קורא לקידושין "קולא" במובן זה שהם פותחים – הם עושים את האישה לאשת איש כבר לפני הנישואין, מה שלפני כן (לפני מתן תורה) לא היה אפשרי ללא הכניסה לביתו. ר' יואל אשר אינו מסכים ואומר שזו רק חומרא – כי לאחר קידושין הוא עדיין אסור עמה (מדרבנן), אך היא כבר נקראת אשת איש לגבי אחרים. ר' יצחק מודה שאפשר לקרוא לזה איך שרוצים, אך העיקרון המרכזי הוא: קידושין עצמם כבר עושים אשת איש – זו "פתיחה" שלפני כן לא הייתה ללא הכניסה לביתו. וגם להיפך: ללא קידושין היא אינה אשת איש, לא משנה כמה זמן היא גרה בביתו.

3) כל הספקות של קידושין שייכים רק לקנין הקידושין:

כל הספקות שלמדנו בפרקים הקודמים (שווה פרוטה, כוונה, וכו') רלוונטיים רק לקנין הקידושין. על נישואין ספקות כאלה אינם שייכים – "או שאתה עמה או שלא."

4) הטעם לאיסור דרבנן – "בבית אביה":

אף שמצד התורה היא "למודית" להיות אשתו, אך בפועל היא עדיין גרה אצל אביה. לבוא על אישה הגרה אצל אביה הוא "דבר בלתי ראוי" – חסרה המציאות של נישואין. ר' יואל אשר סובר שהעניין הוא שהבעל עדיין לא נטל על עצמו את החיובים (הוא עדיין "זר המבקר"). ר' יצחק אינו מסכים ש"בית" פירושו דירה פיזית – "בית אינו פירושו חדר, בית פירושו משק בית" – הבעל צריך להקים משק בית עם חיובים (מזונות וכו').

5) איסור ארוסה – לא איסור קדשה, אלא הסדר הרגיל:

איסור ארוסה לבעלה אינו זהה לאיסור קדשה (פריצות). זהו איסור הסדר הרגיל – נערה הגרה אצל האב, אין שוכבים עמה. אפילו לאחר שהאב הסכים והיא כבר בקנין, צריך עדיין להכניסה לביתו.

6) הרקע ההיסטורי של אירוסין:

במקור (היסטורית) אירוסין/קידושין היו כמו שידוכים – האב עושה הסכם עם החתן (כמו "את בתי נתתי לאיש הזה" – שחז"ל דרשו על קידושין). הנערה עדיין גרה אצל האב. לחתן יש קנין, אך הוא עדיין לא לקח אותה. "לקיחה" פירושה שהוא מוציא אותה מרשות האב ומביא אותה לביתו – זה נישואין. המילה "נישואין" באה מ"נושא/ישא" – שפירושו "נושא" או "לוקח."

7) חידוש לגבי קידושי ביאה:

בקידושי ביאה – כאשר האיש מקדש בביאה – קשה להפריד בין הקנין (קידושין) לבין המעשה (שהוא גם חלק מנישואין). ר' יצחק עונה: קידושי ביאה פירושם שהיא אינה בביתו – זה ההבדל. הייתה מחלוקת בגמרא האם "ביאת ארוסה עושה נישואין." יוצא שהביאה הראשונה שעושה קידושין – לאחריה היא רק מקודשת, עדיין לא נשואה, וצריך עוד לעשות חופה.

8) שתי רמות של איסור:

הרמב"ם עובד עם שני איסורים נפרדים: (א) איסור ביאה עם פנויה/ארוסה בבית אביה – זהו איסור היסוד; (ב) איסור קידושי ביאה כ"דבר שלא כהוגן" – איסור חלש יותר. בקידושי ביאה, הביאה הראשונה "מותרת" מצד האיסור הראשון (כי זה מעשה קידושין), אך נשארת עבירה מצד האיסור השני (דבר שלא כהוגן). וביאה שנייה כלל לא מועילה – כי חסרה עדיין כניסה לביתו.

ר' יואל אשר שואל ש"ויפרישנה לו" הרי כבר עשה בקידושין (כי קידושין פירושם שהיא כבר מיוחדת לו). ר' יצחק עונה ש"ויפרישנה לו" פירושו כאן בפועל/מעשית – היא גרה עתה אכן עמו, לא רק למודית/פורמלית.

6 שאלה מעשית לגבי חדר ייחוד:

ר' יואל אשר שואל: מדוע אנשים מקפידים כמה זמן נמצאים בחדר הייחוד? ר' יצחק עונה: זה רק לפי הפוסקים שאומרים שייחוד הוא קנין – צריך לעשות ייחוד, וזה חידוש לרגע. כל השיחה על כמה זמן צריך הייחוד להימשך רלוונטית רק לייחוד עם עדים (בחתונה), כי כאשר הוא הולך הביתה עמה יהיה לו ממילא מספיק זמן לייחוד.

7 חומרות אחרונים לגבי ייחוד:

בבית שמואל כתוב שייחוד צריך להיות שיעור ביאה, אך זה לא פשוט פשוט בנושא. הרמ"א אומר רק שלוקחים חדר והם אוכלים שם במקום צנוע – הוא לא אומר שצריך לבדוק שאף אחד לא נמצא. כל השיעורים והתנאים הללו הם חומרות אחרונים, לא מהרמ"א עצמו.

8 טעם לשתי פעמים שבע ברכות:

מדוע אומרים שבע ברכות פעמיים (בחופה ובסוף החתונה): כי לפי השיטה שנשיאה קורית כבר בחופה, רוצים לומר את הברכות יחד עם הנשיאה. הברכות בשבעת ימי המשתה אינן ברכת נישואין – הן ברכות נפרדות לכל סעודה, והלכות אלו נמצאות בהלכות ברכות, לא כאן.

הלכה: ביאה לשם נישואין

דברי הרמב"ם: והבא על ארוסתו לשם נישואין אחר שקידשה – הרי זו נשואה.

פשט

אם מישהו בועל את ארוסתו לשם נישואין (לאחר קידושין), זה נעשה נישואין – אפילו ללא כניסה לביתו.

חידושים והסברות

1 המקרה: זה מדבר על מקרה שבו הוא בועל לא בביתו (למשל במלון), כי אם זה בביתו, כבר קרו נישואין דרך כניסה לביתו. החידוש הוא שביאה לשם נישואין היא אופן עצמאי לעשות נישואין.

2 הבדל בין ביאת קידושין לביאת נישואין:

בקידושין ביאה הקנין הוא דרך הנאת ביאה (כשווה כסף), וצריך גמר ביאה. בביאת נישואין זה **משעת כוונה** – מהרגע שיש לו כוונה, לא מגמר ביאה, כי כאן אין מנגנון של "נתינה".

3 שכל הר"ן:

ביאה עם כוונה פועלת על הכל – בין קידושין בין נישואין. אפילו חכמים לא יכלו לומר שביאה לא תעשה אישה, כי "הרי הוא

9 השוואה לתקנה המאוחרת נגד קידושי ביאה:

איסור דרבנן של בועל ארוסתו מושווה לתקנה המאוחרת נגד קידושי ביאה (שבה גם נתנו מלקות). שניהם רק מדרבנן עם מכת מרדות – "אותו דבר, המלקות והמלקות".

10 דיוק ב"בית אביה":

אם הכינו לחתן חדר בבית החם, זה לא נקרא "בועל בבית אביה" – כי זה כבר מוכן עבורו, זה כאילו מקומו. [סטייה: יש עניין שחתן לא יגור אצל החם, אך זה עניין אחר.]

11 הקשר בין קידושין לנישואין – "ייחוד" ו"מקודשת":

"ייחוד" (מנישואין) דומה מאוד למושג "מקודשת" – שניהם מתייחסים לבלעדיות (מיוחדת לו, רק לו). קידושין אומרים "מיוחדת לו" ברוחניות/פורמלית, ונישואין מבטאים זאת בפועל/בגשמיות. קידושין הוא הקונספט של בלעדיות, ונישואין הוא הביצוע שלו.

הלכה ב' – ייחוד, חופה ונישואין

דברי הרמב"ם: וייחוד זה הוא הנקרא כניסה לחופה, והוא הנקרא נישואין בכל מקום.

פשט

הייחוד (שהוא מכניס אותה לביתו והם יחד בפרטיות) – זה מה שנקרא "כניסה לחופה" וזה מה שנקרא "נישואין" בכל מקום.

חידושים והסברות

1 שלושה שמות לדבר אחד:

הרמב"ם משווה שלושה מושגים – ייחוד, חופה ונישואין – כמציאות אחת: מעמד הכניסה לבית בעלה.

2 מה פירוש "ייחוד" אצל הרמב"ם – לא דין ייחוד בחדר:

ר' יצחק אינו מסכים עם השיטה שהרמב"ם מתכוון לייחוד פורמלי (נעולים בחדר עם עדים, כמו "חדר הייחוד" שלנו). "ייחוד" אצל הרמב"ם פירושו פשוט שהיא גרה עתה עמו בפרטיות – הוא הוציא אותה מבית אביה והכניס אותה לביתו. זה לא מעשה ייחוד בחדר, אלא מציאות של חיים משותפים. ר' יואל אשר מסכים שהרמב"ם לא נראה כמדבר על ייחוד עם עדים.

3 "חדר הייחוד" בחתונות שלנו – טעות?:

המנהג של "חדר ייחוד" בחתונות בנוי על הרמב"ם, אך ר' יצחק סובר שזו טעות בהבנת הרמב"ם. הייחוד האמיתי של הרמב"ם הוא כאשר הוא הולך הביתה אחרי החתונה עם אשתו – זה הרגע של כניסה לביתו.

4 חופה אינה קנין נפרד – אלא מעמד הכניסה לבית בעלה:

הרמב"ם אינו מחדש טקס נפרד של חופה. אין "קנין חופה" דרך ההינזמא או דרך ארבעת המוטות. חופה היא מעמד הכניסה לבית בעלה – כל האירוע, ההינזמא וכו' הם כולם חלק מהמעמד.

5 "ויפרישנה לו" – בפועל, לא למודית:

חולה נחשבת כן ראויה לביאה – "ראויה" פירושה ראויה הלכתית, לא פיזית. כאשר ההלכה אינה מתירה (נדה) היא אינה ראויה, אך כאשר היא רק פיזית לא מסוגלת היא כן ראויה.

3 שיטת הרא"ש:

הרא"ש חושב אחרת – ש"אינה ראויה לביאה" פירושו גם פיזית לא מסוגלת (למשל פחות משלוש שנים). הרא"ש אומר: **"לאו זימנא לננות ואין ראויה לבוא – מועילה חופה, אין ראויה לבוא."** זה מובא ברמ"א.

4 חילוק הערוך השולחן:

הערוך השולחן עושה חילוק ברא"ש: זה רק כאשר אחרי חופת נדה הם נפרדו (הוא נסע לדרכו, היא לדרכה). אך אם הוא נכנס לביתה ומאז הם גרים תמיד יחד – זה כן נישואין.

5 "לא גמרו הנישואין" – בדיעבד, לא לכתחילה:

הרמב"ם אומר "לא גמרו הנישואין" – אך הוא לא אומר שצריך לכתחילה להמתין עם חופה עד שהיא לא נדה. זה רק דין בדיעבד – מה קורה אם הייתה חופת נדה. מאוחר יותר הרמב"ם יאמר בבירור שלכתחילה לא יעשו חופה כשהיא נדה.

6 נפקא מינה למעשה:

אם הוא מת בינתיים – האם היא צריכה חליצה או לא, האם יש לה כתובה, והלכות אחרות התלויות במתי התרחשו הנישואין.

הלכה ג' – ברכת חתנים

דברי הרמב"ם: צריך לברך ברכת חתנים בבית החתן קודם הנישואין... והם שש ברכות.

פשט

צריך לברך ברכת חתנים בבית החתן, לפני הנישואין. הן מורכבות משש ברכות.

חידושים והסברות

1 איזה סוג ברכה:

זו אינה ברכת המצוות (כי נישואין אינם מצווה במובן זה), וזו אינה ברכת הנהנין. זו **ברכת שבח והודאה**. הבית יוסף והרמב"ם חלוקים האם זו ברכת המצוות או ברכת הנהנין.

2 ראייה שזו ברכת השבח:

אם עשו אירוסין וכניסה לחופה ללא ברכת חתנים, היא "נשואה גמורה" ו"חוזר ומברך אפילו אחר כמה ימים." בברכת המצווה לא היו יכולים לעשות את הברכה כמה ימים מאוחר יותר – זה מוכיח שזו ברכת השבח.

3 הברכות הן חלק ממעמד החופה:

כשם שקידושין באים עם מילים (ברכת אירוסין), כך גם הכניסה לביתו באה עם מילים. הברכות אינן עושות קנין, הן לא עושות דבר "למודית" – אך הן עדיין חלק מסדר הנישואין. מובא הלשון

דכתיב. "אם הוא עושה זאת בכוונה שבכך תהיה אשתו, אין דרך לבטל זאת. זו לא דרך (לכתחילה), אך זה פועל (בדיעבד)."

4 נפקא מינה מעשית:

הוא יכול לעשות ביאה ראשונה לשם קידושין, ביאה שנייה לשם נישואין, יקבל פעמיים מכת מרדות, אך זה יהפוך למקודשת ונשואה. אסור לעשות זאת, אך אם עשה, זה פועל.

5 סברא מדוע ביאה לשם נישואין היא הגיונית:

כאשר משהו בועל אישה והוא לא רוצה שזו תהיה ביאה אחת וגמרנו, אלא הוא רוצה קשר ארוך טווח – זה עצמו הוא המשמעות של נישואין.

הלכה: כניסה לחופה – מותרת לבעלה / נשואה אף על פי שלא נבעלה

דברי הרמב"ם: וכיון שנכנסה הארוסה לחופה הרי זו מותרת לו לבוא עליה בכל עת שירצה, והרי היא אשתו גמורה לכל דבר. ומשתיכנס לחופה נקראת נשואה אף על פי שלא נבעלה.

פשט

ברגע שנכנסה לחופה, היא מותרת לו, הוא יכול לבוא עליה מתי שירצה, והיא נקראת נשואה אפילו ללא ביאה.

חידושים והסברות

1 השכל:

מכיוון שהיא מיוחדת לו בפועל, וביאה מותרת לו – כי מותר בביאה כרצונו – היא נקראת לגמרי נשואה אפילו ללא ביאה. הפוטנציאל של ביאה מספיק.

2 שאלה לגבי ראוי לביאה:

ר' יואל אשר שואל: אם "אף על פי שלא נבעלה" פירושו נשואה, מדוע אנשים חושבים שייחוד חייב להיות ראוי לביאה? הרי רואים שייחוד אינו קשור לביאה! ר' יצחק עונה: אין סתירה – יכול להיות ש"ראוי לביאה" הוא שיעור בייחוד, אך ביאה בפועל אינה נחוצה.

הלכה: אינה ראויה לביאה – חופת נדה

דברי הרמב"ם: ואם היתה נדה... אף על פי שנכנסה לחופה ונתייחד עמה, לא גמרו הנישואין, והרי היא כארוסה עדיין.

פשט

אם היא נדה, אפילו עשו חופה וייחוד, לא נגמרו הנישואין, והיא עדיין נקראת ארוסה.

חידושים והסברות

1 סברת הרמב"ם:

מכיוון שחופה פועלת דרך היתר בעילה, אם זה בפועל לא מותר (כי יש מניעה אחרת – איסור נדה), החופה לא פעלה.

2 חולה לעומת נדה:

ברכה 4: ברכת ציון – "שוש תשיש ותגל העקרה"**חידושים:**

- כנסת ישראל נקראת "העקרה" – ילדיה אינם שם (גלות). מבקשים שכאשר הילדים יחזרו לציון, ציון תשמח.
- זה נכנס בחתונה כי אנשים שמחים, ומבקשים גם לגאולת כלל ישראל.

ברכה 5: "שמח תשמח רעים האהובים"**"שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם"****חידושים:**

- "רעים האהובים" – החתן והכלה אוהבים זה את זה (לא אוהבים על ידי כל העולם). אם הם לא אוהבים זה את זה, אסור לברך את הברכה.
- "כשמחך" – כשם שאתה (הקב"ה) שימחת את יצירתך (אדם הראשון). נוסח הרמב"ם הוא "מקדם" (ימים קדומים), לא "בגן עדן" כמו הנוסח שלנו.

- הקב"ה שימח את אדם הראשון דרך מלאכים, ואנחנו המלאכים המשמחים חתן וכלה – אנחנו הולכים בדרכי הקב"ה.

- דקדוק: "כשמחך" פירושו "כשם ששימחת", לא "כשם ששמחת".

ברכה 6: "אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה"**חידושים:**

- לפי הרמב"ם יש ארבעה לשונות של שמחה (ששון, שמחה, גילה, רינה) וארבעה לשונות של אחדות (אהבה, אחווה, שלום, רעות) – זה שווה. בנוסח שלנו מוסיפים "דיצה וחדווה", אך אצל הרמב"ם זה ארבעה וארבעה.

- "חתן וכלה" נכנס בין לשונות השמחה – אולי פירושו "ששון ושמחה של חתן וכלה, גילה רינה של חתן וכלה".

- הנוסח מגיע מלשון הפסוק "קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה".

- האם "אהבה ואחוה" מתכוונים לאהבה בין חתן וכלה, או לאחדות של כל המשתתפים בחתונה? ר' יואל אשר סובר שחתונה היא מצב של אחדות לכל מי שחוגגים יחד.

"מהרה ה' אלקינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים"**חידושים:**

- כשם שבירכנו את החתן-כלה הספציפיים קודם, מבקשים עתה עבור כל כלל ישראל.

- "חתנים" ברבים פירושו שירושלים תהיה מלאה שמחות – לא רק חתונה אחת, אלא רבות.

- במבנה שבע ברכות כמעט הכל עומד פעמיים – פעמיים "יוצר האדם", פעמיים "משמח חתן" (פעם אחת "חתן וכלה" ופעם אחת "חתן עם הכלה"), בנוסף "שהכל ברא לכבודו" ו"משמח ציון בבניה".

"כלה בלא ברכה אסורה לבעלה" – שמראה שהברכות עדיין חלק ממה שעושה את זה מותר.

(4) "בבית החתן" – דיוק:

זה מראה שהמנהג שהחופה היא "ביתו" תואם את הרמב"ם. הבית שמואל מביא זאת גם כן כך.

(5) "קודם הנישואין" – דיוק:

צריך לעשות את הברכות לפני הנישואין, כמו ברכת המצוות שעושים עובר לעשייתן. זה מראה שיש דמיון לברכת המצוות, אף שזו לא ממש ברכת המצוות. הסברא: נישואין פירושם שזה יהיה מותר לו, והברכות הן חלק ממה שעושה את זה מותר – לכן עושים אותן קודם.

(6) ברכת חתנים אינה עושה את הנישואין:

מי שעשה קידושין וברכת חתנים אך "לא נתייחד עמה בביתו" היא "עדיין ארוסה", כי "אין ברכת חתנים עושה הנישואין אלא הכניסה לחופה".

(7) מי מברך את הברכות?

הרמב"ם לא אומר שהחתן מברך ברכת חתנים. בקידושין משתמע מלשון הרמב"ם שהחתן עושה זאת (כי זו ברכת המצוות). אך בנישואין זו ברכת השבח – יכול להיות החתן או משהו אחר. יש שיטות שהחתן דווקא לא יעשה זאת, כי זו ברכה עבורו. השם "ברכת חתנים" אינו פירושו הברכה שחתנים אומרים, אלא הברכה עבור החתן (והכלה). המילה "חתנים" יכולה להתכוון לחתן וכלה יחד, כמו שמוצאים "קול מצהלות חתנים ממשותם".

תוכן שש הברכות**ברכה 1: "שהכל ברא לכבודו"**

כל הבריאה היא לכבוד ה'.

ברכה 2: "יוצר האדם"

הקב"ה ברא את האדם.

ברכה 3: "אשר יצר את האדם בצלמו"

***אשר יצר את האדם

בצלמו, בצלם דמות תבניתו, והתקין לו ממנו בנין עדי עד"*

חידושים:

- הקב"ה עשה את האדם, ומהצלם הזה הוא לקח צלע והכין אישה. "זכר ונקבה ברא אותם" – זה "צלם דמות תבניתו", שניהם היו בצלם אחד.

- "והתקין לו ממנו בנין עדי עד" – מהאיש הוא הוציא את הצלע ובנה בניין שהולך לדורות. כל נכד של אדם וחוה הוא נכד של אותו מעשה.

- "בנין עדי עד" כברכה לחתונה: האישה תישאר כצלע הבנויה. גם כאשר היא יולדת ילדים זה דומה – לוקחים חלק מגופה ועושים ילדים חדשים.

פשט

צריך מניין של עשרה גדולים ובני חורין לברכת חתנים.

חידושים והסברות**(1) "בני חורין" – לא עבדים:**

עבד לא יכול להיחשב למניין, אף שעבד חייב במצוות. זה **שונה** ממניין רגיל לדבר שבקדושה – כאן זה דין מיוחד שצריכים להיות עשרה "גדולים".

(2) חתן מן המניין:

החתן **כן** נחשב כאחד מהעשרה, אף שהוא פטור ממצוות (כמו קריאת שמע). זה **שונה** מברכת אבלים, שבה האבל **אינו** מן המניין.

(3) נישואין צריכים להיות פומביים:

הרמב"ם לא אומר במפורש שנישואין עצמם צריכים מניין – הוא אומר רק ש**ברכת חתנים** צריכה מניין. אך יוצא שנישואין חייבים להיות בפרהסיא. **חידוש ממורה נבוכים (ח"ג):** הרמב"ם במורה נבוכים (שהובא על ידי רב ראבינוביץ) אומר שהעניין של קידושין הוא שלא יהיה סתם חשאי – יעשו מצב פורמלי. מה שהוסיפו ברכת חתנים עם מניין בנישואין נובע מאותו יסוד – שיהיה **פומבי**, דומה לעדים.

(4) הבדל בין אירוסין לנישואין:

אירוסין אפשר לעשות בצנעה, אך נישואין חייבים להיות פומביים. זה נתמך על ידי הגמרא שזורקים קליות ואגוזים לעשות פרסום על חתן כלה.

(5) מניין בשבע ברכות אחרי החתונה:

לפי הטעם של הרמב"ם במורה נבוכים שמניין הוא לפרסום, יוצא שדין המניין הוא ספציפית בברכת חתנים כחלק מהנישואין. אך בברכות שעושים כאשר מתאספים לכבוד חתן וכלה (שבע ברכות אחרי החתונה), לכאורה אין סיבה למניין. השולחן ערוך פוסק שצריך מניין גם בשבע ברכות אחרי החתונה – הוא סובר שדין המניין הוא כי ברכת חתנים היא "דבר שבקדושה", לא רק פרסום.

הלכה: נישואין כשהיא נדה

דברי הרמב"ם: ולא תינשא נדה עד שתטהר. אין מברכין לה ברכת חתנים עד שתטהר. ואם עבר – אינו חוזר ומברך.

פשט

לכתחילה לא יעשו חתונה כשהיא נדה. אך בדיעבד, אם כן עשו, אין צורך לחזור ולברך ברכת חתנים.

חידושים

- זה ש"אינו חוזר ומברך" מאשר שוב שברכת חתנים היא ברכת השבח.

[סטייה: שאלה מעשית לגבי חופת נדה – נדה קשה לחשב הרבה מראש. במשפחות ירושלמיות מסוימות שמחמירות על "חובת נדע" (= חופת נדה), לא היו כותבים הזמנות לחתונה הרבה

- **שאלה:** האם מותר עדיין לומר את ברכת "מהרה" בירושלים היום, כאשר הפסוק כבר התקיים? **תשובה:** מבקשים "שלא יפסיק" – שהשפע של שמחה ימשיך, ושיהיה עוד יותר כאשר כל כלל ישראל יגור שם.

[סטייה: הערה על גזירת העדה החרדית שלא לנגן מוזיקה בחתונות בירושלים – מבקשים ש"נערים מנגינתם" יתקיים].

הלכה: כוס של ברכה בנישואין

דברי הרמב"ם: ואם היה שם יין, מביאין כוס של יין, מברך על היין תחלה... ומסדר את כולן על הכוס, ונמצא מברך שבע ברכות.

פשט

אם יש יין, מביאים כוס, מברכים תחילה בורא פרי הגפן, ואחר כך אומרים את כל שש הברכות על הכוס – ביחד שבע ברכות.

חידושים והסברות**(1) "אם היה שם יין" – לא חיוב:**

זה מראה שאינו **מעכב** – אין צורך ללכת לחפש יין. לפי תשובת הרמב"ם, ללא יין **לא** עושים זאת על פת או משהו אחר – זה רק עניין של יין או כלום.

(2) מדוע זה נקרא "שבע ברכות"?

שש ברכות פלוס בורא פרי הגפן = שבע. השם "שבע ברכות" אין לו קשר לשבעת הימים של שמחה (שבעת ימי המשתה).

(3) בורא פרי הגפן קודם:

כמו בקידוש (יקנה"ז) – יין תמיד בא ראשון. **שאלה:** מדוע בברכת המזון **לא** מברכים בורא פרי הגפן לפני ברכת המזון, אף שזה גם כוס של ברכה? זה נדון במסכת ברכות.

הלכה: הדס בחופה

דברי הרמב"ם: ויש מקומות שנהגו להביא הדס עם היין, ומברך על ההדס אחר היין, ואחר כך מברך השש.

פשט

במקומות מסוימים המנהג להביא הדסים עם היין, מברכים על ההדס אחרי בורא פרי הגפן, ואחר כך את שש הברכות.

חידושים

זה תואם את הגמרא שבה אמורא רקד עם "בדי ההדסים" – זה **לא** סתם חלק מריקוד, אלא **שהביאו הדסים בברכה** – יש לזה קשר לסדר הברכות. כנראה ספרדים עדיין עושים כך היום.

הלכה: ברכת חתנים בעשרה

דברי הרמב"ם: ואין מברכין ברכת חתנים אלא בעשרה גדולים ובני חורין.

הלכה: שיעור הכתובה – עיקר כתובה

דברי הרמב"ם: וכמה יכתוב לה – אם בתולה אין פחות ממאתים דינר, ואם בעולה אין פחות ממאה דינר, וזהו הנקרא עיקר כתובה.

פשט

הסכום המינימלי של כתובה – 200 דינר לבתולה, 100 דינר לבעולה. זה נקרא "עיקר כתובה" – להבדיל מתוספת כתובה.

חידושים

- כאשר הרמב"ם מדבר כאן על "כתובה" הוא לא מתכוון לכל החיובים הכתובים בכתובה (מזונות, כסות, עונה וכו'), אלא ספציפית לסכום הכסף שהבעל חייב לשלם אם הוא מגרש אותה או מת. כתובה היא רק לשני מקרים: גט או מיתה.

הלכה: תוספת כתובה

דברי הרמב"ם: אם רצה להוסיף לה אפילו ככר זהב מוסיף. ודין התוספת ודין העיקר אחד הוא לרוב הדברים. לפיכך כל מקום שנאמר בו כתובה סתם – הוא העיקר והתוספת.

פשט

אפשר להוסיף למינימום כמה שרוצים. ברגע שהתחייב בתוספת, היא מקבלת אותו דין כמו עיקר כתובה. ממילא, כאשר כתוב "כתובה" סתם, הכוונה לשניהם יחד.

חידושים

- לא לחשוב שתוספת כתובה היא משהו "בדיחה" – ברגע שהתחייב בה, היא נעשית חיוב גמור כמו עיקר כתובה.

הלכה: טעם תקנת כתובה

דברי הרמב"ם: וחכמים הם שתיקנו כתובה לאשה כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה.

פשט

הטעם לתקנת כתובה הוא שלא יהיה קל לבעל להוציא את אשתו.

חידושים והסברות**(1) "בעיניו" – לא רק פסיכולוגית:**

ר' יצחק טוען ש"בעיניו" אינו פירוש רק השפעה פסיכולוגית (שהוא "יחשוב פעמיים"), אלא שיהיה באמת קשה – שזה ממש יעלה לו כסף. לא מספיק שהדיין יודע שהוא חייב; גם הבעל וגם האישה צריכים לדעת שהוא חייב, וצריכה להיות משמעות פיננסית אמיתית.

(2) מדוע צריך כתובה אם הוא ממילא חייב?

צריך להיות דבר מוחשי שהוא (והיא) רואים, לא רק חיוב תיאורטי.

[סטייה: רבנו תם אמר שאחרי תקנת רבנו גרשום (שאסור לגרש אישה בעל כרחיה), היו צריכים לעשות "כתובה לאיש", כי רוב

מראש – היו מכריזים על החתונה שבוע-שבועיים מראש, אחרי הווסת האחרונה. המנהג אצל רבנים מסוימים לעשות "קביעת זמן החתונה" (נפרד מהלחיים) נובע מזה.]

[סטייה: שאלה האם נדה דרבנן (כמו כתמים) יש לה אותו דין כמו נדה דאורייתא לעניין חופת נדה. ר' יואל אשר מציע שאולי רק כאשר היא ממש נדה דאורייתא יש דין חופת נדה. הוא מביא ראיה מדם חימוד – אם דם חימוד היה כמו נדה דאורייתא, לעולם לא היו יכולים לעשות חתונה. ר' יצחק עונה שדם חימוד אינו כל פעם, ומזכיר מחלוקת ראשונים (רא"ש ואחרים) האם "ראוי" פירושו רק הרוח או גם מחלות.]

הלכה: כתובה קודם כניסה לחופה

דברי הרמב"ם: צריך לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה, ואחר כך יהיה מותר באשתו.

פשט

צריך לכתוב כתובה לפני הכניסה לחופה. רק אחר כך הוא מותר באשתו. כלה בלא כתובה אסורה לבעלה, בדיוק כמו כלה בלא ברכה.

חידושים והסברות**(1) כתובה כתנאי נוסף לנישואין:**

הסדר: צריך להיות (1) חופה, (2) ברכת נישואין, (3) כתובה – כל שלושתם לפני הכניסה לחופה. מטרת הכתובה היא שהאישה תרגיש בטוחה – שתדע שהבעל לא יכול לגרש אותה בקלות.

(2) מה עושה הכתובה?

הכתובה היא שטר שקובע את חיובי הבעל לאישה. כל החיובים הכתובים בכתובה הבעל חייב בהם ממילא (מדינא), אך יש דין נוסף שהוא יכתוב ויתן זאת לאישה.

(3) מי משלם לסופר?

הכלל בהלכות שטרות: מי שיש לו הנאה מהעסקה משלם לסופר. בכתובה – אף שהכתובה לטובת האישה – הדין שהחתן משלם (נותן שכר הסופר), כי דרך הכתובה הוא נעשה מותר באשתו.

(4) כתיבה לעומת קריאה:

החתמה/כתיבה של הכתובה היא הדין העיקרי, וזה נעשה לפני החופה. מה שקורא את הכתובה בחופה הוא סתם עניין של פרסום, אך הקריאה עצמה לא עושה דבר הלכתי.

[סטייה: המנהג שלנו בחופה – כותבים/חותמים את הכתובה לפני החופה, אך בחופה עושים קידושין (אירוסין) תחילה, ואחר כך קוראים את הכתובה, ואחר כך עושים שבע ברכות (נישואין). זה אומר שהכניסה לחופה (שהיא תחילת הנישואין) באה לפני הקידושין – וזו לכאורה בעיה. ר' יואל אשר עונה: כניסה לחופה לפני קידושין לא אומרת כלום – זה סתם גג; רק אחרי קידושין זה נעשה "הבאים כאחד" (שניהם באים יחד).]

פשט

מי שנותן פחות מהמינימום, ביאתו נחשבת כבעילת זנות.

חידושים

- הרמב"ם כותב "בעילתו בעילת זנות" **ללא** המילה "כ-" (כמו), מה שאומר שהרמב"ם סובר שזו **ממש** בעילת זנות, לא רק "כמו" בעילת זנות. הקושיה כבר נשאלה על הרמב"ם.

- זה בוודאי לא בעילת זנות במובן שאין קידושין – הקידושין תקפים. אלא זו לשון חכמים להדגיש את האיסור. כשם שחכמים אסרו ביאה ללא נישואין, ללא חופה, ללא ברכה – כך גם ללא כתובה.

הלכה: אופנים לקיים חיוב כתובה

דברי הרמב"ם: אחד הכותב את הכתובה בשטר, ואחד שהעידו עליו עדים וקנו ממנו שהוא חייב לה מאה או מאתים... וכן אם נתן לה מטלטלין כנגד כתובתה... הרי זה מותר לבעול עד שיהיה להם פנאי לכתוב.

פשט

חיוב הכתובה יכול להתקיים בשלוש דרכים: (1) כתיבת שטר כתובה; (2) עדים עם קנין שהוא חייב; (3) נתינת מטלטלין (מטלטלים) כנגד ערך הכתובה.

חידושים**(1) עדים עם קנין:**

אם עדים שומעים קנין כזה, הם עצמם יכולים לכתוב שטר – השטר פועל מכוח הקנין. ממילא הקנין עם עדים הוא התחייבות מלאה, לא פחות משטר.

(2) המנהג שלנו:

המנהג שלנו לעשות את

שניהם – כותבים כתובה וגם עושים קנין ("קבלת קנין"). זה "מצחיק" (אירוני), כי טכנית הקנין הוא הבסיס, והשטר בא ממנו.

(3) הבדל בין לכתחילה ובדיעבד:

לפי הרמב"ם: שטר כתובה ועדים עם קנין הם שניהם לכתחילה, אך נתינת מטלטלין היא בדיעבד – פתרון חירום כאשר אין זמן לכתוב. לשון הרמב"ם "עד שיהיה להם פנאי לכתוב" מראה שזה פתרון זמני. הוא לא אומר ספציפית "עד שיהיה סופר" כי יהודי (חתן) יכול לכתוב בעצמו. **השולחן ערוך** סובר שגם עדים עם קנין (ללא שטר) הוא רק בדיעבד – רק כתיבת שטר היא לכתחילה. זה הבדל בין הרמב"ם והשולחן ערוך.

הלכה: כנס אשה ולא כתב לה כתובה / אבד שטר הכתובה / מחלה כתובתה

דברי הרמב"ם: כנס אשה ולא כתב לה כתובה, או אפילו כתב לה כתובה ואבד שטר הכתובה, או שמחלה כתובתה – אסור

גיטין מיוזמים על ידי נשים. ברגע שיש איסור להוציא בעל כרחו, כבר ממילא "לא קלה בעיניו להוציאה" – הטעם המקורי של כתובה כבר מושג אוטומטית.

הלכה: שיעור דינרים / ערך המטבעות

דברי הרמב"ם: דינרים אלו לא תיקנו אותם מן הכסף הטהור, אלא ממטבע שהיה באותם הימים, שהיה שבעה חלקים נחושת וחלק אחד כסף, עד שהיה בסלע חצי זוז כסף. ונמצא מאתים דינר של בתולה חמשה ועשרים דינר של כסף, ומאה של בעולה שנים עשר דינר ומחצה.

פשט

הדינרים של כתובה אינם מכסף טהור, אלא מהמטבע שהיה נהוג בזמן חז"ל – 7/8 נחושת ו-1/8 כסף. סלע (= 4 דינר) הכיל חצי זוז כסף. ממילא 200 דינר = 25 דינרי כסף טהור, ו-100 = 12.5.

חידושים**(1) חידוש הרמב"ם:**

בגמרא כתוב שיש מחלוקת האם כתובה היא דאורייתא או דרבנן. חידוש הרמב"ם הוא שה"דינר" של כתובה אינו הדינר המקורי של כסף (כסף טהור), אלא מטבע שהיה רק שמינית כסף.

(2) נוסח הכתובות שלנו:

הנוסח "מאתן זוזי דחזו ליכי מדאורייתא" נשמע כמו כסף צרוף, אך הרמב"ם אומר שזה לא כך.

(3) משקל הדינר:

הרמב"ם מביא שכל דינר שוקל 96 שעורות (גרגירי שעורה), כפי שביאר בהלכות עירובי תחומין. "והדינר הוא הנקרא זוז בכל מקום" – דינר וזוז הם אותו מטבע.

[סטייה: נפקא מינה מעשית היום – יש מחלוקת גדולה כמה זה יוצא היום – ממאות דולרים (שיטות קטנות יותר) עד עשרות אלפים (שיטות גדולות יותר). מכיוון שאף אחד לא יודע בדיוק כמה זה שווה, בבית דין יכולים לגבות רק לפי השיטה הקטנה ביותר (כמה מאות דולרים), מה שהופך את כל הכתובה למעשית לא יעילה. ר' יואל אשר מעיר שאולי דווקא זה שהמחיר לא ברור עושה את זה יותר "שלא תהא קלה בעיניו" – הוא לא יודע כמה זה יעלה לו.]

[סטייה: מנהג בגט – המנהג הוא שבגט הכתובה לא ממש "נמחלה", אלא בגט מגיעים להסכם על ענייני כסף בכלליות, ואומרים שהכתובה כבר כלולה בהסכם הכללי. ר' יצחק סובר שעדיין גובים כתובה היום, רק הבעיה היא השיעור הלא ברור.]

הלכה: בעילת זנות ללא כתובה

דברי הרמב"ם: אין פוחתין לבתולה ממאתים ולבעולה ממאה, וכל הפוחת – בעילתו בעילת זנות.

חיוב הכתובה נוצר רק כאשר עושים חתונה (אוטומטית) או כאשר כותבים (אפילו באירוסין). כל פעם שכותבים כתובה, אפילו הוא מת דקה אחר כך, הוא כבר חייב.

(4) כתובה של קטנה:

כאשר אב מארס את בתו הקטנה, והבעל כתב כתובה, והוא מת/גירש כשהיא עדיין נערה – "כתובתה לאביה", כמו בקידושין. רק בנישואין האב כבר לא מקבל.

הלכה: שבעת ימי המשתה – שמחת חתן וכלה

דברי הרמב"ם: וכן תקנו חכמים שכל הנושא בתולה יהיה שמח עמה שבעת ימים. אינו עוסק במלאכתו ולא נושא ונותן בשוק, אלא אוכל ושותה ושמח, בין שהיה בחור בין שהיה אלמון.

פשט

חתן שנושא בתולה צריך להיות שמח עמה שבעה ימים – לא לעבוד, לא לסחור, אלא לאכול, לשנות ולשמוח. אין הבדל אם הוא בחור או אלמן.

חידושים

(1) "תקנו חכמים" = תקנת משה רבינו:

בהלכות אבלות הרמב"ם אומר ששבעה לאבלות ושבעה לימי המשתה היא תקנה של משה רבינו (מדרש "מלא שבוע זאת"). כאשר הרמב"ם אומר "תקנת חכמים" הוא מתכוון ל"תקנת משה רבינו". מעניין שמשהו שמשה רבינו תיקן (לא מסיני) נקרא "תקנת חכמים".

(2) "שמח עמה" – לא סתם הוא שמח:

"אוכל ושותה ושמח" פירושו "עמה" – הוא לא ילך לשמוח עם חבריו, אלא עם אשתו.

(3) חיוב עליו, לא עליה:

משמע שזה חיוב עליו – אחד הדברים שהבעל חייב לאישה, חלק מתנאי הכתובה. הרמ"א אומר שהיא יכולה למחול על שמחתה. יש דעות שעל המלאכה (שהוא לא יעבוד) היא לא יכולה למחול.

(4) ראייה שאכילה ושתיה היא חיוב:

אם אכילה ושתיה לא היו חיוב, היינו אומרים שהרי יש לו חיוב לאכול לכבוד שבת – אז שבת כבר היה ממלא את החיוב. זה שאומרים "אין מרבין שמחה לשבת" – לשבת אין דין שמחה – מוכיח שחיוב האכילה והשתיה הוא ספציפית חלק משמחת חתן, לא סתם אכילה.

הלכה: בעולה – שלושה ימים שמחה

דברי הרמב"ם: ואם היתה בעולה – אין פחות משלושה ימים. שתקנת חכמים היא לבנות ישראל שיהיה שמח עם הבעולה שלושה ימים, בין בחור בין אלמון.

פשט

לבעול... חוזר וכותב לה כתובה עיקר... ולא ישהה עם אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה.

פשט

בכל המקרים שבהם אין כתובה – בין לא כתבו, בין אבדה, בין היא מחלה – אסור להישאר עמה ללא כתובה. צריך לכתוב כתובה חדשה של עיקר כתובה. התוספת אפשר למחול, אך עיקר הכתובה הוא דין דרבנן שחייבים לכתוב.

חידושים

(1) "אפילו שעה אחת בלא כתובה":

זה לא מתכוון לבעול, אלא אפילו סתם להישאר – להיות עמה במצב נישואין. אפילו כשהיא נדה אסור לו להישאר ללא כתובה.

(2) מוחלת לו לעומת מוכרת לאחרים:

כאשר היא מוחלת את הכתובה לו עצמו – זו בעיה, כי אז הוא לא צריך לשלם כתובה כאשר הוא מגרש, ו"קלה בעיניו להוציאה". אך: "המוכרת כתובתה לאחרים בטובת הנאה" – כאשר היא מוכרת את כתובתה לשלישי (כמו שמוכרים הלוואה), הוא לא צריך לכתוב כתובה חדשה. מדוע? כי אם הוא מגרש אותה, הוא עדיין צריך לשלם את הכתובה לקונה – המטרה של כתובה (שהיו השלכות לגירושין) קיימת גם כאשר הכסף לא הולך אליה עצמה.

הלכה: ארוסה עם כתובה / ללא כתובה

דברי הרמב"ם: המארס את האשה וכתב לה כתובה – עדיין ארוסה היא ואינה נשואה, שאין הכתובה עושה נישואין. ואם מת או גירשה – גובה עיקר כתובתה מבני חורין, ואינה גובה תוספת כלל, הואיל ולא כנסה.

פשט

כתובה עצמה לא עושה נישואין. אם הוא כתב כתובה באירוסין ואחר כך מת או גירש, היא מקבלת רק עיקר כתובה מבני חורין (לא ממשועבדים), ולא תוספת.

חידושים

(1) מדוע לא תוספת?

כי התוספת היא "משום חיבת ביאה" – הוא הוסיף אותה על דעת שיחיה עמה. אם הוא מת לפני נישואין, "על דעת זה" הוא לא התכוון.

(2) מדוע רק בני חורין ולא משועבדים?

זה לא ברור. מהלך אחד: כי לא היה פרסום – לא עשו חתונה עם מניין יהודים. אך זו קושיה: הכתובה עצמה היא שטר, ושטר יש לו פרסום! העניין נשאר "לא ברור".

(3) ללא כתובה באירוסין:

רמב"ם: אם אירס ולא כתב כתובה ומת או גירשה והיא ארוסה – אין לה כלום. שלא תיקנו לה עיקר כתובה עד שתינשא או עד שיכתוב.

אמר בהלכות שבת פרק כ"ג.

הלכה: מתי מותר לעשות נישואין?

דברי הרמב"ם: נישואין — לא ערב שבת ולא מוצאי שבת (באחד בשבת). גזירה שמא יבוא לידי חילול שבת בתיקון הסעודה, שהחתן טרוד בסעודתו.

פשט

אסור לעשות חתונה ערב שבת (כי הוא יכנס עם הכנות סעודה לשבת) או ביום ראשון (כי הוא יכין בשבת לסעודת מחר).

חידושים

- החתן לוקח "לחץ" שהסעודה תהיה יפה — זה היסוד של הגזירה.
- **שבת עצמה:** "ואין צריך לומר שאסור לישא בשבת" — מלבד שאירוסין אסור כקנין, גם החלק של נישואין (חופה, שמחה) אסור בשבת מאותה סיבה של טרדה.

הלכה: חול המועד

דברי הרמב"ם: אפילו בחולו של מועד אין נושאין נשים, שאין מערבין שמחה בשמחה, שנאמר מלא שבוע זאת.

פשט

אפילו חול המועד אסור לעשות חתונה — כי אסור לערב שמחת נישואין עם שמחת יום טוב.

חידושים

- הרמב"ם אומר "אפילו" — כי חול המועד הוא סיבה אחרת משבת/ערב שבת (שם זה טרדה, כאן זה ערוב שמחה).

- הפסוק "מלא שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת" (בראשית כט) — אצל יעקב עם רחל ולאח. פשוטו של מקרא: "שבוע" שם פירושו שבע שנים, אך חז"ל דרשו זאת על שבוע — שבעת ימי שבע ברכות.

- בשמחה אין הבדל בין יום טוב לחול המועד — "ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים" — מצוות השמחה עוברת דרך כל ימי יום טוב כולל חול המועד.

הלכה: שלושה ימים לפני הנישואין

דברי הרמב"ם: שיטתה בסעודת נישואין שלשה ימים קודם יום הנישואין.

פשט

החתן צריך להקדיש שלושה ימים להכנת סעודת הנישואין.

חידושים

- חכמים רצו שהסעודה תהיה יפה — לכן צריך שלושה ימי הכנה.
- זה גם אחד הטעמים לתקנה שחתונת בתולה היא ביום רביעי — שיהיו לו שלושה ימים (ראשון, שני, שלישי) להכין.

בבעולה (נישואין שניים) — מינימום שלושה ימים שמחה. גם כאן אין הבדל אם הוא בחור או אלמן.

חידושים

בשני המקרים (בתולה ובעולה) הרמב"ם אומר "בין בחור בין אלמן" — כדי שלא נחשוב שההבדל הוא בבעל (בחור = 7, אלמן = 3), אלא ההבדל הוא רק באישה (בתולה = 7, בעולה = 3).

הלכה: נישואי נשים רבות בבת אחת

דברי הרמב"ם: יש לו לאדם לישא נשים רבות כאחד ביום אחד, ומברך ברכת חתנים לכל אחת כאחד.

פשט

אדם יכול לשאת מספר נשים ביום אחד. ברכת חתנים אפשר לומר פעם אחת לכולן.

חידושים

(1) "יש לו" — זכות, לא מצווה:

הרמב"ם אומר "יש לו" — יש לו את הזכות, לא שזה דבר חשוב. מאוחר יותר בהלכות אישות הרמב"ם יגביל זאת — אפשר לשאת רק כמה נשים שיכול לפרנס ("שאריות ותבונין").

(2) ברכה לעומת שמחה:

לגבי ברכה מספיק ברכת חתנים אחת לכל הנשים. אך לגבי שמחה — "שמחה אריה לה" — כל אישה זכאית לשבעת הימים שלה (או שלושה ימים בבעולה). אי אפשר לאחד עשר נשים בשבע ברכות אחד.

(3) אין מערבין שמחה בשמחה:

העיקרון הזה מיושם: אי אפשר לאחד את השמחה של אישה אחת עם השנייה. אותו כלל מופיע גם ביום טוב — אסור לעשות חתונה ביום טוב כי ליום טוב יש שמחה משלו. ביום טוב הבעיה כפולה — אם החתן חושב בעיקר על יום טוב, הוא לא נתן לאישה את שמחתה; אם הוא חושב בעיקר על האישה, הוא לא קיים שמחת יום טוב. "הקב"ה לא נכנס לראשו" — לכן צריך שתי שמחות נפרדות.

הלכה: מתי מותר לעשות אירוסין (קידושין)?

דברי הרמב"ם: מותר לארס בכל יום חול, אפילו בתשעה באב, בין ביום בין בלילה.

פשט

קידושין מותר לתת בכל יום חול, אפילו תשעה באב.

חידושים

- הטעם מדוע אפילו תשעה באב: כי "שמא יקדמנו אחר" — מצאו כלה שמסכימה, לא יפספסו את זה.

- **שבת:** אירוסין אסור לעשות בשבת. קידושין הוא קנין, וכל הקניינים אסורים בשבת — גזירה שמא יכתוב, כפי שהרמב"ם כבר

פשט

כאשר אב קיבל קידושין עבור בתו הקטנה, והבעל רוצה נישואין – גם היא וגם האב יכולים לעכב עד שתגדל ותהיה נערה. אם שניהם מסכימים, אפשר טכנית להיכנס, אך אין זה ראוי.

חידושים

- הרמב"ם כבר אמר קודם שלא יקדש קטנה – "עד שתגדל ותאמר לפלוני אני רוצה." כאן מדובר במצב שלא ציית וכן קידש – הקידושין תקפים, ועכשיו השאלה היא לגבי נישואין.
- יש אותה בעיה בנישואין כמו בקידושין – אותו טעם מדוע לא לקדש קטנה (אולי היא לא תרצה) שייך גם בנישואין.

הלכה: שנים עשר חודש זמן לנישואין

דברי הרמב"ם: אירסה ושהה כמה שנים ותבעה לנישואין והרי היא נערה – נותנין לה שנים עשר חודש מיום התביעה לפרנס את עצמה ולתקן מה שהיא צריכה לו, ואחר כך תינשא. תבעה אחר שבגרה – נותנין לה שנים עשר חודש מיום הבגר. וכן אם קידשה ביום הבגר – נותנין לה שנים עשר חודש מיום הקידושין שהוא יום הבגר. קידשה אחר שבגרה – אם עברו עליה שנים עשר חודש בבגרותה ואחר כך נתקדשה – אלא שלשים יום. וכן המאירס את הבעולה – נותנין לה שלשים יום מיום התביעה.

פשט

נערה מקבלת 12 חודש מהתביעה. בוגרת – 12 חודש ממתי שנעשתה בוגרת. אם כבר עברו 12 חודש מאז שנעשתה בוגרת – היא מקבלת רק 30 יום. בעולה מקבלת גם רק 30 יום.

חידושים**(1) משמעות "לפרנס את עצמה":**

ר' יצחק סובר ש"פרנסת עצמה" אינו פירושו פרנסה במובן הרגיל, אלא להכין מה שהיא צריכה לחתונה – "לצורך הנישואין." ר' יואל אשר מציע שזה אומר שלפני שהיא טיטול טיפול מהבעל, היא תסיים לטפל בעצמה. גם: אדם צריך להיות בוגר – היא צריכה הזדמנות להיות לבד כבוגרת.

(2) ההבדל בין נערה לבוגרת:

בנערה סופרים 12 חודש מהתביעה, כי היא עדיין לא הייתה לה זמן. בבוגרת סופרים ממתי שנעשתה בוגרת, כי "בוגרת יודעת שהיא הולכת להתחתן, היא כלה, היא צריכה להתכונן" – היא לא יכולה לומר "אני צריכה שנה שלמה" מהתביעה.

(3) "ביום הבגר":

"קידשה ביום הבגר" פירושו שהוא חיכה לאותו רגע – "הוא יהודי זהיר, הוא ציית לחכמים שצריך לקדש בוגרת."

(4) מקור 12 חודשים:

יש פסוק אצל חתונת יצחק – "תשב הנערה אתנו ימים או עשור" – והגמרא מפרשת ש"ימים" פירושו שנה. ר' יואל אשר מעיר שזה

הלכה: בתולה נישאת ביום רביעי

דברי הרמב"ם: מקום שאין בית דין יושבין בו אלא בשני וחמישי בלבד – בתולה נישאת ביום רביעי, שאם היתה לו טענת בתולים ישכים לבית דין.

פשט

במקום שבית דין יושב רק ביום שני וחמישי, בתולה תתחתן ביום רביעי, כדי שאם יש טענת בתולים יוכל ללכת ביום חמישי לבית דין.

חידושים

- במקום שיש תמיד בית דין, אפשר לעשות חתונה בכל יום (המותר).
- אחרי נישואין הולכים מיד לעשות ביאה – לכן טענת בתולים רלוונטית מיד למחרת.
- **למעשה היום:** היום זה לא שייך מכמה טעמים: (1) היום יש בית דין לא דווקא בשני ובחמישי; (2) היום לא שייך טענת בתולים – מקובל שהרבה נשים ממילא אין להן בתולים, וממשיכים בלי לפתוח בבית דין.

הלכה: בעולה (אלמנה) נישאת ביום חמישי

דברי הרמב"ם: מנהג חכמים הוא שהנושא את הבעולה ישא בחמישי.

פשט

בעולה (אלמנה/גרופה) תתחתן ביום חמישי.

חידושים

- לבעולה אין עניין של טענת בתולים.
- הטעם: לבעולה יש שלושה ימי שבע ברכות – חמישי, שישי, שבת. כך יש לו שבת כחלק מהשמחה. "ויצא למלאכתו ביום ראשון" – ביום ראשון הוא כבר יכול ללכת לעבוד.
- **מדוע דווקא חמישי ולא שלישי?** ר' יואל אשר מציע שחכמים רצו ששבת תהיה חלק מהשמחה. גם דבר מעשי: אסרו על החתן לעשות מלאכה, אז חכמים אמרו שיתחתן ביום חמישי, כך ששבת (שבו הוא ממילא לא עושה מלאכה) נופל בתוך שלושת ימיו, וביום ראשון הוא כבר יכול ללכת לעבוד.
- [סטייה: מנהג חכמים שחתונת תלמיד חכם תהיה ביום רביעי (בתולה) אולי קשור ל"עונת תלמיד חכם בליל שבת" – ששבת תהיה גם שבת שמחה בהקשר של שמחת חתן].

הלכה: חתונה עם קטנה

דברי הרמב"ם: המאירס בתולה קטנה, ותבע הבעל הנישואין – בין היא בין אביה יכולין לעכב שלא תינשא עד שתגדל ותעשה נערה. ואם רצו וכנסה – אין ראוי לעשות כן.

עונה עדיין לא שייכת כי אסור ללא נישואין, אך שאר וכסות (מזונות) הוא כן נעשה חייב.

(2) האם מזונות הם קנס או חיוב מעשי:

ר' יואל אשר הציע שמזונות יכולים להיות מובנים כקנס – כי החתן התחייב להיכנס עד זמן מסוים, והוא לא עשה זאת. ר' יצחק דחה בתוקף את הפשט של קנס: "אני לא רוצה לחשוב שזה קנס."

(3) סברת ר' יצחק – מזונות הם חיוב מעשי של אחריות:

חיוב המזונות אצל נשואה אינו נובע מהקידושין עצמם, אלא מחייב משותפים (נישואין). ארוסה היא אשת איש, אך אין חיוב במזונותיה כי היא לא גרה אצלך – זה עניין מעשי. אך כאשר הגיע הזמן, היא כבר תלויה בך – היא צריכה לגור אצלך, אתה כבר אחראי עליה. לכן אתה חייב במזונות – לא כקנס, אלא כי אתה זה שצריך לדאוג לה, ואם אתה לא נכנס, אתה לפחות צריך לשלם עבור האוכל והמגורים שלה.

(4) קושיה: מה ההבדל בין כפיית מזונות לכפיית כניסה לחופה?

הכי נמי – אותו בית דין שכופה מזונות יכפה גם להיכנס. אך לחיוב המזונות יש נפקא מינה מעשית: אם לחתן יש סיבה לגיטימית מדוע הוא עדיין לא יכול להיכנס (או אפילו "תירוץ חצי טוב"), אי אפשר לכפות אותו להיכנס מיד, אך מזונות הוא יכול לשלוח – הוא יכול לשלם מרחוק.

(5) יישום מעשי:

אפילו אם החתן אומר "בעוד חודש תהיה החתונה", בית דין יתבע מזונות למפרע לכל התקופה, ובינתיים הוא חייב לשלם מזונות.

(6) הערה לגבי חיוב עונה:

אותו היגיון שמחייב מזונות צריך גם לחייב עונה – כי מרגע שהתחייב, הוא צריך לעשות זאת. אך אי אפשר לומר שהוא חייב בעונה כי הוא עדיין לא עשה את הנישואין – מזונות אפשר לשלוח, אך עונה לא.

עד כאן פרק י' מהלכות אישות.

אמר לבן, ולומדים את כל דיני החתונה מ"חתונה כושלת" – לבן רימה את הנערה (רביקה). ר' יצחק מעיר בהומור: "מאז, לכל חתונה יש משהו שמשתבש."

הלכה: זמן לאיש

דברי הרמב"ם: כשם שנותנין זמן לאשה – כך נותנין זמן לאיש לפנות עצמו, ואחר כך תינשא.

פשט

הבעל יכול גם לדרוש זמן להתכונן – אותו דבר שנותנים לאישה.

חידושים

- שיטת הרמב"ם היא שזמן הבעל הוא "לפיה" – כלומר, כמה זמן היא הייתה מקבלת במצבה, כך הוא מקבל. זה תלוי במעמדה (בתולה/בעולה, נערה/בוגרת).

- יש מחלוקת: דעות אחרות סוברות שזמן הבעל הוא נפרד – בחור מקבל 12 חודש, אלמן מקבל פחות (כי יש לו כבר ניסיון בעשיית חתונה).

הלכה: הגיע זמן ולא נשאה – חיוב מזונות

דברי הרמב"ם: הגיע זמן שנתנו לאיש ולא נשאה – חייב במזונותיה אף על פי שלא כנס. הגיע הזמן ביום שאין נושאין בו כגון אחד בשבת או ערב שבת – פטור, מפני שאינו יכול לכנס. חלה הוא או שפירסה נדה כשהגיע הזמן – אינו מעלה לה מזונות... עד שתטהר או עד שיבריא.

פשט

כאשר הזמן עבר והוא לא נכנס, הוא נעשה חייב במזונות (שאר וכסות) אפילו ללא נישואין. אך אם זה אונס (מחלה, נדה, יום שאסור להתחתן בו) – הוא פטור.

חידושים

(1) עונה עדיין לא שייכת:

תמלול מלא

קידושין ונישואין – הלכות אישות פרק י'

פתיחה

ר' יצחק: בוקר טוב.

ר' יואל אשר: כן, בוקר טוב. אנחנו לומדים רמב"ם, הלכות, ספר נשים, הלכות אישות, פרק י'. כבר למדנו הרבה הלכות על קידושין. אני חושב שכבר סיימנו פחות או יותר עם קידושין. עכשיו אנחנו נכנסים למה שנקרא נישואין. ולפני שנכנס הלאה לשיעור, נרצה להודות לספונסרים, ובמיוחד לספונסר הראשי

שלנו, פרנס השיעור הרב רבי יואל ורצברגר, זכות השיעור וזכות התורה תעמוד לו.

המעבר מקידושין לנישואין

ר' יואל אשר: אז, קידושין לא מסיימים את הסיפור. עדיין באים נישואין. מה זה אומר נישואין?

ר' יצחק: זה קצת הפוך, נכון? לכתחילה היה בתורה, לא בתורה, במציאות, לכתחילה היה רק דבר שהוא פחות או יותר מה שאנחנו קוראים נישואין עכשיו. כלומר, כמו שהרמב"ם אמר בפרק א', שאדם פגש אישה, ו... אם אתה מסתכל מה כתוב בפרק א' בדיוק,

ר' יואל אשר: זה כך. אז הפשט הוא שרוצים להגיד שקידושין לא החליפו את ההכניסה לביתו, אלא זה שלב לפני כן. הוסיפו עוד שלב שאתה רק תכניס אישה לביתך אחרי שקנית אותה. הוספת משהו שלב של קנין.

ר' יצחק: אני חושב כך. אבל זה נשאר, הדבר המקורי נשאר. ובגלל זה...

ר' יואל אשר: למשל, בדרך כלל בקנין יש דבר כזה להכניס דבר לבית, קנין חצר. בסדר, צריך להיות מחשבה של קנין.

ר' יצחק: בסדר,

ר' יואל אשר: צריך להיות קנין נוסף לפני כן.

ר' יצחק: לא משנה, אבל זה לא החליף את הנישואין, וצריך עוד לעשות את הנישואין.

דיון: קידושי בעילה – מקרה מיוחד

ר' יואל אשר: בעילה היא כן קצת דבר מוזר, כי קידושי בעילה... כי הכניסה לביתו ובעלה, אם כשעושים את הבעילה יש בדעתו קידושין...

ר' יצחק: לא, קידושי בעילה פירושו שהיא לא בביתו, זה הרי הפירוש. כשהיא בביתו, אז זה אולי גם נישואין. האמת היא, הייתה מחלוקת בגמרא האם בעילת ארוסה עושה נישואין או נישואין עושה. יש הרבה לחקירה שיש לך. אבל מה שאנחנו מבינים הוא שבעילה היא עוד דרך של

ר' יואל אשר: כביכול נותן לה שטר,

ר' יצחק: במקום כסף. נגיד,

ר' יואל אשר: זה לא ממש כמו במקום כסף, אבל אני אומר בריאליטי ובמציאות, כך עשו בדרך הישנה. אבל בשעת בעילה אומר לה את מקודשת לי בזה, אז לא ממשיך בא שלב. אני אומר אם הולכים

ר' יצחק: בזה זה כן, כי יש, אתה כבר תראה כי יוצאת הלכה. יש את הבעילה הראשונה שעושה קידושין, והיא רק מקודשת, היא עדיין לא נשואה. צריך עכשיו נוסף לעשות חופה, מה שזה לא יהיה.

על כל פנים, זה המבנה הבסיסי. אז עכשיו נלמד את הפרק, אומר לנו על הדרך הישנה, והדרך הישנה יש גם דרך יהודית. אני מתכוון אפשר להוסיף כאן, הדרך הישנה הייתה גויית, הייתה סתם הכניסה לביתו. הדרך היהודית נותנת משהו, צריך להבין מה בדיוק זה נותן. יש משהו כמו, כביכול קנין, אני לא יודע אם זה קנין, אבל משהו דבר שנקרא נישואין, שיש לו כן משהו כמו דין נישואין,

ר' יואל אשר: זה לא רק מציאות. נכון?

ר' יצחק: כן. מצוין.

הלכה א' – ארוסה אסורה לבעלה מדברי סופרים

ר' יצחק: אומר הרמב"ם,

ר' יואל אשר: הארוסה אסורה, כן, משחק מילים יפה. ארוסה היא אסורה.

תראה שכתוב שם, אדם היה מכניס אישה לביתו, והוא ייחד אותה שתהיה אשתו.

באה התורה ואמרה שלפני כן צריך עוד לעשות דבר שנקרא קידושין. ולמדנו שעם זה נוצרה גם כמו קולא, אפשר לקרוא לזה או חומרא, איך שתמצא להגיד. כלומר, יוצא שלא רק צריך לעשות קידושין, אלא היא כבר נעשית לגמרי אשת איש, היא נעשית אשתו בשעה ש...

ר' יואל אשר: לא, זה לא קולא, זה רק חומרא, כי הוא עדיין אסור עמה. החומרא היא שהיא כבר נקראת אשת איש.

ר' יצחק: איך שתמצא, בוא... אתה יכול לקרוא לזה איך שתמצא. לא,

ר' יואל אשר: יש הבדל גדול במה שאתה קורא קולא.

דיון: האם קידושין הם קולא או חומרא

ר' יצחק: אתה קופץ, אתה נעצר על... זה נקרא קולא כי קודם היה צריך לעשות אישה, זה לא עזר,

ר' יואל אשר: זה משהו כמו חידוש.

ר' יצחק: זה לא רק בגלל זה, זה פשוט יותר, לעשות קידושין כבר עשה אשת איש, זה פותח, אפשר לקרוא לזה קולא, אני לא יודע מה אני מתכוון להגיד קולא, זה אומר שזה פותח, כן? זה לא רק כמו חיוב שצריך לעשות חוץ מזה. וזה מה שאנחנו קוראים קידושין, שצריך לעשות, ועם זה היא נעשית אשת איש כבר. בסדר?

ואם לא, זו גם אותה קולא, אם לא היא לא אשת איש, לא משנה כמה זמן היא גרה בביתו וכן הלאה.

ר' יואל אשר: ההכניסה לביתו לא עושה

ר' יצחק: לאשת איש. זו בהחלט קולא.

הקשר בין קידושין לנישואין

ר' יצחק: עכשיו, אחרי שלמדנו את כל הפרטים איך עובדים הקידושין, שלוש דרכים, ואלפי חקירות אחרות על איך עובדים הקידושין, צריך להבין שכל החקירות שלמדנו עד עכשיו, הפרקים האחרונים למדנו אותם על ספקות, האם זה שווה פרוטה, האם הוא התכוון, האם הוא לא התכוון. כל הספקות האלה עושים רק סנס אחרי שיש דבר כזה קידושין.

על נישואין לא שייכים הספקות, או שאתה איתה או לא. כל הספקות הם בקנין של קידושין. אז עכשיו, היית חושב אבל שהקולא הולכת עד כדי כך שהיא כבר לגמרי אשתו. התירוץ הוא, היא לגמרי אשתו, עם כל זה, עדיין נשארה המערכת הישנה. זו הנקודה שלי. עדיין נשארה המערכת הישנה שנקראת הכניסה לביתו, ומה שאנחנו קוראים בזמנים המודרניים נישואין.

האטימולוגיה של "נישואין"

ר' יצחק: אגב, נישואין פירושו גם לקיחה, נכון? ישא, נושא. ישא כמו לשאת, לשאת, לקיחה,

ר' יצחק: ארוסה היא מאורסת לבעלה ואסורה על כל העולם, זה העיקר. אבל ארוסה היא גם,

ר' יואל אשר: היא אבל עדיין אסורה לבעלה מדברי סופרים. כלומר, הבעל עדיין לא יכול לבעול אותה. אני מניח שהוא רוצה להגיד את המילה לבעלה, לבעול אותה. כן, אסורה לבעלה, הוא עדיין לא יכול להתנהג איתה בדרך אנשים ונשים. וזו הלכה מדברי סופרים, זו הלכה מדרבנן, כל זמן שהיא בבית אביה.

כל עוד היא עדיין ארוסה והיא עדיין בבית אביה, כלומר שהוא עדיין לא הכניס אותה לביתו, שזה נקרא נישואין, היא עדיין רק ארוסה, אז אסורה לבעלה. כלומר, הבעל לא יכול לבעול אותה, ולבעול ארוסתו בבית חמיו או במקום אחר. הוא יכול רק להתחיל לחיות איתה כאישה רק אחרי שעשה נישואין, אחרי שהכניס אותה לביתו. מי,

ר' יצחק: אומר הרמב"ם,

ר' יואל אשר: כמו שהחכמים עשו את האיסור חזק מאוד, והם הוסיפו לזה עונש,

ר' יצחק: כמו באיסורים רבים דרבנן, לפי הרמב"ם, יש מכת מרדות.

ר' יואל אשר: הרבה, כי יש דינים שאין להם שם איסור.

ר' יצחק: אני לא יודע. בסדר.

ר' יואל אשר: איסור דרבנן בא עם מכת מרדות. והבא על ארוסתו בבית חמיו, מכין אותו מכת מרדות.

הטעם לאיסור – "בבית אביה"

ר' יצחק: מצוין. אז לפי מה שהסברתי, זה בעצם פשוט מאוד, כי האישה למעשה מצד התורה, כאילו, למדנית היא אשתו, אבל למעשה, איפה היא גרה? היא גרה אצלו בבית או אצל אביה? היא עדיין גרה אצל אביה. אז ללכת לבעול אישה שגרה אצל אביה זה דבר לא ראוי. אני רק מסביר את ההיגיון של הרבנן. כלומר, המפרשים מביאים ראיות, בין אם זה רק מדרבנן, בין אם זה מדרבנן. הרעיון פשוט מאוד, הרעיון הוא שהיא עדיין בבית אביה.

ר' יואל אשר: אני חושב שאי אפשר להגיד בצורה מעשית שהתורה רצתה שיהיה הכי פחות אקראי, שזה לא סתם לבעול אישה. הוסיפו שצריך להיות ממש ייחוד, אפילו עוד לפני מתן תורה, אחר כך תקנה. אפילו אחרי הקנייה זה גם יהיה עם משהו יותר מסתם נתת רבע, והיום הבא כבר אתה ישן איתה בבית אביה. אני מתכוון להיפך, ככל שיותר רשמי...

ר' יצחק: זה להיפך, זו הרי ארוסה. ארוסה זה לא רבע שנתנו. מי שהולך ליעקב ג'ו והוא נותן לה כסף והוא אומר שזה קידושין לא עובר על איסור ארוסה. הוא עובר על איסור אחר של עיר קדש, איסור נישואין, לא צריך להגיע לרבנן בשביל זה.

מה שצריך להגיע לרבנן זה, אפילו היא כן כבר כלתו, אבל היא הרי לא גרה בביתו. אז היא רק למדנית, הלכתית כלתו, לא בפועל.

ר' יואל אשר: אתה אומר עוד שכבות של לעשות את זה יותר, שיהיה פחות אקראי, יותר רציני,

ר' יצחק: יותר. אני לא מסכים,

ר' יואל אשר: זה מאה אחוז רציני.

ר' יצחק: חסר רק המציאות, זה מאוד רציני. אני לא מדבר כאן... זה מאוד רציני, אבל עדיין חסר עוד שלב אחד. זה לא שלב, חסרה המציאות, חסר מה שהיה לפני שהוסיפו. זה כאילו, לא חיכו, אמרו שהתחילו עם זה, אמרו שקידושין זה חומרא וקולא. זה חומרא שצריך לעשות קידושין זה קולא, אבל החכמים לא סומכים על הקולא. מבין? הקולא אומרת שזה כבר נקרא אשת איש, כשעשית קנין,

ר' יואל אשר: אומרים החכמים, הרי לא יכול לבעול לא. מה זה בעצם העניין? הפשט הוא שיוצא כאן דבר גדול מאוד, שכל אדם חייב להיות לו דירה משלו, כן? אי אפשר להיות כך שלקחו חתן והוא גר אצל החותן.

ר' יצחק: לא, אני לא מסכים. זה נראה יודע מה שהיא גרה שם. הוא יכול להיות לו דירה או חדר שם. בית לא אומר חדר. בית בכלל לא אומר חדר. בית אומר משק בית.

ר' יואל אשר: הוא לוקח אחריות. כאילו הוא רק זר שבא לבקר והבחורה גרה איפה שהיא גרה.

ר' יצחק: הוא כבר נעשה חייב במזונות. פירוש שהיא אשתו. לא חייב להיות,

ר' יואל אשר: אני לא מסכים. שהוסיפו עוד שכבות של לקחת את זה מאוד ברצינות.

ר' יצחק: לא עוד שכבות,

ר' יואל אשר: אני לא יודע שאתה מחזיק בזה.

קידושין הם השכבה המוספת, לא נישואין

ר' יצחק: זו הייתה אשת איש רגילה לפני הקידושין זה היה. זה לא דבר חדש, נישואין עושים גויים גם.

ר' יואל אשר: אז קידושין אבל הוספו, ואחרי הוספת קידושין לא הורידו כלום. עדיין השאירו את הדבר. צריך להיות מאוד רשמי. זה לא למה יש לך עכשיו זכות לבעול אישה ואתה יכול ללכת לבית אביה ולתפוס בעילה. צריך להיות כל... אני מתכוון שזו עדיין שכבה. זה לא שהראשונה היא עוד שכבה,

ר' יצחק: זו השכבה המקורית שעדיין לא אמרו שהקידושין עוזרים לא.

ר' יואל אשר: אבל קידושין לא החליפו את השכבה, זה מה שאני מתכוון להגיד. אז אחרי שלמדנו כך על קידושין, בראש שלנו זו עוד שכבה, ואחרי הקידושין זה עדיין לא עזר.

ר' יצחק: קידושין הם השכבה המוספת, זה ההפך. קידושין הם השכבה המוספת. מדאורייתא אולי זה היה עוזר גם על זה. אבל מובן שהרבנן חושבים בסך הכל שזה לא סדר נורמלי. זה שהוסיפו קידושין. כל הרעיון של קידושין הוא שיהיה לפני הנישואין. אם הקידושין יחליפו את הנישואין, הקידושין כביכול לא עשו את תפקידם. זה דומה לזה של קידושין בעילה, אני חושב. מבין?

ר' יואל אשר: אז כבר נפל כל העניין של הכניסה לביתו. למעשה אסור לבוא ביאה שנייה בביתו, כי עדיין יש את המצווה של נישואין. בסדר.

ר' יצחק: הראשונה הייתה בתור קידושין.

שתי רמות של איסור

ר' יואל אשר: זה לא היה באמת מותר. אותם דברי סופרים אסרו את זה. אבל לא באותה רמה. הלשון איך שהרמב"ם אמר את זה לא היה כמו אסור מדברי סופרים. איך הוא אמר את זה?

ר' יצחק: אסור.

ר' יואל אשר: אני לא יודע להגיד אולי זה דבר מחויב. זה משהו יותר דין בכל החתונה.

ר' יצחק: הייתי באמת חושב שקידושין בעילה אסורים מקל וחומר מאיסור ארוסה. כלומר, אפילו אחרי שהיא אסורה, הייתי חושב, בוא נגיד שאותו רעיון הוא.

ר' יואל אשר: יש בזה היגיון.

ר' יצחק: יש כאן סוג של היסטוריה שמפרידה בין שני השלבים של האיסור הזה.

דיון: ההבדל בין קידושין בעילה לאיסור ארוסה

ר' יואל אשר: אפשר לשמוע שזה קצת שונה. קידושין בעילה זה משהו עניין של פריצות, משהו עניין של שהדבר הראשון שהוא עושה איתה זה בעילה. כאן מדברים על כשהיא כבר נקראת אשתך, מדברי חכמים.

ר' יצחק: כן, אבל אני אומר, אם ארוסה אסורה לבעלה, מכל שכן שהלא ארוסה אסורה. איך, אתה עושה קידושין בעילה?

ר' יואל אשר: אתה באמת לא. כשאתה עושה קידושין בעילה, אני עושה עכשיו בעילה, אני עושה עכשיו קידושין, עשיתי ברכה על זה. מה זה אומר? החכמים אמרו שזה לא עובד, ונותנים לך בכל זאת מלקות. זה עובד, אבל זה עדיין נקרא בעילה, זה עדיין דבר שלא כהוגן.

ר' יצחק: אבל כן, סליחה—

ר' יואל אשר: אני מתכוון. בקיצור, אפילו קידושין בעילה לא עוזרים.

ר' יצחק: הרמב"ם עושה כך: הראשון מותר מצד האיסור, זה אכן עבירה מצד האיסור האחר, אבל איסור חלש יותר, נאמר, זה מותר מצד האיסור, אבל לגבי האיסור השני זה לא עוזר.

ר' יואל אשר: והאיסור לא עוזר, כי צריך להיות דווקא לתוך ביתו. וכאן אומר הרמב"ם בבירור, יביא אותה לתוך ביתו וייתחיד עמה. אני מתכוון שויתחיד עמה ויפרישנה לו זה חשוב, זה לא רק על קידושין בעילה, הוא יותר מסביר את העניין בבית אביה, ומה זה לא בית אביה? התשובה לתוך ביתו, וייתחיד עמה, צריך להיות ייחוד.

ר' יצחק: ויפרישנה לו. כן, אני מתכוון ש...

החכמים המאחרים יותר שאמרו שעשו קידושין בעילה, זה גם דומה לזה.

ר' יואל אשר: הם נתנו מלקות, לא מכת מרדות, סוג אחר של מלקות,

ר' יצחק: אבל בעיקרון זה אותו דבר. מה פירוש מכת מרדות? מכת מרדות פירושו רק מלקות. אין הבדל במה שזה עושה. אגב, זה בדיוק כמו. זה רק דרבנן והמלקות. אותו דבר, המלקות והמלקות.

חידוש: קידושין בעילה ונישואין

ר' יצחק: בסדר, אומר הרמב"ם חידוש.

ר' יואל אשר: להורות פשוט. מה קורה במקרה כזה? כשלמדנו הרי שיש דבר כזה קידושין בעילה, יחשוב מישהו שאם כבר קידש בבעילה, כבר כאילו עבר.

קידושין ונישואין: שיטת הרמב"ם באיסור ארוסה, קידושין בעילה, ומהות החופה

הלכה א' (המשך) — איסור ארוסה לבעלה וקידושין בעילה

קידושין כשכבה מוספת

ר' יואל אשר: קידושין.

ר' יצחק: הם השכבה המוספת. זה ההפך. קידושין הם השכבה המוספת, מדאורייתא אולי זה היה עוזר גם על זה. אבל מובן שהרבנן חושבים בסך הכל שזה לא סדר נורמלי. זה שהוסיפו קידושין, כל הרעיון של קידושין הוא שיהיה לפני הנישואין. אם הקידושין יחליפו את הנישואין, הקידושין כביכול לא עשו את תפקידם. זה דומה לזה של קידושין בעילה, אני חושב. זה עוד דבר, אבל החכמים המאחרים שאמרו שעושים קידושין בעילה זה גם דומה לזה של מלקות הרמב"ם.

ר' יואל אשר: הם נתנו מלקות, לא מכת מרדות, סוג אחר של מלקות.

ר' יצחק: אבל בעיקרון זה אותו דבר. מה פירוש מכת מרדות? מכת מרדות פירושו רק מלקות. אין הבדל גדול. אגב, זה בדיוק כמו. זה רק מלקות דרבנן. אותו דבר, המלקות והמלקות. בסדר, אומר הרמב"ם חידוש.

חידושיו של הרמב"ם: קידושין בעילה לא עוזרים לנישואין

ר' יואל אשר: הרמב"ם, מה קורה במקרה כזה? כשלמדנו הרי שיש דבר כזה קידושין בעילה. יחשוב מישהו שאם כבר קידש בבעילה, כבר כאילו עבר, או שלא צריך יותר להגן עליה מבעילה בבית אביה. אומר הרמב"ם לא כך, כאילו קידושין בעילה היו אמנם קידושין טובים, אבל זה לא שינה כלום לגבי נישואין. אז עדיין, אסור לו לבוא אליה ביאה שנייה בבית אביה. כלומר, כשהחכמים אמרו שאפשר לקדש בבעילה, התכוונו לומר בעילה בבית אביה, כי עדיין לא מגיעים לנישואין.

ר' יצחק: נכון, היית חושב שאם—

ר' יואל אשר: ייחוד עם עדים? הרמב"ם לא נראה כך.

ר' יצחק: בוודאי לא כתוב שצריך עדים.

ר' יואל אשר: אבל גם לא כתוב ברמב"ם שיש דבר כזה כמו ייחוד.

ר' יצחק: שצריך להיות סגור בחדר.

ר' יואל אשר: אם היא מביאה ילד, האם יהיה פגם בייחוד, או משהו כזה.

חופה היא המעמד של כניסה לבית בעלה

ר' יצחק: מה שיהיה. לא כתוב ברמב"ם את זה. חופה, נאמר בסוף, ברור שחופה מתכוון... מה שיהיה, חופה מתכוון לקישוטים שעושים עמודים, אני לא יודע, אבל הפירוש של חופה הוא טקס מסוים שהיו עושים בצד. הרמב"ם לא מחדש שעושים את הטקס. הרמב"ם רק מסביר מה הלימוד של החופה. החופה היא המעמד של כניסה לבית בעלה. כן, כל התהלוכה שהיו עושים לפני רבת עילה, הולכים בהינומא, מה שזה לא יהיה, זה המעמד של כניסה לבית בעלה.

הרמב"ם מסביר, זה לא שיש איזה קנין חופה שיוצא עם ההינומא או עם החופה או עם מה שלא יהיה. החופה היא מעמד של כניסה לבית בעלה, שהוא קורא לזה ייחוד. אבל אני לא בטוח שכאן כתוב שיש דין ייחוד.

דיון: החתונות שלנו וה"ייחוד שטיבל"

ר' יואל אשר: החתונות שלנו עושות, חדר הייחוד נשמע יותר כמו חופה מאשר עצם הקלינסוס, מה שלא יהיה ארבעת העמודים שמעמידים את היריעה. אבל גם לא, כי זה לא ביתו. אלא אתה אומר שזה מקום מיוחד שהוא שכר, זה כאילו ביתו.

ר' יצחק: כאילו יש חתנים ששוכרים את חדר הייחוד? כן.

ר' יואל אשר: אבל חופה זה נקרא גם, כאילו זה הבית שלו והוא מכניס אותה. אבל הוא מכניס אותה לפני כל הקהל, אז זה לא הכנסה לביתו. נאמר שהחופה נקראת ביתו כאילו, כי הוא שוכר אותה מהאולם.

ר' יצחק: לא זה המתכוון.

ר' יואל אשר: כאילו זה לא אמת, כי אף חתן לא חושב שזה הבית שלי, וזה לא פרטי, זה רק טקס. מזה אני אומר שההכנסה אחר כך לחופה, לחדר הייחוד, אולי כן, צריך לדעת. גם לא. הוא הולך הרי הביתה איתה אחר כך.

ר' יצחק: הוא אומר שהר"ן אומר שצריך להיות ייחוד גמור. אחרונים שונים דייקו את הדיקו. זה לא נראה לי נכון. אני מתכוון שהייחוד של החתונה הוא רק הולך הביתה אחרי החתונה, אז זה הייחוד של הרמב"ם. אז הוא ישאל, הוא שכר אותו לבד? אני לא מדבר על זה, אני מדבר על הפרטיות. הייחוד מתכוון לפרטי, זה לא מתכוון שהוא בעל הבית, לא זה הנושא. הוא יכול ללכת למלון גם, אני מסכים. אגב, אפשר לדייק, אולי המלון יותר כמו ה... בקיצור, הוא שכר את הבית. כן, אבל שטויות.

דיוק ב"בית אביה"

ר' יואל אשר: אני מתכוון שהמילים ויפרישנה לו, ויפרישנה לו הוא כבר עשה בעצם בקידושין.

הלכה ב — ייחוד, חופה ונישואין

לשון הרמב"ם: "וייחוד זה הוא הנקרא כניסה לחופה"

ר' יצחק: אני מתכוון, לא. שוב, ויפרישנה לו מתכוון למעשה, לא ללימוד. זה הרי הפירוש. אני מתכוון, יש כידוע רוב אנשים ולומדים לא יודעים בדיוק מה זה נישואין וחופה. נישואין זה מאוד פשוט, חופה זה מה שהיו עושים לפני מתן תורה. אלה כל השמות שצריכים לאותו דבר.

הרקע ההיסטורי של אירוסין ונישואין

כשהיא גרה עכשיו איתו, היא לא גרה אצל האב, ילדה גרה אצל האב, צריך לזכור, כמו שאפשר לראות גם מאוחר יותר בהלכה, הסדר הרגיל של אירוסין, כמו שאבי מקדש את בתו אפילו, או אפילו הוא קצת יותר מבוגר, היא עדיין גרה אצל האב. אז האירוסין האמיתיים, כך כתוב את בתו נתתי לאיש הזה. אירוסין שלומדים שזה מתכוון לקידושין, ממש לא מתכוון לאפנות ציון. יש דבר כזה, נמסרה לחופה, גם האב היה.

אבל אירוסין זה במקור, כאילו האב עושה הסכם עם החתן שהוא הולך להתחתן, הוא הולך בעתיד, נאמר זה כבר נשבע אשת איש, הוא הולך להתחתן עם האישה, עם הילדה. אבל זה עדיין לא אומר שהוא לקח אותה. לקח אומר שהוא לוקח אותה מהאב, הרשות עליה, או אם היא עצמה רשות עצמה, אבל התמונה המקורית היא זו, והוא מביא אותה לביתו.

ר' יואל אשר: לאפוקי מיבוא לא תלם הדרך.

איסור ארוסה — לא איסור קדשה

ר' יצחק: לא, לאפוקי מכן. לא עשה בבית אביה. עזוב את המהלך האחד. מהלך אחד יש לו עניין עם קידושין. עכשיו מדברים אפילו בבית אביה. אנחנו מדברים עכשיו על רגיל. איסור ארוסה זה לא איסור קדשה. זה איסור הסדר הרגיל שילדה רגילה שגרה אצל האב, לא שוכבים עם ילדה שגרה אצל האב. זה איסור ארוסה. אף על פי שהיא כבר... האב הבטיח, האב הבטיח שהוא הולך להתחתן איתך. יש לה כבר קנין. מצוין, קנין פתח. אבל עכשיו צריך עדיין להכניס אותה לביתך. זה הפירוש של מה שנקרא כאן נישואין.

אומר הרמב"ם:

ר' יואל אשר: "וייחוד זה הוא הנקרא כניסה לחופה, והוא הנקרא נישואין בכל מקום". הוא אומר כאן שהמילה חופה, המילה נישואין, והמילה ייחוד, כל שלושתם מתכוונים לאותו דבר.

דיון: מה מתכוון "ייחוד" אצל הרמב"ם?

ר' יצחק: זה כאילו הפוך, בגמרא כתוב שיש דבר שנקרא חופה, בדרך כלל בגמרא זה נקרא חופה. אומר הרמב"ם, חופה מתכוון למה שהוא מתייחד עמה בתוך ביתו. זה לא כל כך ברור. אני מתכוון, יש מי שאומרים שמהרמב"ם רואים שזה ממש ייחוד. אני לא מסכים שברמב"ם כתוב כאן הנושא של ייחוד. כלומר, אצלנו יש חופה, עושים אחר כך ייחוד, כי...

ר' יצחק: מסכים, מאוד טוב. קידושין זה יותר כמו שמימי—

ר' יואל אשר: אתה יכול את החוזה של מה שהולכים אחר כך לעשות ייחוד.

ר' יצחק: לא, זה לא חוזה, כי... זה מה שאני רוצה לחדש שם. כלומר, החתונה, כמו שהרמב"ם מבין שזה, אמרתי שבמקור, כולו היסטורי, זה קידושין שאנחנו קוראים שידוכים, כמו שטוענים אנחנו, שזו הבטחה. אבל ההלכה אומרת שקידושין זה לא הבטחה, קידושין זה הקנין עצמו.

ר' יואל אשר: לא רק הקנין—

ר' יצחק: אני מסיים. אז הוא אומר מאוד טוב, הנישואין מתכוונים למיוחדת לו, וקידושין אומרים שמייוחדת לו ברוחניות, אפילו עדיין לא בגשמיות. איזה מושג כזה.

דיון בחדר ייחוד, חופה וביאת נישואין

שאלה מעשית: למה מקפידים על אורך הייחוד?

ר' יואל אשר: אני רק רוצה לשאול למשל, אנשים מקפידים כמה זמן נמצאים בחדר הייחוד. מה הנפקא מינה באיזה רגע? נאמר שהנישואין מסתיימים רק בלילה אחרי שהם כבר בבית שלהם. מה הבעיה? שאסור להיאחז בריקוד המצווה? אסור להיאחז בריקוד המצווה? מה צריך להיות בזה כן? הם רוצים לדעת באיזה רגע זה קרה?

ר' יצחק: כי זה לפי הפוסקים שאומרים שייחוד הוא איזה קנין חדש, צריך לעשות ייחוד, וזה חידוש לרגע.

ר' יואל אשר: וצריך להיות עדים. אני מתכוון, כל העניין של לדבר על כמה זמן ייחוד צריך להימשך זה רק לייחוד עם עדים, כי הוא הולך הרי הביתה איתה והוא הולך להיות לו ייחוד ארוך מספיק. כן, קצת מוקדם מדי, הוא יגיע לבית הכנסת, יהיה מספיק זמן לכמה זמן ייחוד נמשך.

ר' יצחק: כן, אני מקווה כך. לא, לא מדברים על זה. כן, בוודאי, אבל זה בנוי על הרעיון שיש איזה קנין של הייחוד. וכתוב בבית שמואל שצריך להיות שיעור ביאה, אבל זה לא נראה פשוט פשוט בנושא. זה נראה המיקל במשל.

דיון: חומרות של אחרונים לגבי ייחוד

ר' יואל אשר: יכול להיות חומרא כזו, נאמר בהיכי תמצא שהוא לא מכניס אותה אחר כך לביתו, אני לא יודע, הוא עדיין לא התיישב, הוא נוסע עכשיו איתה על... באופן שהוא לא לוקח אותה הביתה אותו לילה, שכבר יהיו נישואין בחתונה עצמה. כמו שרצינו, שבחתונה כבר הכל יהיה גמור. או אולי ששמחת הנישואין, השמחה תהיה אחרי שכבר קיימו—

ר' יצחק: את כל המצווה.

ר' יואל אשר: כי אם אני אומר שההתייחדות מתכוונת בעיקר להליכה הביתה, אז פשוט ששמחה עושים אנחנו באמצע, איפשהו בין קידושין לנישואין. אם אומרים שהכל נגמר בחדר הייחוד—

ר' יואל אשר: הוא שכר להיום, לתוכחות ולא לתוכחות. זה בטח מדרגה אחת. כמו שדייקתי את המילה בית אביה, אם הכינו לו חדר בבית החמים, מה שקורה הרבה, עדיין לא מצאו דירה, אני לא יודע מה, זה לא נקרא בועל בבית אביה. זה הרי... כן.

ר' יצחק: יש דבר כזה שחתן לא צריך לגור בבית חמיו, מה שלא יהיה, מה... לא.

ר' יואל אשר: הענין של לייז עם החמות, כן. דבר אחר ממנו.

ר' יצחק: כן. אבל לא בגלל זה, זה לא עשה שום דבר.

ר' יואל אשר: לא, זה ענין אחר, כן.

ר' יצחק: כן, כן. אוקיי, זה הפשט שלנו בייחוד, כשהפוסקים האחרים יש להם הרבה פשטים, אבל זה מה שאנחנו.

לשון הרמב"ם לא כל כך ברורה

ר' יואל אשר: הייתי קצת כמו שהרמב"ם מתלבט, ובדרך כלל כאן בקידושין הוא היה מאוד ברור עם המילים שלו. כשהוא בא להסביר את הפוזיטיב שעושים כן, הוא אומר את זה קצת לא כל כך ברור, כמו שהוא אומר שאסור. עד שיבוא אליה, הוא אומר גם כמו אפילו קידשה בביאה. אה, עשה שורה חדשה, עד שיבוא אליה לא עולה על קידשה בביאה, אלא זה עולה על אסורה לבעלה. אסורה לבעלה עד מתי? עד שיבוא אליה, נכון? כזה... כן. כי אם לא היה קצת עיקר חסר מן הספר. לא, אבל כאן, "וייחוד זה הוא הנקרא כניסה לחופה והוא הנקרא נישואין". קצת מגמגם.

ר' יצחק: אני מסכים עם זה. אפשר לעשות שזה כמו שני מאמרים שנכנסים אחר כך.

ר' יואל אשר: אבל לכאורה אתה צודק. אבל מה שהרמב"ם התכוון לומר הוא שהרבה פעמים קוראים לזה נישואין, הרבה פעמים קוראים לזה חופה, ואולי לפעמים קוראים לזה ייחוד. קוראים לזה איפשהו ייחוד?

ר' יצחק: אתה זוכר שעושים חתונה נישואין ייחוד? כלומר, מה שאנחנו עושים חדר ייחוד, אני חושב, אני מתכוון שזה בנוי על הרמב"ם הזה, אבל אני מתכוון שזו טעות בכלל.

ר' יואל אשר: כי איך זה חלק מזה, הוא מתכוון לזה ש—

ר' יצחק: מכניס לביתו. ייחוד, לביתו, יפרישנו לו, זה הכל לשונות מפרק א'. כך אני מתכוון.

הקשר בין קידושין לנישואין

ר' יואל אשר: וזה גם קצת מעניין, כי ייחוד דומה מאוד למילה מקודשת. מתכוונים גם מקודשת רק לי, רק לי. ייחוד מתכוון אקסקלוסיבי. וקידושין עצמם אומרים כבר את המילה אקסקלוסיבי. עכשיו אתה עושה את זה, עכשיו אתה מבצע. מה שאתה אומר הרי כשזה קלוסוף לי—

ר' יצחק: עושה את אותו דבר. האידיאל של קידושין הוא אותו אידיאל של נישואין.

ר' יואל אשר: זה רק אחד שיכול לומר, נישואין מבצעים את מה שעשית בנוסחה בקנין של קידושין. הקידושין היו שאתה הולך להיות מיוחד לי, ועכשיו אתה עושה את זה.

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, **והבא על ארוסתו לשם נישואין אחר שקידשה.** אחד בועל את ארוסתו לשם נישואין אחר שקידשה. זה מתרגם שהוא עדיין לא היה לו מה שקוראים כאן כניסה לחופה. אבל הוא בועל לשם נישואין, הוא רוצה שהביאה שאני עושה עכשיו תהיה... כלומר נאמר אפילו אם זה לא בביתו, כי אם זה בביתו כבר קרו נישואין כשהוא הכניס אותה לביתו. אלא כמו שאתה אומר, אני יודע שהוא עשה במלון, הוא עשה איפשהו שלא נקרא ביתו. אבל זה גם אופן של לעשות נישואין. בא לשם נישואין אחר קידושין.

ומתי קורה? זה **משעת הערייה כוונה** מהערייה, אחרת מקידושין ביאה שזה מגמר ביאה, כי שם זה כאילו אני נותן לך משהו בעל ערך, אני נותן לך את הנאת ביאה. כאן אין את הדבר הזה.

ר' יצחק: לא ערך זה ההנאה, זה דעתו, זה דעתו גמר ביאה, כאן אין את זה. אוקיי, משעת הערייה כוונה.

ר' יואל אשר: והרי עשה נישואין והרי היא אשתו לכל דבר.

דיון: ביאה לשם נישואין — הסברא

ר' יצחק: לא ברור מה זה...

ר' יואל אשר: מאוד מעניין. אבל צריך כאן לדבר על מתי הוא בועל בלי שיכניסנה לביתו. אבל קשה לומר, כי הוא הרי בועל בצניעות, הוא הרי בועל במקום...

ר' יצחק: אין הבדל, זה לא צניעות כמו שאתה אומר, גם לא גמרו נישואין, לא ברור שזה מתכוון בכלל שזה מותר. אסור לעשות את זה. זה בדיוק מה שאסור לעשות. החידוש הוא רק שזה נעשה נישואין. למשל, יש הלכות שנישואין צריך לתת כתובה—

ר' יואל אשר: ונראה מאוחר יותר. יכול להיות שהוא יתפוס מלקות מרדות אם זה בבית חמיו, אבל זה נקרא נישואין. הוא יתפוס רק פעם אחת מלקות מרדות. הוא לא יתפוס מלקות מרדות כל פעם שהוא בועל.

ר' יצחק: הפעם השנייה. אה, הקידושין הראשונים הוא עשה, נאמר, בכסף. אבל עכשיו הוא עושה נישואין של בעילה. כן, זה סוג חדש של קניין.

הלכות אישות פרק י' — ברכת חתנים ותוכן הברכות

ר' יואל אשר: זה לא רק שאפשר לקבל הרבה מלקות, אלא אפילו לבצע הכל כאילו הוא יכול לעשות את הביאה הראשונה לשם קידושין, הביאה השנייה לשם נישואין, הוא יקבל שתי מלקות מרדות, אבל היא תהיה מקודשת ונשואה. כך אומר הרמב"ם במפורש.

ר' יצחק: אבל נראה לי ברור שאסור לעשות זאת למעשה, זו רק הלכה שזה עובד, אבל אין לעשות כן.

חידוש: ביאה בכוונה עובדת על הכל

ר' יואל אשר: כי הרמב"ם אומר לנו שיש כאן חידוש שעדיין לא אמר לנו. אתה רואה שלמדנו שיחוד והפרשה הם כניסה לחופה. הוא אומר שיש עוד דרך לעשות נישואין, להיות בועל לשם נישואין.

ר' יצחק: עושים אנחנו את השמחה אחר כך. אני אומר את זה, זה הכל כי יש דבר כזה שצריך לעשות קניין. ואנחנו לוקחים הפוסקים לוקחים, לא כמו שאני אומר שנישואין זה ממש הדבר המעשי, אלא נישואין זה משהו כמו חלות שנעשה באיזה רגע, ואנחנו עושים אנחנו נישואין אז, כי אתה צריך הרי לעשות נישואין.

אבל בהכי נמי, זה שהיחוד צריך להיות ממש ייחוד בכל השיעורים, זה חומרות של אחרונים. והרמ"א לא כתוב את זה, הרמ"א כתוב שלוקחים חדר והם אוכלים שם במקום צנוע. לא כתוב שצריך לבדוק שאין אף אחד אחר, כל הדברים האלה זה חומרות.

ר' יואל אשר: יכול לבדוק זה הרי רגליים לדבר, מתי תפסו פעם מישהו מסתתר בייחוד? זה נעשה מנהגים.

למה אומרים פעמיים שבע ברכות

וגם, זה למשל שצריך לומר פעמיים שבע ברכות, ושצריך לומר שבע ברכות בחופה, ושצריך לומר את זה שוב בסוף החתונה. לא, אמרתי—

ר' יצחק: זה מתאים רק כי בחופה כבר קורים נישואין. ממילא רוצים לעשות אירוסין והברכות, אירוסין והנישואין ביחד. אבל אם היינו אומרים שהנישואין קורים בהליכה הביתה, לכאורה היו אומרים שצריך לעשות רק פעם אחת את כל הברכות. הברכות של החופה זו ברכה שעושים לפני הנישואין. אז בחתונה זה אותו—

ר' יואל אשר: כמו כל סעודה בשבע ברכות.

ר' יצחק: אין לזה שום קשר לברכות. כאילו זה לא ברכת נישואין, זה אותן ברכות, עושים שוב. אני מתכוון שאותן הלכות כתובות כן בהלכות ברכות אם אני זוכר. לא כתוב כאן בכלל אותה הלכה.

ר' יואל אשר: נכון? זה מה שבשבע ברכות אומרים ברכות—

ר' יצחק: כן.

ר' יואל אשר: זה מה שעושים לעכשיו. אוקיי, אנחנו מחזיקים אנחנו עולים.

המשך הלכה י': ביאה לשם נישואין

ר' יצחק: אומר הרמב"ם הלאה. וייחוד זה, הייחוד שכדאי הסביר עכשיו—

ר' יואל אשר: הוא קרא לזה כניסה לחופה.

ר' יצחק: אתה יודע, הוא מצא בגמרא איזה מושג כזה של כניסה לחופה? מדברים על זה.

ר' יואל אשר: מעניין, כשכתוב תמיד כנסה, כנסה מתכוון לכניסה לחופה או כנסה לביתו? מה שזה לא יהיה? כנסה, יש כזה... אני מתכוון שאחד הלשונות היה שם הרי מכנסת או מה שלא יהיה? כניסה. כן, אוקיי. והוא נקרא נישואין בכל מקום.

ר' יצחק: עוד לשון. זה כמו המשך של המילון של הרמב"ם. כניסה לחופה, נישואין, הכל מתכוון לזה.

רמב"ם: והבא על ארוסתו לשם נישואין

לביאה, כי זה יכול אפילו להיות רשמית שאנחנו עושים עדיין לא ביאה.

ר' יצחק: אין סתירה, יכול להיות שזה—

ר' יואל אשר: כמו—

ר' יצחק: שיעור ביחוד. אבל האשה ש—

ר' יואל אשר: אנחנו אומרים שאפילו שלא נבעלה זה כבר נקרא נשואה, אבל צריך להיות "ראויה לבעילה". זה אומר שהלכתית לא תהיה מניעה לביאה.

ר' יצחק: לא, זה מסתדר כמו שאמרנו עכשיו, שהסיבה, כפי שלמדנו, מכיוון שהסיבה למה "משנכנסה לחופה אף על פי שלא נבעלה" נקראת כי הוא רשאי, זה כמו ביאה פוטנציאלית, אם אין ביאה פוטנציאלית זה לא טוב.

ר' יואל אשר: אז אתה אומר כן שחופה קשורה לביאה.

ר' יצחק: בוודאי, זה מתיר את הבעילה.

ר' יואל אשר: זה מתיר את הבעילה, אבל זה גם צריך להיות...

ר' יצחק: זה צריך באמת להתיר. אם זה בפועל לא מתיר, אם יש עדיין מעכב אחר, זה עדיין לא עשה, זה עדיין לא הכשיר את הבעילה.

חופת נדה: אינה ראויה לבעילה

ר' יואל אשר: למרות שאפשר לומר מצד הלכות נישואין היא מותרת, אבל מצד נדה שברגע היא לא, היא עדיין בעיה. ממילא אומר הרמב"ם, היא לא ראויה לביאה, כי יש איסור עליה. "אף על פי שנכנסה לחופה ונתייחד עמה, לא גמרו הנישואין". אז לא נגמרו הנישואין, כי היא עדיין לא כשרה לביאה. "לא גמרו הנישואין, והרי היא כארוסה עדיין". היא עדיין נקראת, מה היא נקראת? היא נקראת כמו ארוסה. כי החופה לא עבדה כי היא אינה ראויה.

דיון: מה זה "ראויה לבעילה"?

הרמב"ם אומר לנו גרסה אחת של אינה ראויה לביאה, שיש איסור. מה קורה כשיש סיבות אחרות למה היא עדיין לא יכולה להיבעל? היא חולה.

ר' יצחק: לא, אין חילוק.

ר' יואל אשר: זה נקרא ראויה לביאה?

ר' יצחק: זה כן נקרא ראויה. להיפך, ראויה אומרת באמת ראויה.

ר' יואל אשר: טוב, זה בדיוק הפוך. הלכה לא מתירה, אבל היא ראויה. אבל לא כן, כשהיא ממש לא ראויה, היא חולה, או שהיא עדיין לא יודעת מה זה ביאה. אני לא יודע מה, מה שיהיה.

ר' יצחק: זה פחות משלוש שנים, באמת לא אפשר. לא, יש בדיוק מי שאומר כך, יש באמת ראש שחושב כמוך, שלא לצאת ידי חובה, ואין ראייה לבוא, מחפש את זה, אין ראייה לבוא. וזה מובא ברמ"א שאומר כך. מעניין. אני לא הייתי חושב כך, אבל הראש חושב כך...

ר' יואל אשר: זה מביא מהערוך השולחן.

ר' יצחק: כן, אני חושב שההיגיון של זה, כך הוא מביא מהר"ן. בוודאי דבר טוב. צריך לזכור, זה אומר ביאה בכוונה. אני חושב שצריך לחזור לעניין, כפי שלמדנו כל הזמן. יש את כל הדברים של יחוד וכדומה, אבל למשל קדושת ביאה. קדושת ביאה היא קצת פרדוקסלית בכל הקונצפט של קדושה כפי שהנמוקים לומדים. עם כל זה, אפילו החכמים לא יכלו לומר שביאה לא תעשה אותה לאשתך. ביאה, הרי היא כתובה אשה.

אז אם הוא עושה זאת בלי כוונת קנין, והכי נמי סתם ביאה היא לזנות, אבל אם הוא עושה זאת בכוונה שעם זה היא אשה, אין שום דרך להוציא מזה, בין נישואין בין קידושין, ביאה עובדת על הכל. זו לא דרך, אבל זה עובד. כך אני חושב—

ר' יואל אשר: זה איזושהו קונצפט. כן, זה פרדוקסלי כמו שאתה אומר, כי זה אומר שכאשר מישוהו בועל אשה בבית אביה והוא לא רוצה שזו תהיה ביאה אחת וגמרנו, אלא הוא רוצה איתה קשר ארוך טווח כמו שאומרים, כן? אז זה עצמו—

ר' יצחק: זה אומר נישואין.

ר' יואל אשר: ביאת נישואין.

המשך הלכה י': וכיון שנכנסה הארוסה לחופה

טוב, אומר הרמב"ם הלאה, "וכיון שנכנסה הארוסה לחופה".

ר' יצחק: טוב, עכשיו, עד כאן למדנו מה צריך לעשות. הוא אומר לך מה קורה אחרי שעשו זאת.

ר' יואל אשר: ברגע שעשו את החופה עם הארוסה, אחרי הקידושין עשו חופה, "הרי זו מותרת לו לבוא עליה בכל עת שירצה", אז היא מותרת לו, הוא יכול לבעול אותה תמיד. אולי אחר כך גם לא יהיו ההגבלות באילו... אין דבר כזה שכל הביאות רשאי האיש לעשות רק בביתו, אלא רק הנישואין הראשונים. אבל ברגע שזה קרה, "מותר לבוא עליה בכל עת שירצה והרי היא אשתו גמורה לכל דבר".

חידוש: נשואה אף על פי שלא נבעלה

ר' יצחק: החידוש הוא זה, זה מה שהוא מתכוון.

ר' יואל אשר: רוצה הרמב"ם להדגיש, "ומשתיכנס לחופה נקראת נשואה אף על פי שלא נבעלה". למדנו שביאה יכולה להיקרא נישואין, אבל אל תחשוב שמה שאמרנו "הכניסה לתוך ביתו" נקרא נישואין בגלל שאחר כך הוא בועל אותה. אלא עצם החופה עצמה היא נישואין "אף על פי שלא נבעלה".

ר' יצחק: יפה מאוד. יש לך דבר שנקרא נישואין שגם, קצת תיאורטית, זה אומר שהיא מיוחדת לו בפועל, אבל לא הייתה ביאה. ביאה הוא רשאי, אולי זו המילה, מכיוון שהיא נשואה מותרת בביאה כרצונו, ממילא נקראת לגמרי נשואה אפילו עדיין לא הייתה ביאה.

דיון: חופה וביאה — השייכות

ר' יואל אשר: אבל אם כך זה קצת מעניין למה אנשים חושבים שיחוד חייב להיות משהו ראוי לביאה. כאן רואים שיחוד לא קשור

ר' יצחק: שהראש אומר—

ר' יואל אשר: שזה רק כשהייתה למשל חופת נדה, ואחר כך הם נפרדו. כן, הוא נסע לדרכו, והיא נסעה לדרכה. אז לא היו נישואין. אבל אם הוא נכנס לביתה, ומאז הם גרים תמיד ביחד—

ר' יצחק: כן? שוב, מה אתה מתכוון? שאל שאלה לפני כן, מה הפירוש? הרמב"ם אומר "לא גמרו הנישואין". הרמב"ם לא אומר שצריך לחכות לכל נישואין לחופה עד שהיא נדה. זה לא כתוב ברמב"ם בהלכה הזו.

הלכות אישות פרק י' — ברכת חתנים ותוכן הברכות

הלכה ג (המשך) — חופת נדה: "לא גמרו הנישואין"

ר' יואל אשר: השולחן ערוך מביא את זה.

ר' יצחק: השולחן ערוך אומר

ר' יואל אשר: שזה רק כשהייתה למשל חופת נדה, ואחר כך הם נפרדו. הוא נסע לדרכו, והיא נסעה לדרכה. אז עדיין לא היו נישואין. אבל אם הוא נכנס לביתה, ומאז הם גרים תמיד ביחד, כן?

ר' יצחק: שוב, מה אתה מתכוון שהוא אומר? שאל שאלה לפני כן. מה הפירוש? הרמב"ם אומר "לא גמרו הנישואין". הרמב"ם לא אומר, קודם כל, הוא לא אומר שצריך לחכות לכל נישואין לחופה עד שהיא נדה. זה לא כתוב ברמב"ם בהלכה. שנית, גם לא כתוב שצריך לעשות שוב את הברכות. אני חושב שהוא

ר' יואל אשר: הולך לדבר על הברכות, כן, על חופת נדה לענין ברכות.

ר' יצחק: מאוחר יותר הרמב"ם יאמר את זה. אבל הרמב"ם מאוחר יותר ברור, כתוב בפירוש שאם כן עשו את הברכות, הרמב"ם אומר לכתחילה לא צריך, אבל זה עובד. אז "לא גמרו הנישואין", ההלכה מתכוונת כאן שנשואה היא תהיה רק אחרי שהיא תלך למקוה, אחרי שהיא תהיה טהורה.

ר' יואל אשר: זה מאוד חלש נוגע למעשה. זה יהיה נוגע, אני לא יודע, לענין כתובה או אני לא יודע מה, אבל כשהוא יבעל אותה,

ר' יצחק: אז יהיו נישואין. קודם כל, זה נוגע, כי לפי הרמב"ם לכתחילה

ר' יואל אשר: כבר רצו שיהיו נישואין.

ר' יצחק: הרמב"ם אומר שלכתחילה צריך לעשות את זה מאוחר יותר.

ר' יואל אשר: אה, זה אומר שצריך לתכנן את החופה כשהוא כן ראוי לביאה.

ר' יצחק: שנית, כמו שאתה אומר, כתובות נעשות הרבה תקפות. זה לא נוגע. כל ההלכות שכאן מדברים מתי נעשים נישואין נוגע לזה.

ר' יואל אשר: נכון. אז צריך כאן להוסיף שהדרך הלכתחילה היא שיהיו נישואין ברורים מאוד. צריך להיות ברור מתי הנישואין קרו, ואנחנו יכולים לשחרר את הזוג, ואנחנו יודעים שהכל מסודר.

כי אם לא, מה אכפת לנו? למשל, הוא נופל, נדה. טוב, הם יהיו נשואים שלושה ימים מאוחר יותר.

ר' יצחק: זה אכפת לנו. הוא אומר לך הלכה. אם היא מתה, אתה צריך לפסוק בהלכה. מה זה אומר שזה אכפת לך? אתה צריך לפסוק בהלכה.

ר' יואל אשר: אם הוא מת היום,

ר' יצחק: האם הוא צריך לחלוץ או לא. מבין?

ר' יואל אשר: חליצה מתחילה עם נישואין.

ר' יצחק: למשל, ודברים אחרים.

הלכה ג (המשך) — ברכת חתנים: מהות הברכות

ר' יצחק: עכשיו הולכים ללמוד. למדנו שצריך לעשות דבר אחד, צריך לעשות כניסה לביתו, כניסה לחופה. אפשר ללמוד שיש עוד כמו דין, עוד הלכה, שבשעה שעושים אז, עושים ברכות. אני חושב שהברכות... צריך להבין איזה סוג ברכות אלו. האם זו ברכת המצוות? זו לא ברכת המצוות

ר' יואל אשר: כמו המצווה של קידושין. זה חלש על הדבר תוכן הברכות, והוא יגיד לנו מה הברכות. זו ברכת שבח והודאה.

ר' יצחק: נכון, ומה רואים?

ר' יואל אשר: עושים ברכה על... כמה על בריאת העולם וכמה על הגאולה.

ר' יצחק: מה הרעיון של הברכה? הרעיון של הברכה הוא משהו שזה מעמד החופה, מעמד הכניסה לביתו בא עם מילים משהו. כמו שכל הרעיון של קידושין הוא להוסיף מילים, להוסיף מילים על זה גם.

ר' יואל אשר: זה לא עושה כלום.

ר' יצחק: תגיד, הברכות לא עושות שום קנין, הן לא עושות כלום מבחינה הלכתית.

ר' יואל אשר: אולי זה לא אז דין בחופה, אולי זה דומה לברכת הנהנין, זו איזושהי ברכה שחז"ל קבעו.

ר' יצחק: זה לא נראה, זה אני אומר. זה נראה,

ר' יואל אשר: אתה עומד על זה שאותן ברכות שאומרים אחרי הבנטיניג בכל שבע ברכות.

ר' יצחק: עכשיו לא מדברים על זה. יש לשון כמו "כלה בלא ברכה אסורה לבעלה". נראה שיש דבר כזה שחלק מהתקסס, סדר הנישואין, נכון, אולי זה לא מעכב, אני יודע, אבל חלק מזה הוא לעשות עם זה ברכות. כך נראה.

ר' יואל אשר: אולי כמו קידושין שהיא מצוה דאורייתא באה עם ברכה של ברכת המצוות, אז זו מעין ברכת המצוות למצוה דרבנן על נישואין?

ר' יצחק: זו לא מצווה, הנישואין היא לא מצווה. קידושין היא דבר דאורייתא. נישואין היא דאורייתא דרבנן.

ר' יואל אשר: מה הן שש הברכות? אומר הרמב"ם כך, **"ואלו הן: ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שהכל ברא לכבודו"**. כל העולם הקב"ה ברא לכבודו, כמו שכתוב **"כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו"**.

ר' יצחק: הרמב"ם לא אומר פירוש, אם מישוהו רוצה לשמוע פירוש, שיבוא לשבע ברכות, אני לא רוצה לקחת את העצבים להגיד פירוש.

ברכה שניה: "יוצר האדם"

ר' יואל אשר: **"שהכל ברא לכבודו"**. עוד ברכה: **"ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם יוצר האדם"**.

ברכה שלישית: "אשר יצר את האדם בצלמו"

ר' יואל אשר: והברכה הבאה, יותר פרטים, שביוצר האדם יש כבר איזה עניין של נישואין, שהקב"ה כבר עשה לאדם וחיה נישואין. הברכה הבאה, ר' שמעון: **"ברוך אתה ה' אלקינו"**

ר' יצחק: מלך העולם אשר יצר את האדם בצלמו, בצלם דמות תבניתו, והתקין לו ממנו בנין עדי עד.

ר' יואל אשר: יוצר האדם הקב"ה עשה איש, ומהאיש הוא עשה אשה. **"אשר יצר את האדם בצלמו"** - מהצלם הוא לקח צלע, ומהצלע הוא עשה אשה. היה זכר ונקבה ברא אותם, זה הצלם דמות תבניתו, היו שניהם. ו"והתקין לו ממנו בנין עדי עד" - מהאיש הוא הוציא את הצלע ועשה מזה בנין. הוא בנה את הצלע עד עד, שזה יהיה לדורות. כל אחד שהוא נכד של אדם וחיה הוא נכד של אותו אירוע,

ר' יצחק: של אותו מאורע. מי שמאחל לחתונה שיהיה בנין עדי עד, זה אומר שהאשה תישאר כמו הצלע הבנויה.

ר' יואל אשר: גם כשהיא הולכת אחר כך ללדת ילדים, זה גם דומה מאוד, שלוקחים מגופה איזה חלק ועושים ילדים חדשים. ברוך אתה ה' יוצר האדם. החותם הוא אותו דבר כמו הברכה הקודמת.

ברכה רביעית: "שוש תשיש ותגל העקרה"

ר' יואל אשר: ואחר כך מבקשים, אנשים בשמחה, מה עם כלל ישראל? מבקשים לגאולה. שוש תשיש ותגל העקרה. כנסת ישראל נקראת העקרה. תשמחי. בקיבוץ בניה לתוכה בשמחה, כשילדיה יחזרו לציון, ציון כמו כן, מה הלשון של הפסוק? העקרה.

ר' יצחק: למדנו השבוע בהפטרה,

ר' יואל אשר: רני עקרה לא ילדה פצחי רנה וצהלי. רואים כמו עקרה, ילדיה לא שם,

ר' יצחק: ירושלים היא יתומה.

ר' יואל אשר: בקיבוץ בניה לתוכה בשמחה, כשהילדים יחזרו הביתה בשמחה. ברוך אתה ה' משמח ציון בבניה.

ברכה חמישית: "שמח תשמח רעים האהובים"

ר' יצחק: אחר כך נותנים ברכה לחתן.

ר' יואל אשר: טוב, אבל אני אומר אחרי קידושין, מה שאנחנו עושים אחרי קידושין הוא דבר דרבנן. לא,

ר' יצחק: זה לא. זה נכנס. קידושין תמיד היו. זה תמיד יכול להיות.

ר' יואל אשר: העצם, קידושין המהות שלה היא העניין העמוק של קידושין. אוקיי, אני שומע.

לשון הרמב"ם: "בבית החתן קודם הנישואין"

ר' יואל אשר: **"צריך לברך ברכת חתנים בבית החתן קודם הנישואין"**. יש לך גם כאן דיוק **"בבית החתן"**. זה מעניין. זה אומר שלא עושים את זה לפני, לא עושים את זה בשעה שכבר...

ר' יצחק: כי זה הפירוש, בית החתן, זה הפירוש כניסה לביתו.

ר' יואל אשר: אז מכאן אתה רואה שהמנהג שלנו הוא כן הרעיון שהחופה היא ביתו.

ר' יצחק: כך כתוב בבית שמואל.

ר' יואל אשר: **"קודם הנישואין"** צריך לעשות לפני, כמו כל מצווה. אה, צריך לדעת, אם זו ברכת הנהגה, למה צריך שזה יהיה לפני? יש דמיון לברכת המצוות.

ר' יצחק: כי נישואין אומר שזה יהיה מותר לו, והברכות הן חלק ממה שעושה את זה מותר. זו לא ברכה שעושים אחר כך. זה כל הרעיון של הברכה,

ר' יואל אשר: כי... כן,

ר' יצחק: זה חלק מה... זה חלק מה...

ר' יואל אשר: נישואין כאילו, חלק מה...

ר' יצחק: חופה. כך נראה. והרמב"ם אומר, מה הברכות?

ר' יואל אשר: **"והם?"** כן, אני רואה שהוא מביא מחלוקת בין הבית יוסף והרמב"ם, האם זו ברכת המצוות או ברכת הנהנין.

ר' יצחק: כן. אנחנו יכולים בעצמנו את המחלוקת, אנחנו לא צריכים לחכות שמישהו יכתוב את זה בפירוש על הרמב"ם.

תוכן הברכות: "והם שש ברכות"

ר' יואל אשר: **"והם שש ברכות"** - הברכות שאני אומר, הברכה היא בעצם שש ברכות. זה מעניין, הוא מתחיל בלשון יחיד, הוא אומר זה נקרא **"ברכת חתנים"**, אבל זה מורכב משש ברכות.

ר' יצחק: אה,

ר' יואל אשר: הוא עשה ו'. אוקיי. **"והם שש ברכות ואלו הן"**.

ר' יצחק: מה הן שש הברכות?

ר' יואל אשר: זו ברכה שמורכבת משש ברכות.

ר' יצחק: **"ואלו הן"**.

ר' יואל אשר: יש כאלה שלא מחלקים את זה. יכול להיות שיש דיוק שזה נקרא **"ברכת חתנים"**. לא, כי זה פוליטיקה, כי אם נותנים לשישה אנשים, נותנים לשבעי, לשמיני, לדוד האחר. טוב, הלאה.

ברכה ראשונה: "שהכל ברא לכבודו"

ר' יצחק: אני חושב שכתוב בפירוש איפשהו. צריך לחשוב על פסוקים ארוכים יותר, יבינו טוב יותר. אוקיי. ועושים ברכה שאכן הקב"ה משמח את החתן והכלה. כן.

ר' יואל אשר: ברוך אתה ה' משמח חתן וכלה. ו... כן, שכאשר אנחנו משמחים, הולכים אנחנו בדרכי הקב"ה כביכול. אנחנו משמחים חתן וכלה על ידי האנשים, עושי רצונו.

ברכה שישית: "אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה"

ר' יואל אשר: הברכה האחרונה היא, **ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר ברא,** הקב"ה ברא הרבה מידות טובות, דברים טובים. מדברים על הששון ושמחה, חתן וכלה.

ר' יצחק: מה? כתוב אותו דבר שוב.

ר' יואל אשר: חתן וכלה לא פירשו שהוא ברא את שני האנשים, הוא ברא מצב של להיות חתן וכלה, קשר של חתן וכלה. כי מדברים על הכל, כביכול הקב"ה ברא מצבים, רגשות, או מצבים בחיים. ששון ושמחה, חתן וכלה, גילה רינה. עוד לשונות של שמחה. בנוסח שלנו מוסיפים כאן עוד דיצה וחזרה, אבל לרמב"ם הספיקו ארבע לשונות של שמחה. ארבע שמחה וארבע אחדות. טוב מאוד, לפי הרמב"ם זה שווה. ארבע לשונות של שמחה, ארבע לשונות של אחדות. מעניין שחתן וכלה נכנסים בין דיבור על שמחה. היה טוב מאוד, חתן וכלה, והם קיבלו את הארבע וארבע.

ר' יצחק: אולי פירשו לומר ששון

ר' יואל אשר: ושמחה של חתן וכלה, וגילה רינה של חתן וכלה. היה מסודר טוב יותר.

ר' יצחק: אוקיי. שוב, אנחנו מבינים עכשיו טוב יותר את הדקדוק איך עשית.

שבע ברכות: ניתוח הנוסח, דיני כוס של ברכה, והדרישה למנין

ניתוח נוסח שבע ברכות (המשך)

ארבע לשונות של שמחה וארבע לשונות של אחדות

ר' יואל אשר: ארבע שמחה וארבע אחדות. טוב מאוד, לפי הרמב"ם זה "שווה", ארבע לשונות של שמחה, ארבע לשונות של אחדות. אני לא יודע ש"חתן וכלה" נכנסים בין דיבור על שמחה. היה טוב מאוד "חתן וכלה", והם קיבלו את הארבע וארבע. אולי הוא מתכוון לומר "ששון ושמחה" של חתן וכלה,

ר' יצחק: ו"גילה ורינה" של חתן וכלה.

ר' יואל אשר: היה קצת מסודר יותר. אולי זה כן כך.

ר' יצחק: אוקיי. שוב, אנחנו מבינים עכשיו טוב יותר דקדוק מאשר מי שעשה את הסידור, שפשוט הוא ידע טוב יותר מאיתנו. רואים שכך זה מסתדר,

ר' יואל אשר: אני לא יודע. אבל צריך לחשוב, הוא אומר שזה לשון הפסוק, "קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה". הוא רצה קודם להישאר כמה שיותר קרוב ללשון הפסוק.

ר' יצחק: הוא הולך להביא את זה,

ר' יואל אשר: שמח תשמח רעים האהובים, ברכה לכבוד הרעים האהובים. החתן והכלה הם כבר רעים אהובים. כשמחך יצירך. אהובים זה לזה או אהובים אצל כל העולם?

ר' יצחק: לא, אהובים זה לזה. אם לא, אסור לעשות את הברכה. החתן והכלה אהובים עכשיו זה את זה, מבקשים שהקב"ה ישמח אותם, כמו...

דיוק: "כשמחך יצירך בגן עדן מקדם"

ר' יואל אשר: כתמחך, מעניין מאוד. כתמחך פירושו לשון נוכח למישהו.

ר' יצחק: כמו שאתה? לא, הקב"ה. מדבר אל הקב"ה.

ר' יואל אשר: כתמחך כשמשח שמחת. כן. כתמחך היא מילה קשה לומר כמשה שמחת.

ר' יצחק: כתמחך פירושו כמו שאתה לא כשמשח שמחת.

ר' יואל אשר: לא, בלשון הקודש כשמחך אינה המילה המדויקת של משה שמחת.

ר' יצחק: מכיוון שאנחנו לא יודעים דקדוק, עדיף לא לשאול קושיות על הסידור שהוא כן ידע.

ר' יואל אשר: חומך להכניס? כשמחך, כמו שהוא שימח אותך?

ר' יצחק: לא, כשמחך, כמו שאתה מתרגם כמשה שמחת.

ר' יואל אשר: זה התרגום. אוקיי, קצת זה התרגום כאן, אבל כשמחך ביצרך.

ר' יצחק: לא ידעת, עכשיו אתה יודע.

ר' יואל אשר: כמו ששימחת את יצירתך, כמו שהקב"ה שימח את אדם וחוה, מקדם, כמו שכתוב שם שהקב"ה גירש את אדם מקדם לגן, או קודם, בקדם קודם,

ר' יצחק: בזמנים הקדומים, בימים קדומים. והפסוק אומר שהגן הוא בקדם, אבל הגירסה של הרמב"ם, על ידיו,

ר' יואל אשר: הגירסה שלנו כתובה אחרת בגן עדן, מקדם מתאים לזה, כמו הרמב"ם

ר' יצחק: היה בקריץ. לכאורה תרגום, כמו פעם,

ר' יואל אשר: כמו בימים קדומים, עשה שוב כמו ששימחת את אדם.

כיצד שימח הקב"ה את אדם הראשון?

ר' יצחק: בקיצור, איך יודעים ש

ר' יואל אשר: הקב"ה שימח את אדם? הקב"ה עושה זאת ממש, הקב"ה לא עושה זאת. כי אצל אדם הוא השתמש במלאכים, ואיך הוא עושה זאת עם בני אדם? עם כל המצוות, שבני האדם משמחים חתן וכלה. אנחנו כולנו המלאכים ששמחים בחתונות, אנחנו משמחים.

ר' יצחק: אבל איך רואים שהקב"ה שימח את אדם הראשון?

ר' יואל אשר: הרי כתוב מלאכים צבאו לאבותיו. נו, הברכות הן גם מדרש, הברכות מבוססות על אחד המדרשים.

השמחות, שירושלים תהיה מלאה בשמחות. "ונערים מנגינתם, ברוך אתה ה' משמח חתן עם הכלה".

ר' יצחק: קצת אחרת. שם קודם כתוב "וכלה",

ר' יואל אשר: כאן כתוב "עם הכלה". יש פעמיים שכתוב "יוצר האדם", ופעמיים שכתוב "משמח חתן וכלה" או "עם הכלה". ואחר כך יש עוד "שהכל ברא לכבודו" ו"משמח ציון בבניה".

ר' יצחק: אני חושב ששמחים כל כך שעושים הרבה ברכות. כתוב אותו דבר שלוש פעמים. פעמיים, בעצם. הכל כתוב פעמיים.

דיון: האם מותר עדיין לומר "מהרה" בירושלים היום?

ר' יצחק: כן. זו שאלה גדולה האם מותר עדיין לומר את ה"מהרה", כי הייתי בירושלים, שם היו הרבה חתונות כל לילה, וכבר מזמן התקיים הפסוק.

ר' יואל אשר: מבקשים עוד, "שלא יפסיק", שתימשך השפעה של שמחה.

ר' יצחק: "שלא יפסיק". העולם רק מתווכח על הנוסח של "נחם", אבל גם הפסוק, זה כבר מזמן.

ר' יואל אשר: אני לא מבין. עכשיו זה שומם, כאן אומרים את זה לא? אומרים את זה כך, אפשר לבקש שיהיה עוד. תדמיון,

ר' יצחק: עכשיו גרים חצי מכלל ישראל שם,

ר' יואל אשר: תדמיון כשכל כלל ישראל גר שם. היה צריך לבנות עוד שלוש מאות אולמות ועוד.

ר' יצחק: העדה החרדית, אני לא יודע מי, לא נותנים לעשות מוזיקה בחתונות בירושלים. מבקשים שיפסיקו עם הגזירה המשונה הזו, ושיתנו ל"נערים מנגינתם".

ר' יואל אשר: לא, הייתי אומר אחרת, להוריד מהגזירה לא יהיה כל כך מהר. אז צריך להביא משיח, כי אחרת לא תרד הגזירה.

ר' יצחק: נו, נו.

הלכה: כוס של ברכה בנישואין

ר' יצחק: טוב, אומר הרמב"ם הלאה. זהו, עד כאן למדנו מה הברכה היא. נלמד שהברכה באה עם כוס.

"ואם היה שם יין" — דין הכוס

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, **"ואם היה שם יין"**, אם יש יין, **"מביאין כוס של יין"**, ועושים את הברכות יחד עם כוס יין, כמו תמיד "כוס של ברכה", כמו שלמדנו לגבי ברכת קידושין, ברכת אירוסין. ואיך עושים את זה? אומר הרמב"ם, **"מברך על היין תחילה"**. וגם שם הוא אמר "אם היה שם יין", אבל שם לא היה חיוב כזה שצריך ללכת לחפש. שם הוא גם אמר שזה רק מנהג,

ר' יצחק: וכאן נראה שזה חיוב. אבל הוא אומר,

ר' יואל אשר: זה לא יכול להיות חיוב אם זה "אם היה שם יין".

ר' יצחק: אם זה חיוב, צריך להביא יין. אבל הוא אומר שזה לא מעכב, אם אין גם בסדר. והרמב"ם מתכוון כאן לומר בעיקר, כמו

ר' יואל אשר: אבל איפה הוא הוסיף? בסדר, הוא מוסיף את זה מיד.

ר' יצחק: אני אומר,

ר' יואל אשר: זה נכון, "ששון ושמחה" ו"חתן וכלה" הוא לשון דקרא, ואחר כך הוא מוסיף עוד ארבע, הוא רצה להוסיף.

ר' יצחק: אוקיי. מה יש כאן "גילה רינה"?

ר' יואל אשר: אני חושב ש"אהבה ואחוה, שלום ורעות" דומה ל"קול מצהלות חתנים ממשותם ונערים מנגינתם". זה כן לשון הפסוק, כן?

ר' יצחק: אני לא יודע. "אהבה ואחוה, שלום ורעות".

ר' יואל אשר: זה כתוב באותו פסוק?

ר' יצחק: לא. כן, זה, אבל מה הקשר של זה ל"אהבה ואחוה, שלום ורעות"?

דיון: מה פירוש "אהבה ואחוה" — החתן-כלה או כל העולם?

ר' יואל אשר: לא, הנערים, הנערים הם באחוה והם שותים ביחד ויש להם כיף ביחד.

ר' יצחק: חשבתי שה"אהבה ואחוה" פירושה האהבה והאחוה בין החתן והכלה. אתה אומר שזה פירושו השושיבנים, החברים.

ר' יואל אשר: אני לא יודע. חתונה היא מצב של שמחה ואחוה. כל אחד שחוגג ביחד באותה חתונה יש איזושהי קרבה, איזושהי... אפשר להתרגז, שצריך לצאת, אבל כשנמצאים שם, כולם רוקדים ביחד. אוקיי. בוא נמשיך.

"מהרה ה' אלקינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים"

ר' יואל אשר: עולה קושיה. "מהרה ה' אלקינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים". זה דומה ל"שמח תשמח", כמו שהוא ברא לזוג, אבל אנחנו רוצים לכל כלל ישראל. "מהרה ה' אלקינו ישמע בערי יהודה". זה מעניין, התרגום הוא שאם מישוהו יושב בבית איפשהו ליד יהודה,

ר' יצחק: שישמע שיר מערי יהודה. ואנחנו אומרים "בערי יהודה". "מהרה ה' אלקינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים". אותו דבר,

ר' יואל אשר: יש שני פסוקים, בירמיה כתוב אותו דבר, פעם אחת כתוב "מערי" ופעם אחת כתוב "בערי". פשוט, למה לא יהיה "מערי יהודה ובחוצות ירושלים"? קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה. זה מאוד דומה לעקרה. עכשיו ירושלים היא כמו עקרה, לא שומעים שום קול של שירה. שבמהרה נשמע שוב שם "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה". שוב, "בקיבוץ בניה לתוכה בשמחה", זה ממש אותו דבר. ושנשמע "קול מצהלות חתנים ממשותם", איך חתנים שמחים במשתה שלהם, "ונערים מנגינתם", ואיך ילדים צעירים, שעדיין לא נתנו להם לשנות, כן, הם עדיין מתחת לגיל, שרים הם, "מנגינתם". אבל מה זה "חתנים"? אני מתכוון, אצלכם, בידיש, חתן זה רק חתן אחד. אני הולך ללמוד "אין מערבין שמחה בשמחה". הוא מדבר על כל

הלכה: ברכת חתנים בעשרה

ר' יצחק: עכשיו נלמד עוד הלכות של ברכת חתנים. כן?

דרישת עשרה גדולים ובני חורין

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם הלאה, "ואין מברכין ברכת חתנים אלא בעשרה גדולים ובני חורין". צריך להיות מנין של עשרה גדולים, ולא אנשים שכשרים למנין, אלא שגם כשרים, שהם חלק מהנשיאים. הרבה פעמים משתמשים כן, עבד אפשר לפעמים להשתמש למנין.

ר' יצחק: לא, אף פעם.

ר' יואל אשר: הוא חייב במצוות. אני לא יכול להשתמש בעבד, שחררתי את שפחתו,

ר' יצחק: את עבדו. נקרא מנין אינו דבר שבקדושה, זה ענין נושא, צריך להיות עשרה גדולים.

ר' יואל אשר: לא צריך להיות מלבד החתן, חתן מן המנין.

ר' יצחק: טוב מאוד. זה שונה מ...

ר' יואל אשר: אף על פי שהחתן פטור ממצוות עכשיו, כן, החתן פטור מקריאת שמע.

ר' יצחק: כי הוא עושה את המצווה? כן. בגמרא כתוב שיש חילוק מאבלים. ברכת אבלים זה אבלים מן המנין, אבל חתנים הם כן מן המנין.

סדר ההלכה: נישואין, ברכות, כוס, מנין

ר' יצחק: אבל בכל מקרה, לא כתוב ברור ברמב"ם הוא אמר שצריך לעשות ברכת חתנים, ואחר כך אומר שצריך ברכת חתנים בעשרה. יוצא שהנישואין חייבים להיות בעשרה. הרמב"ם לא אומר את זה ברור. כלומר, הם קודם אמרו שהנישואין היא בעצם העובדה שהם נכנס לביתו, ועכשיו לומדים אנחנו שזה בא עם סדר. למדת שהם צריכים ברכות, אולי עם כוס גם? עכשיו לומד אתה שהם צריכים להתכנס קהל גם. כלומר,

ר' יואל אשר: אחרת מאירוסין משמשות ברכת חתנים.

נישואין חייבים להיות פומביים

ר' יצחק: כן, שיהיה כך, אבל ברכת חתנים משמשת את אותו דבר. יוצא, אירוסין אפשר לעשות בשניים, הם למדו, עבוד אינרשטע מקצות. אבל נישואין חייבים להיות פומביים. עכשיו, נראה, הרמב"ם אומר בפירוש כך במורה נבוכים, ג' טעסט, כמו שמביא כאן רב ראבינוביץ, שחלק מה... כמו שהרמב"ם הבין שהרעיון של קידושין הוא שלא יהיה סתם ביאה, שיעשו בזה מצב, הרמב"ם לומד שזה שבנישואין, זה מדרבנן כבר, אבל זה שבנישואין הוסיפו ברכת חתנים עם מנין, זה חלק מאותו דבר,

ר' יואל אשר: שיהיה פומבי. זה המקור של...

ר' יצחק: לא, זה המקור של... הגמרא מביאה את המקור. הגמרא מביאה את המקור שתיקנו שברכת חתנים צריכה מנין. אבל רואים כאן שהענין הוא כמו עדים.

שלמדנו בתשובת הרמב"ם שם, שאין דבר כזה שבלי יין עושים את זה על פת או משהו. יש ענין של יין,

ר' יואל אשר: רק יין. כלומר, "אם היה שם יין", עושים את זה כך. מברך על היין תחלה, ואחר כך מסדר את כולן על הכוס, אומרים את כל הברכות על הכוס. ונמצא, יוצא שזה לא שש ברכות, אלא שבע ברכות יחד עם בורא פרי הגפן.

דיון: למה קוראים לזה "שבע ברכות"?

ר' יצחק: למה קוראים לזה שבע ברכות? האם זה כולל את בורא פרי הגפן?

ר' יואל אשר: כן, זה נכון, כי הרמב"ם הולך מיד לומר שיש מצווה של שבעת ימים לשמוח, יש שבע ברכות לשבעת הימים. אין לזה קשר. וקוראים לזה בדרך כלל שבע ברכות בתור ה

ר' יצחק: ימים או בתור שבע הברכות? שבעת ימי המשתה, הדבר השני. טוב,

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם הלאה.

דיון: למה עושים בורא פרי הגפן קודם?

ר' יצחק: אני רק רוצה לומר, עושים את הברכה על הגפן, כמו שכולם מבינים, ומסדר את כולן על הכוס,

ר' יואל אשר: עושים קודם על הגפן. כמו שפוסקים לגבי קידוש, יקנה"ז, כן, תמיד יין קודם.

ר' יצחק: למה בברכת המזון לא עושים כך?

ר' יואל אשר: אה. שיעשו בורא פרי הגפן לפני שמתחילים את ה...

ר' יצחק: כך? כן, כתוב במסכת ברכות על זה,

ר' יואל אשר: אמת. אוקיי, לא יודע. שאלה טובה.

מנהג להביא הדס

ר' יואל אשר: הלאה, "מברך על היין תחלה... ונמצא מברך שבע ברכות". אומר הרמב"ם, "ויש מקומות", רוצים לעשות עוד יותר כיף, לא רק יין, אלא מוסיפים עוד דברים. "ויש מקומות שנהגו להביא הדס עם היין, ומברך על ההדס אחר היין",

ר' יצחק: מוסיפים עוד בורא מיני בשמים,

ר' יואל אשר: או עצי בשמים, כן. "ואחר כך מברך השש", ואחר כך מברכים את שש הברכות.

ר' יצחק: אני חושב,

ר' יואל אשר: יש את הגמרא, כן, שהוא רקד עם בדי ההדסים, אחד האמוראים. לכאורה, ההדסים, זה לא סתם כמו שאנחנו חושבים שזה חלק מהריקודים, אלא זה פירוש פשוט שהם הביאו הדסים בברכה, ויש לזה קשר.

ר' יצחק: אוקיי. כנראה הספרדים עדיין עושים כך, מביאים הדסים לחופה. כן, דרך אגב, זה פירוש במשנה בברכות. כתוב שבית הלל אומרים שעושים בברכת המזון קודם את הברכה על המזון, כי הם סוברים שברכת המזון היא אחת הנעשית בכוס.

ר' יואל אשר: לא, המילה "ברכת חתנים" לא מתרגמת את הברכה שהחתנים אומרים, אלא את ברכת הנישואין. זה יכול היה להיקרא "ברכת חתן וכלה". אני אומר, המילה "ברכת חתנים" כפי שהרמב"ם קורא לזה, לא מתכוונת לברכה שהחתנים אומרים, אלא ברכת נישואין, כי הברכה היא עבור החתן כלה.

ר' יצחק: אבל זה לא חתנים,

ר' יואל אשר: זה חתן וכלה. אני אומר, אם החתן עושה את זה, היה מתאים מאוד "חתנים". אגב,

ר' יצחק: אתה יודע שרק הוא נקרא חתן והיא לא נקראת חתן? אולי שניהם חתנים? חתן תורה,

ר' יואל אשר: חתן בראשית. "קול מצהלות חתנים ממשותם" מתכוון לחתן ולכלה. "אשר ברא... חתן וכלה". אוקיי, יש חתן וכלה, יש חתנים?

ר' יצחק: אמת,

ר' יואל אשר: יש, כשקוראים לחמות "חמות", יש גם "חותנתה", כן? אז היא יכולה להיות החמות של המחותנת.

ר' יצחק: אוקיי.

ר' יואל אשר: אפשר לקרוא לו גם כלה מאותה כלה. בכל מקרה,

ר' יצחק: בסדר. אומר הרמב"ם הלאה.

ר' יואל אשר: אגב, זה לא ברור, אני רוצה להסביר חידוש עכשיו.

ר' יצחק: אז, למדנו עכשיו שהטעם למה צריך מנין לברכת חתנים, לפי מה שהרמב"ם אומר במורה, הוא ענין של פרסום, שזה יהיה חלק מהפורמליות של החתונה, שזה לא יהיה חטוף. אם כך יוצא, וזה דין בברכת חתנים שעושים כחלק מהנישואין.

זה שיש דין, למדנו בהלכות ברכות, לא עומד כאן, שעושים ברכות כשמתכנסים לכבוד חתן וכלה, עושים את הברכות. לכאורה, זה אין לו שום קשר למנין, אין שום סיבה למה צריך מנין. היה צריך לעשות אותן ברכות גם בלי מנין. אלה שפוסקים, בשולחן ערוך כתוב שצריך מנין גם אז,

ר' יואל אשר: זה כי השולחן ערוך סבר אחרת. השולחן ערוך סבר ש

ר' יצחק: זה דבר שבקדושה.

ר' יואל אשר: כך נראה. בברכה עצמה יש, "מהרה... ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים",

ר' יצחק: שומעים שזה קורה, שיש אנשים. אז ברכת חתנים מתאימה למשהו שיש אנשים. שוב, מה יש בחתונה,

ר' יואל אשר: לא בשבע ברכות?

ר' יצחק: עכשיו ראינו שצריך לעשות ברכת חתנים, היית חושב שזה נופל על הנישואין,

ר' יואל אשר: או שזה סוג של נישואין?

פסק הרמב"ם: ברכת חתנים אינה מעכבת

ר' יואל אשר: עדים זה בקיצור תשובה קטנה לזה. לא עמדו עדים שהם מתייחדים, או עדים שהיא נכנסת לביתו. אבל כאן יש לנו שיש איזה פומבי על זה. הרי יש את הגמרא שזורקים קליות ואגוזים לעשות פרסום על חתן כלה.

ר' יצחק: האחד והשני אינו הלכה.

ר' יואל אשר: לא, אני חושב על כל הדברים האלה, כמו שהתחלתי שאנחנו רוצים שיהיה כמה שפחות אקראי וכמה שיותר...

ר' יצחק: זה הברכות, לא הנישואין עצמם.

ר' יואל אשר: אולי זו דרך של...

ר' יצחק: זה אומר הרמב"ם, שצריך עוד להוסיף את כל המצב. טוב, נלמד.

מי עושה את הברכות?

ר' יואל אשר: גם, הרמב"ם לא אמר שהחתן עושה את הברכות. אני מתכוון, בקידושין כן היה משמע מלשון הרמב"ם

ר' יצחק: שהחתן

ר' יואל אשר: עושה את הברכות בקידושין.

ר' יצחק: הרמב"ם אומר שהחתן זו ברכת המצוות,

ר' יואל אשר: החתן צריך לעשות את זה. כאן יש ברכת השבח. זה יכול להיות החתן או מישהו אחר, הוא לא אומר מי.

ר' יצחק: יש מקומות שכתוב שדווקא החתן לא יעשה את זה, כי זו ברכה בשבילו. אבל זה גם לא רמב"ם. אומרים ברכה, שמח תשמח רעים אהובים.

ר' יואל אשר: אבל בוא נאמר את האחרונה,

ר' יצחק: כשמבקשים על גאולה. אני זוכר שאחר כך כתוב שיש שאומרים שאין טעם שהחתן יעשה בעצמו את הברכות. הרמב"ם אכן לא אומר מי עושה את זה. כן.

השם "ברכת חתנים"

ר' יואל אשר: לא, המילה ברכת חתנים לא מתרגמת את הברכה שהחתנים אומרים, אלא את ברכת הנישואין. זה יכול היה להיקרא ברכת חתן וכלה. אני אומר, המילה ברכת חתנים, כפי שהרמב"ם קורא לזה, לא מתכוונת לברכה שהחתנים אומרים, אלא ברכת נישואין, כי הברכה היא עבור החתן כלה. אבל זה לא חתנים, זה חתן וכלה. אני אומר, אם החתן עושה את זה, היה מתאים חתנים. אגב,

ר' יצחק: אתה יודע שרק הוא נקרא חתן.

ברכת חתנים, חופת נדה, וכתובה

הלכה: ברכת חתנים אינה עושה את הנישואין

ר' יצחק: הרמב"ם אכן לא אומר מי עושה את זה. כן.

ר' יצחק: אומר הרמב"ם כך:

ר' יואל אשר: מי שעשה קידושין, ועשה גם ברכת חתנים, אבל עדיין לא עשה את היחוד, "לא נתייחד עמה בביתו" אז "עדיין ארוסה". כי זה מתרגם קודם, כן? אז היא עדיין ארוסה. למה? כי ברכת חתנים לא עושה כלום. ברכת חתנים היא ברכת שבח נוספת. "שאין ברכת חתנים עושה הנישואין אלא הכניסה לחופה", היחוד, הכניסה לחופה,

ר' יצחק: זה מה שעושה את הנישואין.

ר' יואל אשר: מה עושים במקרה כזה? "אירס, וכנס לחופה, ולא בירך ברכת חתנים", עשו אירוסין ועשו גם כניסה לחופה, ולא עשו ברכת חתנים. אז ברכת חתנים בכלל לא מעכבת, כי "הרי זו נשואה גמורה", והמצווה של ברכת נישואין עדיין לא עשה. "וחוזר ומברך אפילו אחר כמה ימים", אפשר לעשות את הברכות אפילו כמה ימים אחר כך.

מכאן רואים בבירור שזו ברכת השבח, אם זו היתה ברכת המצווה,

ר' יצחק: אז אי אפשר לעשות ברכת המצווה כמה ימים אחר כך.

ר' יואל אשר: בוודאי שהרמב"ם יודע, זה מעכב. אומר הרמב"ם, כפי שכבר עמד קודם,

ר' יצחק: הענין לא עמד קודם. קודם עמד שזה לא גומר את הנישואין.

ר' יואל אשר: עכשיו הוא אומר, זה לא גומר את הנישואין, ואפשר עדיין אחר כך לעשות כניסה לחופה.

הלכה: חופת נדה

ר' יואל אשר: אבל אומר הרמב"ם באופן המלצה מה צריך כן לעשות. אומר הוא, לא צריך. "ולא תינשא נדה עד שתטהר". הוא לא צריך להתחתן כשהיא נדה עד שהיא תטהר. ואותו דבר, "אין מברכין לה ברכת חתנים עד שתטהר". "ואם עבר", אם עבר ועשה כן נישואין כי היא היתה נדה ועשה את הברכה, "אינו חוזר ומברך", צריך שוב לעשות כניסה לביתה כשהיא כן טהורה.

אני מניח שזה אוטומטי, כי בסוף צריך בכל מקרה לדעת. אבל הרמב"ם לא היה בכלל. אבל "אינו חוזר ומברך", כי הברכות היו ברכות טובות, אולי לא הכי טובות לכתחילה. הברכה צריכה להיות על הנישואין שהם הנישואין הטובים, אבל...

ר' יצחק: אה, כי הברכה צריכה בכל מקרה להיות מתישהו, אין הלכה שזה חייב להיות באותו רגע.

דיון: שאלות מעשיות לגבי חופת נדה

ר' יואל אשר: זה מעניין אותי מאוד, כי נדה זה משהו שאי אפשר לחשב הרבה מראש מתי תהיה נדה. פשוט שלא יכלו לחשב הרבה מראש בדיוק מתי החתונה תהיה. אנחנו היום, לכבוד זה משחקים עם גלולות. מה תגיד שכל השנים עד שיכלו לשחק עם גלולות? לא, חובת הנדה,

ר' יצחק: או חובת הנדה אומרת שלא מתנהגים כך. והאנשים שכן ממנו...

ר' יואל אשר: אבל עושים כן.

ר' יצחק: חובת הנדה? לא, הירושלמים, למשל, אלה שמחמירים מאוד על חובת הנדה, לא היו כותבים הזמנות לחתונה. היו מכריזים שבוע שבועיים לפני החתונה מתי החתונה תהיה. ובאותם זמנים לא היתה השגוען של אולמות שצריך להזמין ארבע שנים מראש. אז אכן, היהודים שהתנהגו...

ר' יואל אשר: היו צריכים לעשות חתונות קטנות יותר.

ר' יצחק: או קטנות יותר, או בלי כל כך הרבה...

ר' יואל אשר: אם יהיו לנו מאה איש, זה לא לוקח שבועיים להכין את זה, לוקח יותר זמן.

ר' יצחק: לא, ההכנות, שוב, ההכנות, תמיד עד שבוע לפני זה אפשר לדעת, נכון? מאז התקופה האחרונה שלה, אז קובעים את החתונה. אם ראינו פעם, יש אצל רבנים מסוימים, הם עושים כמו קביעת זמן החתונה, לחיים. המנהג בא מזה. וכך אמרו.

ר' יואל אשר: כן, אבל נראה לי, הייתי חושב שאולי נדה זה רק כשהיא ממש נדה כמו שהיא קיבלה את התקופה שלה. אם למשל יש כתמים או דברים כאלה, זה רק נדה דרבנן, אולי זה לא ייקרא חופת נדה.

ר' יצחק: צריך לחשוב. שוב, זה קורה הרבה פעמים. יש חילוק,

ר' יואל אשר: זה לא ראוי הפעולה. כן, אבל זה לא ראוי. זה לא ראוי דרבנן, זה לא עושה איסור חפצא.

ר' יצחק: המחלוקת שהם למדו, בין הרא"ש והאחר, אם בכלל הראוי הוא רק דאורייתא, או אם חלונות זה אותו דבר, זה עוד הבעיה. אבל הוא לא יכול, הוא חייב להקשיב לרבנן גם, אמת? כן. המנהג הוא אבל, בכל מקרה, לעשות כך, לעשות משהו לא אם הוא צריך, זה נופל. אוקיי. אני לא יודע אם הגלולה היא סתם בשביל ההנאה. זה לא נעשה מחמת להיות כי שיט הרמב"ם. זה עומד,

ר' יואל אשר: זה סתם הכל. כן. יש את ההלכה שהכלה נעשית טמאה ממש לפני החתונה משום דם חימוד. אוקיי, צריך לדעת.

ר' יצחק: אתה יכול להיכנס לסדר הישן ולא לעשות חתונה כל כך מפוארת שצריך להזמין אולם כמה שנים מראש?

ר' יואל אשר: יש לי אכן ראייה שכשהיא נדה דרבנן זה לא אותו דבר לגבי דם חימוד. כתם עם להיות בערך אותו דבר כמו דם חימוד.

ר' יצחק: זה דבר מסוים, זה לא כל פעם שיש חתונה יש דם חימוד.

ר' יואל אשר: לא, טוב.

ר' יצחק: אבל זה לא כל פעם. אוקיי. אנחנו לומדים כתובה.

ר' יואל אשר: אני לא יודע אם אנחנו

ר' יצחק: עשינו הפסקה לפני זה. כן, כתובה.

הלכה: כתובה קודם כניסה לחופה

ר' יצחק: הכתובה עומדת בכתובה וברמב"ם. אז, למדנו על שני הדברים העיקריים שצריך לעשות:

ר' יואל אשר: חופה עם ברכה. ברכת נישואין. כן, ברכת נישואין.

עכשיו נלמד עוד... כלומר, עוד דבר שהחכמים ורבנן צריך לעשות כדי שהנישואין יהיו... זה עוד חלק מהנישואין. אז, זה יהיה לפי הרמב"ם בארבעה סימנים הבאים יעסוק בכתובה.

כתובה זה דבר גדול. לכתובה יש שני דברים. לכתובה יש מה שנוגע לכל החיים. כל מה שהם החיובים בין איש לאישה נקרא גם כתובה. אבל אנחנו יש לנו כאן חלק מזה, שכתובה צריך להתחיל לעשות עוד לפני החתונה. זה שאסור להתחתן לפני כתובה. כפי שלמדנו, אסור להתחתן לפני נישואין, אסור להתחתן לפני ברכות. כמו שכלה בלא ברכה אסורה לבעלה, גם כלה בלא כתובה אסורה לבעלה. זה עוד משהו שנופל לפני עשיית החופה.

נלמד עכשיו. אומר הרמב"ם: **"צריך לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה"**.

ר' יצחק: צריך לכתוב כתובה. אה, החיובים, כל מה שעומד בכתובה,

ר' יואל אשר: הוא בכל מקרה חייב. אבל יש דין נוסף שהאיש יכתוב את זה ויתן לפני האישה. הסיבה, כפי שעומד בגמרא, שהאישה תרגיש בטוחה, תדע שהאיש לא יכול להוציא אותה בקלות, הוא לא יכול סתם להחליט לזרוק אותה.

אז, נראה שכל הדינים האלה הם שלפני שיש חתונה כבר תהיה הקביעות והביטחון שהאישה מרגישה, והפרסום שמביאים. אכן, יכול להיות שלכתובה יש את זה מסביבות משלה, הרמב"ם יאמר, אבל... אומר הרמב"ם: **"צריך לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה"**. הוא לא אומר לפני ביאה. הוא עושה כאן סדר מתי דברים צריכים להיות. ברכה צריכה להיות... ברכה הוא גם אמר "קודם הנישואין". אוקיי, זה לא לגמרי ברור.

ר' יצחק: אנחנו עושים את זה בחופה, אבל אנחנו עושים קידושין גם. לא, אנחנו כותבים... מה שאנחנו עושים זה מאוד מוזר, כי אם אומרים שה

ר' יואל אשר: חופה יש לה דין חופה, אנחנו עושים נישואין, מתחילים נישואין לפני קידושין. למה? כן, כן. יכול להיות שזה לא נוגע, כי כניסה לחופה לפני קידושין לא אומרת כלום, זה סתם כיסוי. אחרי הכיסוי זה נעשה הבאים כאחד. אבל כתיבת הכתובה היא עוד לפני זה.

ר' יצחק: קוראים את זה בחופה, אבל הקריאה לא עושה כלום. הכתיבה היא ה... החתימה,

ר' יואל אשר: זה שהחתן חותם מרכזי, והקריאה היא סתם ענין של פרסום. הגיוני שהענין הוא שהיא תדע שאי אפשר לגרש אותה בקלות בכל זמן. כן. **וצריך לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה, ואחר כך יהיה מותר באשתו.**

ר' יצחק: כלומר, לפני זה לא. צריך להבהיר יותר את הכתובה.

מי משלם עבור הסופר?

ר' יואל אשר: מי זה שנותן את הכתובה? זה לא פשוט שזה אכן חוזה שעומד שם גם מה האיש נותן לאישה וגם מה האישה נותנת

לאיש.

ר' יצחק: לא,

ר' יואל אשר: זה בעיקר מה האיש נותן לאישה, אבל זה לא שהכלה או החתן יכולים לשלם, אלא **הדין הוא שהחתן נותן שכר הסופר.**

ר' יצחק: כלומר, יש לזה קשר לכלל בהלכות שטרות. לא, בדרך כלל הכלל הוא שמי שיש לו הנאה מהעסקה, הוא צריך לשלם עבור הסופר. אם אני לווה כסף, נניח הסופר. סופר היום היינו אומרים עורך דין, נוטריון, אני יודע, צריך משהו, כן, סופר, לא רק הטכני, משהו שיועד לכתוב.

אז בדרך כלל הכלל הוא שמי שמחויב, לא מי שמחויב, מי שיש לו הנאה, הלווה, לווה כסף, אז הלווה ישלם עבור השטר, עבור הסופר. יש הלכה מיוחדת, למשל, יש הלכה מיוחדת

ר' יואל אשר: בגט עומד שהאישה משלמת את הגט, נכון?

ר' יצחק: לא, למרות שבעצם היא לא היתה מפסידה.

ר' יואל אשר: כי היא נעשית מותרת, כי זו הנאה עבורה שהיא נעשית מותרת.

ר' יצחק: הוא נותן את זה תקנה אחרת, כי הוא לא יאמר שאין לו כסף, הוא לא יכול לגרש. הקידושין, בעצם הכתובה היא טובת האישה.

ר' יואל אשר: טובת האישה. אבל מאחר שהכתובה לא ברורה, שאי אפשר לעשות נישואין בלי זה, החכמים אמרו שאחר כך הוא מותר באשתו. כי זה דרך שהוא יהיה מותר באשתו.

ר' יצחק: כך אומרת המשנה. אני מניח שזה קונספירציה. סתם שכשיש חתונה, מלבד החופה, כתיבה מתכוונת, אומרת שהאיש ייקח אחריות על האישה. אל תהיה כל כך חכם שאומר, אני לוקח אחריות עליך, אבל השטר שאומר את זה, את צריכה לשלם.

ר' יואל אשר: באמת זה שאנחנו לא היתה לנו השאלה, אבל אני מניח שהדרך איך צריך להסתכל על הכל, נראה שהחתן מכין מסיבה לכלה. אז כל החתונה, אין דין שהחתן צריך לשלם. אצלנו זה כך ששניהם עושים את זה, צד החתן וצד הכלה.

רמב"ם הלכות אישות פרק י – שיעור הכתובה, תוספת כתובה, וטעם תקנת כתובה

הלכה ב (המשך) – כמה יכתוב לה / שיעור הכתובה

ר' יצחק: אני מניח שזו קונספירציה. סתם שכשיש חתונה, מלבד הכתובה מתכוון שהאיש ייקח אחריות על האישה. אין כל כך חכם שאומר, אני לוקח אחריות עליך, אבל השטר שאומר את זה, את צריכה לשלם.

ר' יואל אשר: באמת זה שאנחנו לא היתה לנו השאלה, אבל אני מניח שהדרך איך להסתכל על הכל, נראה שהחתן מכין מסיבה לכלה. אז כל החתונה, אין דין שהחתן צריך לשלם. כך ששניהם עושים את זה, צד החתן וצד הכלה עושים חתונה. אבל האמת היא

כתובה, עכשיו תחשוב שהתוספת היא משהו כזה בדיחה, שזה לא דבר אמיתי. לא, כשכתוב כתובה, זה אומר שכאשר התחייב גם בתוספת, גם התוספת בכלל.

הלכה ב (המשך) – טעם תקנת כתובה

אומר הרמב"ם, עכשיו הוא אומר לנו את הסוד, מה העניין של הכתובה? "וחכמים הם שתיקנו כתובה לאשה כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה". שלא יהיה קל בעיניו להוציאה.

ר' יצחק: שיחשוב פעמיים לפני שנותן גט, כי זה יעלה לו.

דיון: מה משמעות "בעיניו" – פסיכולוגי או ממשי?

ר' יואל אשר: אמנם, מה שהוא מתכוון לומר הוא, שלא מספיק שהדיין יודע שכאשר הוא נותן לה גט צריך לתת,

ר' יצחק: והוא צריך כל הזמן לדעת כמה זה עולה לו. "שלא תהיה", אני אומר את המילה "בעיניו".

ר' יואל אשר: שלא יראה את זה כדבר מזולזל. זו עוד דרך לתת לה חשיבות גדולה.

ר' יצחק: אני אומר סתם,

ר' יואל אשר: אני אומר את זה בשביל החשיבות לא. לא, לא,

ר' יצחק: אני אומר, "בעיניו" אומר שלא יהיה קל. זה לא אומר שלא יחשוב שזה קל.

ר' יואל אשר: לא, אני אומר, זה שהוא ממילא מחויב, למה זה לא מספיק? צריכה להיות כתובה שהוא ידע,

ר' יצחק: ששניהם ידעו שהוא מחויב. כי האישה לא סומכת דעתה על זה שהדיין יודע. אבל זה כתוב ש

ר' יואל אשר: עיקר תקנת כתובה היא לא

ר' יצחק: שהיא תדע שהוא יכול לה. שלא יהיה קל לו לזרוק אותה החוצה. קל אומר שזה יעלה לו משהו, לא שהוא לא יחשוב. "בעיניו" לא אומר מה היא חושבת, זה אומר שזה יהיה באמת.

עכשיו למדנו ש

ר' יואל אשר: יש מינימום, יש שיעור.

ר' יצחק: הולך הרמב"ם לומר,

הלכה ג – שיעור הדינרים / ערך המטבע

ר' יואל אשר: כמו תמיד אומר הוא, כשהוא אומר איזה שיעור, אומר הוא מה השיעור. אומר הרמב"ם, כאן יש מחלוקת, אומר הרמב"ם את דבריו. אומר הרמב"ם, "דינרים אלו לא תיקנו אותם מן הכסף הטהור". אנחנו אומרים כן, כסף צרוף? מה אנחנו אומרים בנוסף? "דאינון מאתן זוזי דחזו ליכני מדאורייתא, ומזונייכי וכסותייכי וסיפוקייכי ומיעל לותיכי כאורת כל ארעא". אני אומר בלשון הכתובה זה נשמע כמו כסף. אומר הרמב"ם ש"דינרים אלו לא תיקנו אותם מן הכסף הטהור, אלא ממטבע שהיה באותם הימים". איזה מטבע שהיה כסף חשוב בזמן שהזוג התחתן. אבל לא, באותם הימים, כשהחכמים תיקנו.

שהחתן עושה סעודה שהוא זוכה לקבל כלה. אז מתאים גם שהכתובה תהיה באותה דרך.

אז, אומר הרמב"ם, "וכמה יכתוב לה". כמה הוא צריך לתת עבור הכתובה? אז נראה שכשהרמב"ם מדבר כאן כתובה, לא מתכוונים לכל החיובים, כי כל החיובים גם תלויים בכתובה. מה שמדברים כאן זה שיש סכום מסוים של כסף, שאם האיש שובר את העסקה שלו, הוא נותן גט, הוא נותן לה גט, או שהוא מתנהג לא טוב. או שהוא מורד,

ר' יצחק: מה שזה לא יהיה? לא. הכתובה היא רק לשני דברים.

ר' יואל אשר: לא, גם אם הוא נותן גט והוא מת, אבל גם אם הוא לא עושה את הדברים שלו, תובעים ממנו את הכתובה.

ר' יצחק: לא, לא דבר כזה.

ר' יואל אשר: איך זה עולה דבר כזה? תובעת כתובתה. אוקיי,

ר' יצחק: בואו נקרא לזה קצת. כתובה היא לגט או שהוא מת,

ר' יואל אשר: וזה סכום כסף. שאם הוא הולך לגרש אותה, או אם הוא הולך לא להתנהג ולמות, היא תקבל כסף. כמה כסף? "וכמה יכתוב לה". כמה כסף כותבים בכתובות? "אם היא בתולה". אנחנו לא אומרים את המקסימום, מקסימום יכול להיות כמה שהם מסכימים, אבל החכמים עשו מינימום.

ר' יצחק: זה שאני רוצה לומר כאן זה פשוט כמה צריך לתת כדי שיוכל להתחתן. הוא לא יכול להיות מותר באשתו בלי כתובה, כמה הוא צריך לתת מזה?

ר' יואל אשר: ואנחנו למדנו גם שכדאי שהיא תדע שזה לא קל לגרש אותה, ממילא צריך להיות סכום מסוים, סכום חשוב. אז "בתולה היא לא פחות ממאתיים דינר, ובעולה, שכבר היתה פעם עם איש, היא לא פחות ממאה דינר". אומר הרמב"ם, "וזהו הנקרא עיקר כתובה". זה נקרא עיקר כתובה, כי אחר כך הרמב"ם ילמד עוד דברים שנקראים תחת השם כתובה.

ר' יצחק: הוא מתכוון להפריד תוספות. כתובה מתכוונת למאה מאתיים זוז

הלכה ב (המשך) – תוספת כתובה

תרגום לעברית

ר' יואל אשר: מאה או מאתיים זה עיקר כתובה. אומר הרמב"ם, "אם רצה להוסיף לה", הוא אמר את המינימום, מה עם המקסימום? "אפילו ככר זהב", אפילו חתיכת זהב מוסיף.

ר' יצחק: כן, ככר זה סכום, אני לא יודע מה זה.

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, "ודין התוספת ודין העיקר אחד הוא לרוב הדברים". כלומר, אם התחייב בתוספת, מקבל זה גם דין שהוא באמת מחויב לגבי הלכות שנלמד מאוחר יותר. אין חילוק. ברגע שהתחייב בזה, נעשה זה חיוב גמור.

ר' יצחק: וממילא, אומר הרמב"ם,

ר' יואל אשר: "לפיכך כל מקום שנאמר בו כתובה סתם", כשכתוב כתובה, לא תחשוב שזה מתכוון רק... הרי אמרתי עיקר

ר' יואל אשר: כן גובים כתובה. נגיד אם קורה מקרה, קורה הרבה פעמים מקרה שהאיש רוצה

ר' יצחק: הרבה כסף שיתן גט.

ר' יואל אשר: למשל כשהאשה מבקשת גט, אז הוא לא משלם שום כתובה גם לא, הפקיעו את כל הכתובה.

ר' יצחק: קוראים לזה שהיתה מוחלת. אני לא מסכים,

ר' יואל אשר: צריך כן לשלם כתובה. זה לא כסף.

ר' יצחק: איך המנהג, כמוך זה המילה. לא, הייתי באותו מנהג כמוך. אפשר כן לגבות כתובה. אני אומר לך, עיקר הבעיה של גביית כתובה היא שאם יש שטר שאף אחד לא יודע כמה הוא שווה, הוא תמיד יצטרך לשלם רק את הרמה הנמוכה ביותר, השיטה הנמוכה ביותר, כי לא עוזר שיש שיטות. אז אפילו אתה כן גובה, אתה יכול לגבות לכל היותר כמה מאות דולר. אז ממילא לא עוזר הרבה כל

ר' יואל אשר: החקירה אם זה שווה. אבל זה כבר מעשי. יכול להיות שזה שהשאירו את המחיר האמיתי פתוח, עושה את זה עוד יותר קשה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.

ר' יצחק: הוא לא יודע כמה הכתובה תצא. זה לא עושה. בזמנים של היום בכלל, כמו שרבענו תם אמר שאחרי שרבענו גרשום עשה תקנה, היה צריך לעשות כתובה לאיש, כי רוב גיטין עושות נשים.

ר' יואל אשר: צריך להיות שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. ברגע שיש איסור להוציא בעל כרחו,

ר' יצחק: כבר ממילא לא קלה בעיניו להוציאה.

הלכה ד – בעילת זנות ללא כתובה

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, הרמב"ם אמר שיש מינימום של מנה ומאתיים. אומר הרמב"ם, אסור לרדת פחות מזה. **"אין פותחין לכתולה ממאתים ולבעולה ממאה"**. אבל הוא רוצה כאן להוסיף, **"וכל הפותח בעילתו..."** הייתי מוסיף את המילה "כ-". הרמב"ם לא אומר כך. הרמב"ם אומר **"בעילתו בעילת זנות"**. החכמים אומרים שזו בעילת זנות. כלומר, זה הרי נגד הכלל של **"אין אדם"**

ר' יצחק: עושה בעילתו בעילת זנות. כבר שאלו את הרמב"ם את הקושיה. את הקושיה שאלו לפני הרמב"ם. עכשיו, בוודאי,

ר' יואל אשר: זו לא בעילת זנות ב

ר' יצחק: מובן שזה לא קידושין אם זה

ר' יואל אשר: יצטרך להגיע לזה. בעילת זנות היא לא בעילת זנות. אני לא מתכוון לבעילת זנות. זה רק מילים שהם אסרו. עוד דרך לומר שהחכמים אסרו. החכמים אסרו בלא נישואין, בלא חופה, בלא ברכה. אומר הרמב"ם,

הלכה ד (המשך) – אופנים שאפשר לקיים חיוב כתובה

ר' יצחק: אבל מה צריך לכתובה? האם צריך להיות שטר?

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, זה שקראו לזה שטר זה כי כך קוראים לזה. אבל **"אחד הכותב את הכתובה בשטר"**, בין אם

ר' יצחק: שוב, יש, דינר בדרך כלל הוא מטבע של כסף. אבל הרמב"ם אומר חידוש, כלומר, בגמרא כתוב שזה תלוי אם זה דאורייתא או דרבנן וכו'. הרמב"ם אומר חידוש, שהדינר שצריך לתת, מאה או מאתיים, הוא לא המקורי, דינר אמיתי שהוא דינר כסף, אלא בזמן חכמים היה איזה מטבע, שהיה לו שם, אני לא יודע איך קוראים לו, שהמטבע היה רק שמינית כסף.

ר' יואל אשר: **"שהיה שבעה חלקים נחושת, וחלק אחד כסף. עד שהיה בסלע חצי זוז כסף"**.

ר' יצחק: שיצא שבסלע יש ארבעה דינרים, יוצא חצי זוז. סלע הוא ארבעה זוזים,

ר' יואל אשר: או ארבעה דינרים. **"ונמצא"**, יוצא **"מאתים דינר של בתולה הם עשרים וחמישה דינר של כסף"**. מכסף זה עשרים וחמישה דינר, זה רבע. שמינית. שמינית. כן. **"ומאה של בעולה הם שנים עשר דינר ומחצה"**.

ר' יצחק: כן? יש שמינית מזה. שמינית מהכסף.

ר' יואל אשר: טוב מאוד. **"ומשקל כל דינר"**, כמה משקל של כל דינר, לא הערך, אלא המשקל. **"שש ותשעים שעורות, כמו שביארנו בתחילת עירובין"**. הרמב"ם אומר את זה לגבי הלכות עירובי תחומין.

ר' יצחק: מה...

ר' יואל אשר: כמה כסף. כן. אומר הרמב"ם, **"והדינר הוא הנקרא זוז בכל מקום"**. כשכתוב בגמרא זוז, זה דינר. **"בין שהיה מן הכסף הטהור, בין שהיה ממטבע אותן הימים"**.

ר' יצחק: נכון. אבל יש שני סוגים, שני סוגים שונים של דינר.

סטייה: נפקא מינה מעשית היום – כמה שווה כתובה?

ממילא המנהג שלנו הוא לכתוב בכתובה, כמו שאתה אומר, כסף דאורייתא, כלומר זהב טהור, פי שמונה, אתה יודע, זה לא יעזור כלום, כי כשבאים לבית דין האיש יאמר

ר' יואל אשר: שיש מחלוקת גדולה מכל הימים כמה זה יוצא. השיעורים הגדולים יוצאים בעשרות אלפים, והשיעורים הקטנים יוצאים במאות דולרים.

ר' יצחק: נכון, אבל מכיוון שממילא

ר' יואל אשר: יש את המנהג שמוחלים בגט. זה כל כך מעניין, נשארנו עם הכתובה הפורמלית.

ר' יצחק: נדמה לך, מוחלים אחרי ששילמו. לא מוחלים.

ר' יואל אשר: לא, המנהג הוא שבגט מסתדרים על עניני כסף יותר בכלליות, כי יש מתנות, ובמיוחד אם יש ילד. ממילא אומרים שמה שהיה בכתובה כבר כלול בעסקה שעשו.

ר' יצחק: יש כתובה, צריך להיות אפשר לחשב. יש דבר פורמלי כזה שאומרים שלא תובעים יותר את הכתובה, אבל בעצם זה חלק מ... זו תביעה אמיתית. הרי תמיד גובים היום כתובה. אני אומר לך, הבעיה היא...

להעיד בפני עדים.

ר' יצחק: אמרתי לך, כי עדים יכולים בעצמם לכתוב. ממילא, זה כלול בזה.

ר' יואל אשר: בסדר.

הלכה: כנס אשה ולא כתב לה כתובה / אבד שטר הכתובה / מחלה כתובתה

ר' יצחק: אומר הרמב"ם הלאה. עכשיו, הם למדו שצריך לכתוב כתובה.

ר' יואל אשר: ולמדנו שבלא כתובה בעילתו בעילת זנות עם כתובה חלשה יותר. אומר הרבי,

ר' יצחק: מה שלמדנו זה לפני החתונה, לפני הכתובה זה צריך להיות. הולכים ללמוד שבעצם אותו דבר הוא גם אחרי אם נעלמת הכתובה. אבל זה צריך להיות לפני זה, את זה לומדים בהמשך.

ר' יואל אשר: כנס אשה, מישהו לוקח אישה ולא כתב לה כתובה, או אפילו הוא כתב כתובה, אבל ואבד שטר הכתובה, זה לא קיים. או, מחלה כתובתה אסור לבעול, הוא הלך והוא אמר לאישה, הרבי מוחל לכתובה. אם זה לא היה בשבילו עצמו, לא עוזר. כל הדברים האלה לא עוזרים. כי זה כאילו הלך נגד הכתובה, ר' יצחק: או חסרה הכתובה.

ר' יואל אשר: זה עוזר, אבל עכשיו אין לה שום כתובה. נכון, אין לה שום כתובה. אבל הרי למדנו שאסור להיות עם האישה בלא כתובה. זה חוזר וכותב לה כתובה עיקר. עיקר הכתובה, התוספת אפשר באמת למחול כי עיקר הכתובה היא דין דרבנן, אז אם רצה להם, צריך לכתוב מיני כתובה, ולא ישהה עם אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה, אפילו כשאין בעילה, סתם כך. כשהיא נדה למשל במשך השבועיים, אם הוא רוצה להיות איתה באופן נישואין, יחוד אולי יהיה בעתיד, אני לא יודע מה, אסור להיות אפילו שעה אחת ולשהות בלא כתובה, מה שיש הרי את העצה שהיא יכולה לקחת מטלטלין, כן,

ר' יצחק: עד... מה שזה לא יהיה, אני לא מתכוון אולי... לשהות אומר יחוד.

ר' יואל אשר: לשהות אומר לבעול, זה הלאה הבעילה.

ר' יצחק: להישאר. לשהות אומר הוא כאן להישאר. הוא מתכוון כאן ל... הוא נותן הרי את המקרה...

ר' יואל אשר: הוא לא יכול להיות איתה... הוא מדבר הרי על

ר' יצחק: המקרה שהיא כבר... כי הוא מדבר הרי על המקרה שהיא כבר מחלה. אומר הוא, "בסדר, אבל כבר היתה לי כתובה קודם." אומר הוא, "לא, אתה לא יכול להמשיך, אתה לא יכול לשהות אפילו שעה אחת." זו המילה של שעה אחת,

ר' יואל אשר: זה מה שהוא מתכוון.

ר' יצחק: אבל זה כש

ר' יואל אשר: אתה מוכר את זה בשבילו עצמו. ומה הבעיה כשאתה מוכר את זה בשבילו עצמו?

כותבים את זה בשטר, "ואחד שהעידו עליו עדים וקנו ממנו שהוא חייב לה מאה או מאתיים", או שעשו קנין, הוא לקח עדים והוא התחייב בקנין שהוא כבר מעכשיו מתחייב, הוא מקדיש כסף עבורה למקרה שיהיה גט או מיתה, גם זה מותר. זה יותר מהתחייבות, לא מספיק שהוא מתחייב, צריך להיות או כתובה, אם לא כתובה

ר' יצחק: צריך להיות קנין. "וכן", עוד עצה – אנחנו עושים את שניהם,

ר' יואל אשר: כך המנהג, בכתובה עושים גם

ר' יצחק: קבלת קנין על הכתובה. עושים קנין על הכתובה, אבל זה מצחיק, טכנית זה הפוך. הסיבה שאפשר לעשות את הקנין עם עדים היא כי אם העדים שומעים קנין כזה, הם יכולים בעצמם לכתוב את השטר. זה הרי בסיס לשטר. השטר עצמו עובד מכוח קנין כזה.

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, "וכן", עוד עצה, "אם נתן לה מטלטלין כנגד כתובתה", הוא נתן לה כסף או שווה כסף כמו שווי הכתובה, והוא אמר שהיא יכולה

ר' יצחק: להחזיק את זה אם היא, לא כמשכון,

ר' יואל אשר: אם היא, כך שאם הוא מת או מתגרש, "הרי זה מותר לבעול עד שיהיה להם פנאי לכתוב". אומר הרמב"ם, זה לא לכתחילה. זה נשמע כאילו מיד כשיש חתונה תופסים כבר, קורה כבר איזה אירוע פתאומי, או אני לא יודע, איזו סיבה אחרת למה זה לא לכתחילה. אבל הרי הוא אמר שאסור לבעול בלא כתובה, יש עצה שאיש תופס שהוא לא עשה שום כתובה, הוא לא צריך עכשיו להיות פרוש עד שיקבל סופר, אלא הוא יכול לבעול עד שיהיה

ר' יצחק: זמן לכתוב.

דיון: מה לכתחילה ומה בדיעבד?

ר' יואל אשר: העדים והקנין זה לכתחילה, זה מותר. המטלטלין זה בדיעבד.

ר' יצחק: כך אומר הרמב"ם. בשולחן ערוך כתוב שגם העדים זה בדיעבד.

שבעת ימי המשתה, כתובה בשעת אירוסין, ומכירת כתובה

הלכה: לבעול ללא כתובה – העצה עם מטלטלין

ר' יואל אשר: אבל הוא אמר שאסור לבעול בלא כתובה, יש עצה שאיש לא עשה שום כתובה, הוא לא צריך עכשיו להיות פרוש עד שיקבל סופר, אלא הוא יכול לבעול עד שיהיה זמן לכתוב. נשמע שהעדים והקנין זה לכתחילה, זה מותר. המטלטלין זה בדיעבד.

ר' יצחק: כך אומר הרמב"ם. בשולחן ערוך כתוב שגם העדים זה בדיעבד. כן.

ר' יואל אשר: כאן נראה גם קצת כמו העדים, כי הרמב"ם אומר עד שיהיה פנאי לכתוב. הוא לא אומר עד שיהיה פנאי לכתוב או

לגבות את עיקר הכתובה מבני חורין, רק מבני חורין, לא מנכסי משועבדים. והדבר השני, **ואינה גובה תוספת כלל***, מה שהוסיף שהוא הולך לתת עשרת אלפים דינר, זה לא, רק הבסיס, המינימום. למה? **הואיל ולא כנסה***. הפשט הוא, אנו אומרים שמה שהוסיף היה משום חיבת ביאה, שהוא הולך לגור איתה, הוא הולך להיות איתה. אבל אם הוא מת, הרי היה... על דעת זה לא התכוון. ולמה רק מבני חורין ולא ממשועבדים? כי אולי אין כאן פרסום, לא עשו לודעא, כי עדיין לא היו נישואין, לא עשו מנין של יהודים.

ר' יצחק: יש שכאשר יש שטר,

ר' יואל אשר: אז אפשר לגבות ממשועבדים,

ר' יצחק: כי יש פרסום. כאן לא היה פרסום. אני לא יודע, אולי זה הענין של פרסום. אולי זה כי הכתובה עצמה היא שטר. אני לא יודע למה.

ר' יואל אשר: לא ברור לי.

אירס ולא כתב כתובה

ר' יצחק: אבל אם אירס ולא כתב כתובה,

ר' יואל אשר: הוא עשה אירוסין ולא כתב כתובה, ומת או גירשה והיא ארוסה, והוא מת כשהיא ארוסה, אין לה כלום, היא לא מקבלת כלום. אין לה גם לא את עיקר הכתובה. למה? שלא תיקנו לה עיקר כתובה עד שתינשא או עד שיכתוב. נעשים חייבים רק או כשיש חתונה, אפילו בלי כתיבה נעשים חייבים אוטומטית, או אם כתובים נעשים חייבים אפילו באירוסין, כמו שאמרנו עכשיו.

ר' יצחק: בכל פעם שכתובים כתובה, אפילו הוא מת דקה אחר כך,

ר' יואל אשר: הוא כבר חייב.

כתובת קטנה – כתובתה לאביה

כאשר אב משיא את הבת כי היא עדיין קטנה, וכתב לה כתובה, והבעל כתב כתובה, ומת או גירשה כשהיא נערה, והיא מתה כשהיא עדיין נערה, זה כמו הקידושין, כל מה שקטנה מקבלת הוא של האב, גם הכתובה, כתובתה לאביה, כמו שביארנו, כמו שכבר אמרתי, כמו כשדיבר על דין זכאי בכתובת בתו, היה כתוב בהתחלה כשהיה כתוב הלכות בוגרת,

ר' יצחק: הלכות קטנה. רק באירוסין, בנישואין כבר לא מקבל האב,

ר' יואל אשר: נכון? כבר.

הלכה: שבעת ימי המשתה – שמחת חתן וכלה

עכשיו, פעם שכבר סידרו את החופה, הגיע זמן למסיבה הגדולה, לשמחה. בואו נלמד הלכות שמחת אדם עם אשתו. לא ה... יש מצווה של שמחה של שנה ראשונה, אבל כאן מדברים על השמחה של ההתחלה, של מיד אחרי החתונה.

אומר הרמב"ם הלאה: "וכן תקנו חכמים שכל הנושא בתולה יהיה שמח עמה שבעת ימים". כאשר מישוהו נושא בתולה, צריך

ר' יצחק: כי אז הוא לא צריך לשלם שום כתובה כשהוא מגרש אותך.

ר' יואל אשר: אה, זה נעשה כזה קלה בעיניו. אבל המוכרת כתובתה לאחרים בטובת הנאה,

ר' יצחק: אם מישוהו מוכר את הכתובה ל

ר' יואל אשר: אחר – זה עסק, כמו שאנשים מוכרים את ההלוואה שלהם, "תן לי עכשיו מאה דולר, וכשבעלי יגרש אותי תרוויח עשרת אלפים דולר." זה עסק. המוכרת כתובתה לאחרים בטובת הנאה, אינו צריך לכתוב לה כתובה אחרת. הוא לא צריך לכתוב כתובה חדשה. למה? שלא תיקנו כתובה אלא כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, שהוא לא יוכל לגרש בקלות בלי שום השלכות. אבל אצל האשה, היא הרי כן בטוחה. למה? כי אם הוציא זו, אם הוא הולך לגרש אותה, הוא הרי יצטרך לשלם את הכתובה. הוא לא ייתן את זה לה, הוא ייתן את זה לאדם האחר שקנה את זה, הלוקח, בדרך שהיה משלם לה אם לא מכרה.

ר' יצחק: טוב מאוד. אבל הבעיה של "לא יוציאה" היא לא שצריך להגיע כסף אליה. אפילו לא מגיע שום כסף אליה,

ר' יואל אשר: אין בעיה.

ר' יצחק: לא כל כך הרבה כסף. בכל מקרה,

ר' יואל אשר: יש לך רק אופציה,

ר' יצחק: זה היה שווה. כתובה כשעדיין לא היתה חתונה שווה הרבה פחות מהכתובה עצמה, לא יכול להיות.

הלכה: מאימתי נעשים חייבים בכתובה? – ארוסה עם כתובה / בלא כתובה

ר' יצחק: עכשיו אפשר ללמוד את זה, מאימתי נעשה קטגוריה חדשה של הלכות? מאימתי נעשים חייבים בכתובה?

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, המאיר את האשה וכתב לה כתובה, מישוהו עושה אירוסין והוא כותב לה כתובה,

ר' יצחק: אבל עדיין לא קרתה חופה,

ר' יואל אשר: לא תחשוב שהכתובה עצמה היא חופה. כתובה היא לא חופה. כתובה היא דין שמלבד החופה צריכה להיות כתובה. עדיין ארוסה היא, היא עדיין נקראת ארוסה, ואינה נשואה,

ר' יצחק: שאין הכתובה עושה נישואין.

ר' יואל אשר: וממילא, ואם מת או גירשה,

ר' יצחק: אבל כתובה יש לה. למעשה, הכתובה היא שטר,

ר' יואל אשר: הוא כתב לה חיוב. אז אם מת או גירשה היא ארוסה שיש לה כתובה. ארוסה שיש לה כתובה יכולה גם לגבות את הכתובה, גובה עיקר כתובתה מבני חורין.

ר' יצחק: אבל רק הדין כך,

ר' יואל אשר: בדרך כלל בעל חוב יכול לגבות גם מנכסים שנמכרו. אם הלווה הלך ומכר את כל נכסיו, נשארו בני חורין, האיש שמת לאחר שעשה כתובה מאירוסין, יכול

ר' יואל אשר: השאלה היא גם עליה האיסור, שהיא לא יכולה ללכת לעבוד?
ר' יצחק: לא, אולי היא יכולה למחול. כתוב שזה לטובתה, אולי אם היא רוצה

ר' יואל אשר: ללכת לעבוד היא יכולה למחול.

ר' יצחק: אני לא יודע. לא כתוב שזו לא חובה עליו, זו חובה עליה. כלומר,

ר' יואל אשר: זה חלק מהכתובה,

ר' יצחק: אחד הדברים שהבעל חייב לאישה, כך משמע. הוא מביא שהרמ"א אומר שהיא יכולה למחול.

ר' יואל אשר: כך? יכולה למחול על שמחתה?

ר' יצחק: כן. יש שאומרים שעל המלאכה היא לא יכולה, אבל כך משמע, שזו תקנה לטובתה.

ר' יואל אשר: אז היא לא מוחלת אם היא לא נהנית עכשיו ממסיבות והיא נהנית ממנוחה?

ר' יצחק: לא צריכה למחול. לא, מנוחה אומר שהרי יש דין שהוא לא רשאי ללכת לעבודה. זו העיקר נפקא מינה להלכה.

ר' יואל אשר: לא, אני אומר, היא רוצה לישון ביום, וזה יהיה הכיף שלהם. זה בוודאי שמותר.

ר' יצחק: שמחה אומר, הנפקא מינה של שמחה היא שהוא לא רשאי ללכת לעבוד. ממילא, מה הוא יעשה? הם בבית. הם בבית לבושים.

ר' יואל אשר: שמעתי מחכם שפחות אוכלים ויותר ישנים.

ר' יצחק: זה לא מדבר על חתן, זה מדבר על שנה שלמה.

הלכה: לשאת כמה נשים בבת אחת

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם הלאה, מה קורה אם אדם מתחתן עם יותר מאישה אחת? אומר הרמב"ם, **"יש לו לאדם"** - לאדם יש את הזכות, לא שהוא צריך או שזה דבר חשוב, הוא רשאי, הוא יכול לשאת **"נשים רבות כאחת ביום אחד"** - הוא יכול לשאת כמה נשים בבת אחת. מאוחר יותר בהלכות אישות הולך הרמב"ם לומר לנו יותר על זה, שאפשר לשאת רק כמה נשים כמה שאפשר לתת לכולן. אז הטעם כך,

ר' יצחק: הן יהיו לבושות.

ר' יואל אשר: שמעתי מחכם שפחות אוכלים ויותר ישנים.

ר' יצחק: זה לא מדבר על חתן, זה מדבר על שנה שלמה.

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם הלאה, מה קורה אם אדם מתחתן עם יותר מאישה אחת? אומר הרמב"ם, **"יש לו לאדם"**, לאדם יש את הזכות, לא שהוא צריך, או שזה דבר חשוב, הוא רשאי, הוא יכול לשאת **נשים רבות כאחת ביום אחד**, או שהוא יכול לשאת כמה נשים בבת אחת. מאוחר יותר בהלכות אישות הולך הרמב"ם לומר לנו יותר על זה, שאפשר לשאת רק כמה נשים כמה שאפשר לתת לכולן.

הוא לשמוח איתה שבעה ימים. מה זה אומר "שמח עמה"? כמו שהראשונים אומרים, לא הוא שמח, אלא הוא שמח איתה. מה זה אומר? **"אינו עוסק במלאכתו ולא נושא ונותן בשוק"**. לא עושים שום עבודה, למשל, אני יודע, שרברב לא עושה שרברבות, וסוחר לא הולך לעשות סחורה. אלא מה עושים? דבר מאוד נחמד עושים, הנה: **"אוכל ושותה ושמח"**. עושים שלושה דברים חשובים: אוכלים, שותים, ושמחים. **"בין שהיה בחור בין שהיה אלמון"**. אין חילוק. היא בתולה, אבל הבעל אינו

ר' יצחק: חילוק בחור או אלמן,

ר' יואל אשר: הוא חייב לשמוח עם אשתו שבעת ימים. וההלכה היא הלכה... הרמב"ם אומר "תקנו חכמים", ובהלכות אבלות אומר הרמב"ם ששבעה לאבילות ושבעה לימי המשתה היא תקנה של משה רבינו. בפסוק, איך כתוב? "מלא שבוע זאת". על כל פנים, שם אומר הרמב"ם שכאשר הוא אומר "תקנת חכמים", הוא מתכוון "תקנת משה רבינו". זה מעניין, משהו שמשה רבינו לא קיבל בסיני, אלא הוא תיקן אותו, נקרא באופן אחר "תקנת חכמים". הרבה פעמים אומר הרמב"ם "תקנת נביאים" או "חכמים ראשונים". כאן הוא אומר פשוט "תקנת חכמים".

ר' יצחק: בסדר. זו בתולה.

בעולה – שלשה ימים

ר' יואל אשר: **"ואם היתה בעולה"**, אם היא היתה כבר בעולה, היא זיווג שני, **"אין פחות משלשה ימים"**. לא צריך להיות שבעה ימים, אלא שלושה ימים. **"שתקנת חכמים היא"** –

ר' יצחק: כאן אומר ה

ר' יואל אשר: רמב"ם את המילים "שתקנת חכמים היא", זו תקנת חכמים, כמו שהוא אומר "תקנת משה רבינו" – **"לבנות ישראל שיהיה שמח עם הבעולה שלשה ימים, בין בחור בין אלמון"**. מעניין שהוא אומר בשני המקרים על הבחור והאלמן.

ר' יצחק: העיקר הוא, זה מאוד טוב, כי זה לטובתו.

ר' יואל אשר: שניהם תקנת חכמים, כן. אז הוא צריך להתחשב בה. היא אוטומטית שמחה שהבעל במצב רוח טוב.

ר' יצחק: לא, "אוכל ושותה" אומר "עמה", בוודאי. מה אז? הוא הולך לשמוח עם חבריו?

ר' יואל אשר: לא, אם הוא יושב בבית איתה, והוא צריך להיות במצב רוח טוב,

ר' יצחק: לשמח אותה. לשמח אותה לא אומר שהיא עצובה והוא צריך לשמח אותה.

ר' יואל אשר: זה אומר לשמוח ביחד. זו המשמעות. מסיבה ארוכה, מסיבה של שבעה ימים. אבל זה מעניין, היה כתוב "אוכלים ושותים ושמחים" על שניהם.

ר' יצחק: וזה אומר, "ישמח עמה" - "אלא אוכל ושותה ושמח". אני מבין מעצמי שזה אומר "עמה".

דיון: האם זו חובה עליה גם?

ר' יצחק: שארות ותבונין.

ר' יואל אשר: בכל יום חול, שבת אי אפשר, נכון? שבת אי אפשר, למה? כי זה קניין?

ר' יצחק: בכל יום חול. אה, הוא לא אומר כלום, רבי, למה לא? למה כתוב? כתוב מתנה שבת? כתוב שבכל יום חול מותר.

ר' יואל אשר: בכל יום חול? בסדר, יום טוב אסור בגלל... צריך שמחת יום טוב.

ר' יצחק: לא, שמחה אינה סתירה. אפילו כשאדם... לא כתוב שהשבעה ימים שמחה חייבים להיות בצמצום, כי הרי רואים שהוא רשאי לשאת נשים רבות בשבילו. אחר כך הוא יעשה לכל אחת שבע ברכות נפרדת. כן. אבל לא כתוב כאן... אני חושב שהרמב"ם כן אמר בהלכות שבת, שלא עושים קידושין בשבת. זוכר? אחר כך בשבת כבר היה כתוב שאסור לעשות קידושין בשבת. אחד הדברים שם מקנינים...

ר' יואל אשר: אה, שם היה כתוב עוד דברים שאסור, כן.

ר' יצחק: כתוב, כן. צריך להאמין. בכל יום בכל... בהלכות שבת פרק כ"ג היה כתוב, זו גזירה שמא יכתוב, כן. אני כותב מה...

ר' יואל אשר: אני כותב מה...

ר' יצחק: לא, כמו כל הקנינים. כל הקנינים אסור לעשות בשבת.

הלכה: מתי מותר לעשות נישואין?

ר' יואל אשר: מתי לא עושים? אומר הרמב"ם, לעשות אירוסין מותר בכל יום חול, אבל נישואין לא עושים בכל יום חול. יש ימי חול שלא עושים נישואין. מתי? **ערב שבת, או באחד בשבת.** למה? **גזירה שמא יבוא לידי חילול שבת בתיקון הסעודה.** **שהחתן טרוד בסעודתו.** החתן הרי טרוד בסעודה, כי הוא רוצה למצוא חן, הוא רוצה לעשות סעודה יפה, זה חשוב לו מאוד, הוא לוקח פרשור מזה שתהיה סעודה יפה. אני חושש שאם תהיה לו חתונה ערב שבת, הוא ימשיך עם הסעודה, יהיה חילול שבת. ואותו דבר,

ר' יצחק: ערב שבת הוא הולך להיות לגמרי...

ר' יואל אשר: בשבת לדאוג לגבי סעודת החתונה של מחר, הוא כבר יתחיל לשחוט את הבהמה.

ר' יצחק: זו שחיטת שבת.

ר' יואל אשר: לא רק שהוא לא יתמקד בשבת. אומר הרמב"ם, זה ערב שבת, אבל שבת עצמה, ואין צריך לומר שאסור לישא בשבת. יש חוץ מזה שאסור לעשות אירוסין כקניין, גם חלק הנישואין, השמחה, החופה, זה גם לא עושים בשבת מאותה סיבה, כי הוא טרוד בסעודתו, יבוא לחילול שבת.

הלכה: חול המועד

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, אפילו בחולו של מועד... מעניין הלשון אפילו, כי זה מסיבה אחרת לגמרי. הרמב"ם,

ר' יצחק: חולו של מועד גם יש איסור שאסור להתחתן. סתם כך שבת ויום טוב אסור, בגלל הנושא. אולי יום טוב צריך להבין,

ר' יואל אשר: שארות ותבונין, צריך להיות עם חשבון. אבל מצד דין נישואין אפשר לשאת כמה ביום אחד. הוא רוצה להוציא את זה. **ומברך ברכת חתנים לכל אחת כאחד.** מספיקה ברכה אחת על כל הנשים. אם על כל אישה יש תקנה של ברכת חתנים, בחתונה יש ברכת חתנים. אומר הרמב"ם, זה לגבי ברכה. אבל **לשמחה**, המצווה שצריך לשמוח שבעה ימים, היא דין כמו זכות שיש לאישה, פריבילגיה שיש לאישה. ממילא אי אפשר לשאת עשר נשים ולעשות שבע ברכות אחת, זה לא עובד כך. **צריך לשמוח מכל אחת ואחת. שמחה אריה לה,** היא ראויה לשבעה ימים, אז אם בתולה שבעה.

ר' יצחק: אריה לה אומר הוא לפי אריה לה.

ר' יואל אשר: לה עצמה. ובתולה שבעה, ואם בעולה שלושה. יש דין, **אין מערבין שמחה בשמחה.** אי אפשר לומר, בסדר, אני אהיה הרבה יותר, אני אקח את אותה שעה, אני אהיה הרבה יותר שמח. זה לא כך, אי אפשר לערב שמחה בשמחה. לכל אחד יש שבעה ימים משלו של שמחה.

דיון: אין מערבין שמחה בשמחה — בנשים וביום טוב

ר' יצחק: לא, הלשון, אין מערבין שמחה בשמחה ראינו גם ביום טוב, שאסור לעשות יום טוב.

ר' יואל אשר: הוא הולך לומר את זה מאוחר יותר, הולכים לומר את זה מאוחר יותר. כאן זה הסעיף הבא. כן. לכל אישה יש דין בשמחה. אי אפשר לחבר את השמחה של אסתר עם השמחה של רחל. הבא הוא שאי אפשר לחבר את שמחת חול המועד עם ה...

ר' יצחק: טוב, אבל אני אומר את זה מסיבה אחרת. כתוב גם בהלכות יום טוב, אני זוכר, זה לכבוד יום טוב, כי יום טוב מגיע לו שמחה משלו. אבל כאן הפשט הוא שזו חובה לאישה. כמו שאי אפשר לשלם לשתי הנשים כתובה אחת.

ר' יואל אשר: אי אפשר לתת שמחה אחת. יכול להיות ביום טוב זה גם שניהם. היא גם תטען שלא קיבלתי את שלי, כי השבעה ימים זו שמחה של יום טוב.

ר' יצחק: שני הצדדים. הם למדו הלכות יום טוב שזה גם נושא של יום טוב. בסדר. עכשיו הולכים ללמוד מתי...

ר' יואל אשר: מה שאני אומר הוא, אם כשיום טוב עם האישה, אם הוא חושב בעיקר על היום טוב, הוא לא נתן לאישה. אם הוא חושב בעיקר על האישה, הוא לא נתן ליום טוב. כי הקב"ה לא נכנס לראש שלו. אומרים שצריך להיות שני מקרים נפרדים. כן.

הלכה: מתי מותר לעשות אירוסין (קידושין)?

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, **מותר לארס בכל יום חול.** בכל יום שהוא יום חול, מותר, מותר לתת קידושין. **אפילו בתשעה באב, בין ביום בין בלילה,** כי הגמרא אומרת שהחתונה היא מאוד חשובה, כי מצאת כלה שהיא מסכימה. עשה את זה עכשיו, אחרת כבר אחר יחטוף, שמא יקדמנו אחר. אבל מתי לא? לא.

ר' יצחק: מתי לא? אירוסין מותר לעשות מתי שרוצים.

המשך הלכות נישואין

ר' יצחק: הנקודה היא, שאם יוצא שאין לו שלושה ימים, אז הוא לא יכול. אבל אני חושב שזה גם אחד הטעמים של הגמרא להלכה הבאה, שעושים ביום רביעי.

הלכה: בתולה נישאת ביום רביעי

ר' יואל אשר: שבדרך כלל יהיה לו כמו הסאו, זה מעניין, כבר היו להם כמה סיבות לגבי מתי אפשר לעשות אירוסין ונישואין. יש מתי אסור, יש מתי אסור משום עירוב שמחה בשמחה. וכאן יש דבר חדש: מתי זה זמן טוב לעשות נישואין? כשיוכלו ללכת לבית דין. אומר הרמב"ם כך: **מקום שאין בית דין יושבין בו אלא בשני וחמישי בלבד**, מקומות שיש בית דין רק פעמיים בשבוע, אז המנהג הוא **בתולה נישאת בו ביום רביעי**. בעיר, מתי אומר הרמב"ם, באותה עיר יש לעשות חתונת בתולה ביום רביעי, למה? **שאם היתה לו טענת בתולים ישכים לבית דין**. אם יש טענת בתולים, שיוכלו להגיע מהר לבית דין.

ר' יצחק: זה אומר,

ר' יואל אשר: מקום שיש תמיד בית דין, אפשר תמיד לישא כי יוכלו ללכת לבית דין. אבל אם יש רק בית דין...

ר' יצחק: פעמיים בשבוע,

ר' יואל אשר: באחד בשבת לא אפשר, כי דיברנו שלא אפשר באחד בשבת. אז כשנשאר יום לפני יום חמישי, יש לעשות ביום רביעי **שאם היתה לו טענת בתולים**. נראה שאחרי נישואין הולכים לעשות מיד ביאה. כן. אומר הרמב"ם, **מנהג חכמים הוא שהנושא בתולה...**

דיון: האם זו תקנה למעשה?

ר' יצחק: זו תקנה, זה לא חיוב. מי שעושה חתונה ביום אחר בשבוע, לפי מה שכתוב הוא עובר על תקנת חכמים.

ר' יואל אשר: לא בדיוק.

ר' יצחק: מה זאת אומרת לא בדיוק?

ר' יואל אשר: כי היום יש בית דין לא דווקא בשני ובחמישי. זה אחד. ושנית, אפשר לעשות חתונה ולעשות הביאה מתי ש...

ר' יצחק: גם זה לא. אוקיי. אבל בכל מקרה, היום אין בית דין,

ר' יואל אשר: וגם אין לי טענת בתולים. אוקיי. האם זה מנהג חכמים? לא. למה לא? כי היום אומרים שהרבה נשים בכל מקרה אין להן בתולים. אז זו גמרא אחרת. אבל היום לא צריך להתדיין בבית דין על זה. מקובל שאם לא מוצאים בתולים ממשיכים הלאה. אין בעיה.

ר' יצחק: זה טוב מאוד כך. נו נו,

הלכה: בעולה נישאת ביום חמישי

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, **מנהג חכמים הוא שהנושא את הבעולה ישא בחמישי**. כאן יש מנהג חכמים, שלא במקום שאין בית דין יושבים, אלא סתם כך יש לעשות בחמישי. בעולה, סליחה, בעולה אין לה ענין של טענת בתולים. אז כשמישהו מתחתן עם

ר' יואל אשר: כי יום טוב הרי אין נושא של טרדה. אולי סתם כך כי יום טוב יהיה גם הבעיה עם... אפילו בחולו של מועד, זה אומר יום טוב עצמו אסור. אפילו אומר יום טוב...

ר' יצחק: אפילו בחולו של מועד.

ר' יואל אשר: מדבר רמב"ם, יש יום טוב.

ר' יצחק: כמו שאין מערבין שמחה בשמחה.

ר' יואל אשר: שוב. אפילו בחולו של מועד אומר לא רק יום טוב, אלא אפילו חול המועד של יום טוב, שהוא זמן חול של יום טוב, **אין נושאין נשים כמו שביארנו**. למה?

ר' יצחק: מה אומר כמו שביארנו?

ר' יואל אשר: אה, כמו שאין מערבין שמחה בשמחה, שנאמר **מלא שבוע זאת**, מלא את כל... כמו שכתוב ברחל ולא, זה דרש, כי שבוע זאת שם אומר שבע שנים. אבל **מלא שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת**,

ר' יצחק: כן? לא בטוח. לא, הוא הרי... **בעבודה שתעבוד עמדי**, לא.

ר' יואל אשר: מלא שבוע זאת אומר...

ר' יצחק: אולי כן שבוע. לא כתוב שם שהוא התחייב שהוא הולך לעבוד שבע שנים מהפסוק. **בעבודה שתעבוד עמדי עוד שבע שנים אחרות**,

ר' יואל אשר: אבל שבוע יכול לומר שבוע. מלא שבוע זאת זה השבוע של שבע ברכות. אז מאחר שיש איסור של אין מערבין שמחת יום טוב עם שמחת נישואין. אז אסור ביום טוב כשלעצמו לא, אבל גם חול המועד. חול המועד גם יש משהו קצת מצווה של שמחה.

ר' יצחק: כל מצוות שמחה של יום טוב יש גם בחול המועד.

ר' יואל אשר: כן, אבל רק מדרבנן. כל ישראל, לא כמו ביום חול, לא,

ר' יצחק: יש מלאכה. אבל להיפך, כאן יש מלאכה עם דרבנן אולי, מאחר שצריך לשמוח.

ר' יואל אשר: אה, אולי עושים ושמחתם לפני ה' אלקיכם **שבעת ימים**,

ר' יצחק: כן, זה לולב. אבל שמחה ביום טוב היא חול המועד. בכל מקום שהמצווה היא שמחה, אין חילוק בין יום טוב וחול המועד.

הלכה: שלשה ימים קודם הנישואין

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, **ושאר הימים**, כל שאר הימים, חוץ מערב שבת, וכן הלאה, **מותר לישא בכל יום שירצה**. אבל, אומר הרמב"ם, **והוא שיטרח בסעודת נישואין שלשה ימים קודם יום הנישואין**. יש גם גזירה שבסעודת נישואין צריך להשקיע בה, נראה. אני יודע שהחכמים רצו שתהיה סעודה יפה. והחתן יקדיש שלושה ימים. מה הוא אומר שאי אפשר לעשות את זה מיד אחרי... צריך לעשות את זה ביום שלישי? הוא יכול להכין ביום חמישי ביום שישי, כן.

ר' יואל אשר: כונס, אז אפשר כן. אבל, אבל, אומר הרמב"ם, זה אומר מצידם, מצד הזכויות שיש לאדם, מצד... אני לא יודע איך לקרוא לזה, מצד מידות, מנטליות ביניהם אפשר, אבל **אין ראוי לעשות כן**, החכמים לא מניחים לבעול קטנה.

ר' יצחק: לא, כי אין זה דרך, כי אותן סיבות,

ר' יואל אשר: כי היא אולי לא תרצה, **עד שתגדל ותאמר**,

ר' יצחק: יש אותה בעיה בנישואין כמו בקידושין,

ר' יואל אשר: לכאורה.

הלכה ב: זמן שנים עשר חודש נערה ולבוגרת

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם הלכה כזו. **אירסה**, אדם אירס אישה, נתן קידושין, **ושהה כמה שנים**, הוא המתין כמה שנים עד ש... **ותבעה לנישואין**, היא תבעה אותו. לא, כאן דווקא לא קטנה.

ר' יצחק: לא מיד, אבל הנקודה היא עכשיו,

ר' יואל אשר: **ותבעה לנישואין**, היא תובעת אותו שהיא רוצה כבר להתחתן.

ר' יצחק: אה, הוא תבע אותה. ותבעה, עם מפיק ה'. הוא תבע אותה. ותבעה לנישואין,

ר' יואל אשר: **והרי היא נערה**, היא עדיין נערה. אז הוא עדיין לא... הוא עדיין לא יכול לדרוש שהוא רוצה כבר להתחתן, אלא **נותנין לה שנים עשר חודש מיום התביעה**, ממתי שהוא תובע נותנים לה עוד שנים עשר חודש, עוד שנה, **לפרנס את עצמה**, לדאוג לעצמה, לעשות פרנסה לעצמה, **ולתקן מה שהיא צריכה לו**, להכין מה שהיא צריכה. **ואחר כך תינשא**. החכמים נתנו משהו ש... שנערה שעכשיו נעשתה נערה, היא יכולה לדרוש קצת זמן. זה עסק גדול להתחתן. היא רוצה "פרנסת עצמה",

ר' יצחק: היא רוצה להיות עם עצמה. "פרנסת" זה לא פרנסה. זה אומר לומר מה שהיא צריכה.

ר' יואל אשר: היא הולכת לדאוג לעצמה. לפני שהיא הולכת לדאוג לבעל, תסיים לדאוג לעצמה.

ר' יצחק: היא אומרת מה שהיא צריכה לחתונה. "לפרנס את עצמה" פירושו לצורך הנישואין?

ר' יואל אשר: לצורך הנישואין? או שהיא יכולה לדרוש שנה כשהיא כבר גדולה להיות לבד.

ר' יצחק: חכה, חכה, חכה. אני אראה את ההלכה האחרת.

דין בוגרת

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, מה קורה **תבעה אחר שבגרה?** אחרי שהיא כבר נעשתה גדולה,

ר' יצחק: בוגרת,

ר' יואל אשר: לא רק נערה, אז לא נותנים ממתי התביעה, אלא **נותנין לה שנים עשר חודש מיום הבגור**.

ר' יצחק: כי היא כבר יודעת שהיא תצטרך להתחתן איתו, או אולי אפילו לא מקודשת, נראה את ההלכה הבאה. הנקודה היא, גדולה

אלמנה או גרושה, בעולה, יש לו לעשות חתונה בחמישי. למה? כי דיברנו קודם שבעולה יש שלושה ימים שבע ברכות. רצו, שבת אין מצוות שמחה בשבת. יום טוב יש מצווה של שמחה, יש איסור של אין מערבין שמחה בשמחה, אבל בשבת אין מצוות שמחה. יקיים את מצוות השמחה, יהיה חמישי, ערב שבת, ובשבת. אפשר לומר **לכה דודי לקראת כלה** ביום השלישי של שבע ברכות. **ויצא למלאכתו**, היום השלישי של שלושת ימי שבע ברכות.

דיון: מה הטעם ליום חמישי?

ר' יצחק: מה ההבדל אם הוא עושה זאת ביום חמישי או ביום שלישי? ביום שלישי הוא גם יצטרך להיות פנוי שלושה ימים.

ר' יואל אשר: טוב, אבל שבת תהיה חלק מהשמחה. נראה שצריכה להיות שבת שבע ברכות, שבת שלושה ברכות.

ר' יצחק: מה העניין?

ר' יואל אשר: אני לא יודע מה הענין של מנהג חכמים זה. בוא נראה מה אומרים הנושאי כלים.

ר' יצחק: הוא לא מסביר. **ויצא למלאכתו ביום ראשון**.

ר' יואל אשר: זה לא ברור. בוא לא ניקח ממנו. אולי זה דבר מעשי. הרי אסרנו עליו לעשות מלאכה. אמרו חכמים שזה מנהג טוב.

הלכות נישואין: זמנים, מזונות, וחיובי הבעל

הלכה א: קידושין לקטנה ודין הנישואין

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, כך, **המאיר בתולה קטנה, ותבע הבעל הנישואין** — אב מקבל קידושין לבתו הקטנה, ותבע הבעל הנישואין, הבעל תובע שהוא רוצה כבר לישא אותה. הרי כבר למדנו, והרמב"ם כבר אמר קודם שאין זה ענין לבעול קטנה. לא, **ר' יצחק:** לקדש קטנה אין זה ענין.

ר' יואל אשר: לבעול בוודאי לא. אוקיי, אז **בין היא אביה** — אה, אתה מתכוון שהרמב"ם בכלל לא יקדש קטנה עד שתגדל ותאמר לפלוני אני רוצה, כן? אבל כאן מדברים במקרה שלא ציית, שכן אירס, והאירוסין עובדים, כלומר הקידושין הם קידושין. ועכשיו הוא רוצה לישא אותה. אז בין היא, בין הנערה עצמה, בין אביה, **יכולין לעכב**, יכולים לומר אני לא מוכן, **שלא תינשא עד שתגדל ותעשה נערה**. היא יכולה לדרוש זמן עד ש

ר' יצחק: היא תהיה נערה.

ר' יואל אשר: **ואם רצו**, אם שניהם הסכימו על הנישואין, **וכנסה**, והוא לקח אותה לפני שהיא נעשתה גדולה,

ר' יצחק: כונס,

ר' יואל אשר: הוא יכול לקחת אותה...

ר' יצחק: אולי היא לא הסכימה? מי לא הסכים? אחד לא הסכים.

ר' יואל אשר: אה, רצו? אולי האב לא?

ר' יצחק: אה, לא, הוא אומר שניהם. אפילו אם שניהם הסכימו על הכל,

ר' יואל אשר: ליכא כתיבו, כן. אז אומר הרמב"ם. **כשם שנותן זמן לאשה.** הדין שנותנים לאדם זמן להתכונן לחתונה, אינו רק דין על האישה שהיא צריכה זמן. והאיש היו דוחפים, אה, האיש צריך, לך, התחתן. לא, האיש גם צריך זמן לפנות.

ר' יצחק: כך נותנין.

ר' יואל אשר: כשם שנותנים זמן לאישה אחרי שהבעל תבע, נותנים לה זמן **לפנות עצמו אחר כך נתנו.** אותו דבר גם לאיש. האיש יכול גם לדרוש שהוא עדיין לא מוכן. ממתי האישה אומרת, נו, הרי הסכמנו על משהו, והיא מבקשת נישואין, יש לו עוד זמן, הוא יכול לדרוש שנה. לפנות עצמו, משתלו אותה איש. **וכמה נותנין לו?** גם. משתלוותו חודש, משתלוותו חודש, משתלוותו חודש, משתלוותו חודש, ושלושים יום.

דיון: תלוי בה או תלוי בו?

ר' יצחק: אז יש מחלוקת כאן. הרמב"ם לכאורה, לפי מה שהמפרש לומד, הרמב"ם הבין שזה אומר תלוי בה. כלומר, מכיוון שהוא... מדברים באותו מקרה כמו קודם, הוא כבר קידש. אז הוא יודע שהוא יכול להיות זה שמעכב, הוא אומר, אני יודע שאת עדיין נערה, אני עדיין לא התכוננתי.

ר' יואל אשר: הוא בוודאי גדול, כי קטן לא יכול לקדש. אבל היא נערה, והיא ראויה לשנים עשר חודשים. אבל היא מבטלת. היא אומרת, אני כבר מוכנה. אבל הוא יכול לומר,

ר' יצחק: אני רוצה כן את שנים עשר החודשים. אומר שזה גם תלוי בו. אם הוא בחר, הוא מקבל שנים עשר חודשים.

ר' יואל אשר: אם הוא אלמן, אם יש לו ניסיון בהתחתנות.

ר' יצחק: זה כל כך מעניין. אבל הרמב"ם משמע שכמו שנעושים לה, כלומר לפי שלה.

ר' יואל אשר: לפי הזמן שלה, אהא.

הלכה ד: חיוב מזונות כשהגיע הזמן

ר' יואל אשר: עכשיו באה הלכה מעניינת. **הגיע זמן שנתנו לאיש ולא נשאה.** הגיע הזמן, נתנו לאיש, נניח, שנים עשר חודש או שלושים, והוא לא עשה את חובתו. יש הלכה מעניינת, **הוא חייב במזונותיה אף על פי שלא כנס.** כשלאיש יש חיובים של שארה כסותה ועונתה, אז עונה עדיין לא שייך כי אסור בלא נישואין, אבל חיוב המזונות, זה השאר והכסות, הוא כן מתחייב, אף על פי שלא כנס.

אומר הרמב"ם, יותר בפרטים של זה כך, **כשהגיע הזמן, שנים עשר החודשים נגמרו, ביום שאסור להתחתן,** שהוא אחד בשבת או ערב שבת, **אותו יום הוא פטור, מפני שאינו יכול לכנס,** מחשבים רק ממתי שהוא כבר מחויב והוא יכול.

ר' יצחק: כשאתה לא מחזיק בזה,

ר' יואל אשר: זה קנס כזה, אבל כשזה לא שייך,

ר' יצחק: אז פשוט ש...

פטור במקרה אונס

יודעת כבר שהיא הולכת להתחתן, היא כלה, היא צריכה להתכונן. אי אפשר לומר אני צריכה שנה שלמה. ממתי? היא נעשתה גדולה, מאז היא צריכה שנה.

ר' יואל אשר: וכן אם קידשה ביום הבגר, אותו דבר,

ר' יצחק: התקדשה ביום שהיא נעשתה נערה.

ר' יואל אשר: הוא יהודי טוב, הוא ציית לחכמים שצריך לקדש גדולה,

ר' יצחק: הוא חיכה לאותו רגע. **נותנין לה שנים עשר חדש מיום הקידושין שהוא יום הבגר.**

ר' יואל אשר: כך אני מתכוון, כך אני חושב.

ר' יצחק: אולי "הבגר" זה להיעשות בגרות.

ר' יואל אשר: "הבגר" מלהיעשות גדולה. בוגרת הוא אומר גם. אוקיי. **קידשה אחר שבגרה,** סתם הקידושין היו גם כבר לא באותו יום ולא לפני כן אלא אחרי כן, אז **אם עברו עליה**

ר' יצחק: שנים עשר חדש בבגרותה ואחר כך נתקדשה — כבר עברו שנים עשר חודשים אחרי שהיא כבר היתה גדולה, והיא בכלל לא מקבלת שנים עשר חודשים. לא,

ר' יואל אשר: זה רק אלא שלשים יום,

ר' יצחק: אז היא כבר היה לה זמן להתכונן,

ר' יואל אשר: כי היא כבר נערה גדולה,

ר' יצחק: והיא יודעת שהחתונה הולכת לבוא.

ר' יואל אשר: הוא צריך להיות רק שלושים יום מהתביעה. וכן **המאס את הבעולה גם נותנין לה שלשים יום מיום התביעה.** אז בקיצור, המינימום הוא שלושים יום. אין... פחות משלושים יום אי אפשר לעולם, כי נראה שזה לוקח זמן,

ר' יצחק: צריך להסתדר. אבל כשהיא קטנה מקבלת שנים עשר חודשים, כי... אוקיי, אתה אומר אולי סתם איך צריך לתת זמן? אני לא יודע. על סומריות חשבתי שנראה שצריך...

ר' יואל אשר: לא, לכן זה עצמה, כי היא עדיין לא היה לה סיכוי. אדם צריך להיות בוגר להתכונן לחתונה, לקנות וכדומה.

מקור הדין מהתורה

ר' יצחק: הוא אומר שכתוב פסוק אצל יצחק גם, "תשב הנערה אתנו ימים או עשור". ופירוש במפרשים, הגמרא היא שימים פירוש שנה. כתוב בגמרא.

ר' יואל אשר: בסך הכל לבן אמר את זה,

ר' יצחק: אוקיי. כן, זו שאלה ישנה, אנחנו לומדים חתונה רגילה מלבן. כי תראה, אין זמן חתונה שכתוב בתורה. אז מה לעשות?

ר' יואל אשר: לא רק שלומדים את זה, אלא לומדים את זה מחתונה כושלת, הוא רימה את הנערה. מהחתונה הכושלת לומדים את כל החתונות. אז אומר הרמב"ם הלאה.

ר' יצחק: מאז, לכל החתונות יש משהו כושל.

הלכה ג: זמן לאיש

אין דין שמחה, מרבין שמחה לשבת, לגבי שבת. אפשר בשבת לצאת ידי חובת המצווה של...

ר' יצחק: מה זאת אומרת, אולי החכמים לא אוהבים לבטל עבודה?

ר' יואל אשר: זה הדבר? כן, כן, כך אני חושב. או אולי יש משהו כמו שכתוב שעונת תלמיד חכם היא בליל שבת? יש משהו ענין של שבת, ענין שבת, שבשבת גם תהיה שמחה, אסרו אין, תהיה שבת שמחה.

ר' יצחק: אני שומע. אולי זה הסוד, חכם אין לו זמן פנוי. מכניס את השבת, זה כן מערבים. מה אתה אומר ששבת אין נושא של שמחה?

ר' יואל אשר: לא, בשבת אין מצווה של שמחה.

ר' יצחק: אוקיי, עד כאן למדנו מתי מותר או צריך...

ראיה מאוכל ושותה

ר' יואל אשר: אז מכאן יש לי ראיה שהאוכל ושותה הוא חיוב תמצא בשמחה, כי אם לא היינו אומרים שיש לו חיוב לאכול לכבוד שבת, עכשיו הוא הולך לאכול לכבוד. אז אני לא רוצה רק לערב על זה.

ר' יצחק: אוקיי, אז עכשיו למדנו לגבי מתי צריך להתחתן, כלומר לא מתי צריך, מתי זה הזמן הנכון ו-

ר' יואל אשר: הלוח וכן הלאה. אדם יכול לומר, אני רוצה כבר להתחתן, או משהו כזה.

ר' יצחק: לא זמן ביום בשבוע או בשנה, אלא יותר זמן.

ר' יואל אשר: כמה זמן יכול אחד לעכב את השני? אחד נתן לאחד קידושין, והוא מושך בנישואין וכדומה.

המשך דיון בהלכה י' — חיוב מזונות כשהגיע הזמן ולא נשאו: קנס או אחריות מעשית?

האם מזונות הוא קנס או חיוב מעשי?

ר' יואל אשר: הוא אומר גם הלכה דומה. אם זה דין של קנס אני יכול להבין, כי פעם אחת התחייבת.

ר' יצחק: זה יותר שזה נושא שמזונות... אני חושב שצריך ללמוד מאוחר יותר.

ר' יואל אשר: מזונות לא קשור לקידושין, מזונות קשור לגור ביחד.

ר' יצחק: לנישואין. מגיע לך לגור ביחד. כבר היה צריך להגיע הזמן.

ר' יואל אשר: לא תרויח כלום מהמשיכה שלך.

סברת ר' יצחק: מזונות הוא אחריות מעשית, לא קנס

ר' יצחק: זה נשמע כמו קנס שלילי על זה. אני לא רוצה לחשוב שזה קנס על זה.

ר' יואל אשר: רבי יצחק הוא אוהב ישראל, הוא לא רוצה לקנוס יהודים.

ר' יואל אשר: אני לא צריך כלום מהסחבת שלך. אכן, אם חלה הוא, הוא נעשה חולה. או הוא, או שפרסה נדה, היא נעשתה נדה כשהגיע הזמן. ומחמת נדה דוחים אותך.

ר' יצחק: אמר הטרומר.

ר' יואל אשר: אין נאמנה על המזונות. אז הוא לא. בנאמנות היה נעשה מחויב במזונות כי כבר ניתן הזמן. אבל אם זה בגלל חולה. שלו או שלה, אז אחד כל המזונות, מפני שאין ראוי להנחה עד שתטהר, או תעברו עד שהיא תהיה בריאה או עד שהיא תהיה טהורה? וכן הוא אינו יכול ליסעה עד שיבריא, הוא גם, כל עוד הוא חולה לא מחייבים אותו.

ר' יצחק: זה גם תירוצן, אף שהוא עצמו חולה. הלכות נישואין בעיקרון.

דיון: שידוך בלא קידושין

ר' יואל אשר: בית שמואל מדבר, מה קורה אם הסכימו על זמן הנישואין כמו בזמננו, שעדיין לא עשו קידושין, אלא שידוך? הוא אומר גם הלכה דומה שאם זה דין של קנס, אני יכול להבין, כי פעם התחייבת.

ר' יצחק: זה יותר שזה נושא של מזונות... אני חושב שצריך ללמוד מאוחר יותר.

ר' יואל אשר: מזונות אין לו עם קידושין, מזונות אין לו עם גרים ביחד,

ר' יצחק: עם נישואין. מגיע לגור ביחד. ראה, ראה, ראה,

ר' יואל אשר: אתה הולך עכשיו כלום לגנן, אתה לא צריך לגנן

דיון קודם: שבת, שמחה, ומנהג חכמים

(הערה: הדיון כאן היה קודם בשיעור, והוא שייך להלכות אחרות)

ר' יצחק: מה זה יום חמישי או יום שלישי? ביום שלישי הוא גם יצטרך להיות חלק מהשמחה.

ר' יואל אשר: טוב, אבל שבת תהיה שבת שבע ברכות.

ר' יצחק: מה ההבדל?

ר' יואל אשר: שבת שלושה ברכות.

ר' יצחק: מה הענין?

ר' יואל אשר: אני לא יודע מה הענין של מנהג חכמים. בוא נראה מה אומרים הנושאים.

ר' יצחק: הוא לא מסביר. ויצא למלאכתו ביום ראשון.

ר' יואל אשר: זה לא ברור. לא ניקח ממנו.

ר' יצחק: אולי זה דבר מעשי.

ר' יואל אשר: הרי אסרנו עליו לעשות מלאכה. זה כזה, חכמים אמרו שזה מנהג טוב, מפריעים לאנשים מלעבוד. כן, דברים לא יעשו, המכולת הולכת עכשיו להיות ריקה. אין בעיה של שבת, כי

כבר. אבל אי אפשר לומר שהוא כבר מחויב כי הוא עדיין לא עשה את הנישואין.

נפקא מינה מעשית: כשלחתן יש תירוץ

ר' יצחק: אבל הדבר של מזונות יהיה שאם יש לו איזה תירוץ טוב —

ר' יואל אשר: או תירוץ חצי טוב, במזונות אפשר לומר שהוא שולח את הכסף.

ר' יצחק: נכון, ובית הדין יתבע בשביל הכל למפרע, אפילו הוא יאמר יודע מה? אני לא יודע. בעוד חודש תהיה החתונה. אוקיי, בינתיים שישלם מזונות. משהו כזה.

ר' יואל אשר: נו, עד כאן פרק י'.

ר' יצחק: ואני מרגיש ש... לסתם סיבה גדולה אני מרגיש שזה לא... נראה לי, כי יש כאן כך... הארוסה היא גם אשת איש, כן? למה אין חיוב במזונות ארוסה? כי היא לא גרה אצלך, כן? מעשית. כאן, כשהיא גרה אצלך, אתה מחויב. היא צריכה לגור אצלך. אתה כבר מחויב לדאוג לה. אה, אתה חכם, יש לך תירוץ, אני לא יודע למה אתה לא נכנס לחופה עכשיו, אבל אתה בכל זאת אחראי, אז דאג שיהיה לה איפה לגור, מה לאכול. משהו כזה אני מסתכל על זה.

החילוק בין כפיית מזונות וכפיית כניסה לחופה

ר' יצחק: אבל הכי נמי, אותו בית דין שכופה מזונות ילך לכוף לכנוס. אני לא יודע בדיוק איזה חילוק יש.

ר' יואל אשר: זה רק... אה, אתה צודק, כי אותו חיוב מזונות יש לו גם חיוב עונה, ומשעה שהתחייב לכאורה צריך לעשות זאת